

ความหมายและลักษณะทั่วไปของการสลักหลังตั๋วเงิน

1.1 ความหมายของคำว่า "การสลักหลังตั๋วเงิน"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ได้บัญญัติเรื่องตั๋วเงินขึ้นไว้ตั้งแต่มาตรา 898 ถึงมาตรา 1011 เป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่ง กฎหมายมิได้บัญญัติให้คำนิยามไว้โดยชัดแจ้งว่า การสลักหลังตั๋วเงินคืออะไร เป็นแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 919 และมาตรา 920 ว่า

มาตรา 919 "คำสลักหลังนั้นต้องเขียนลงในตั๋วแลกเงินหรือใบประจำค้อ และต้องลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง

การสลักหลังยอมสมบุรณ์แก่ทั้งมิใคร่ระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้เลย หรือแม้ผู้สลักหลังจะมีใครกระทำอะไร ยิ่งไปกว่าลงลายมือชื่อของคนที่คานหลังตั๋วแลกเงินหรือที่ใบประจำค้อก็ยอมทั้งเป็นสมบุรณ์คู่กัน การสลักหลังเช่นนี้ทานเรียกว่า "การสลักหลังลอย"

มาตรา 920 "อันการสลักหลังยอมโอนไปซึ่งบรรคาสหิทธิอันเกิดแต่ตั๋วแลกเงิน" ซึ่งบทบัญญัติ มาตรา 919 และมาตรา 920 ได้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับ

Convention Providing a Uniform Law for Bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, 1930 มาตรา 13 และมาตรา 14¹

¹Article 13

An endorsement must be written on the bill of exchange or on a slip affixed there to (allonge). It must be signed by the endorser.

The endorsement may leave the beneficiary unspecified or may consist simply of the signature of the endorser (endorsement in blank). In the latter case, the endorsement, to be valid, must be written on the back of the bill of exchange or on the slip attached there to (allonge)

Article 14.

An endorsement transfers all the rights arising out of a bill of exchange.

ตามกฎหมายตั๋วเงินของไทย คำจำกัดความของคำว่า "สลักหลัง" มิได้บัญญัติไว้ชัดเจน ดังเช่นใน Bills of Exchange, 1882 ของประเทศอังกฤษ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของ คำว่า "สลักหลัง" (Indorsement) ไว้ในมาตรา 2 ว่า

"Indorsement" means an indorsement completed by delivery."

ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทย ได้ดังนี้

"สลักหลัง" หมายถึงการสลักหลังอันบริบูรณ์ด้วยการส่งมอบ"

ซึ่งตามหนังสือ Black's law Dictionary ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"Indorsement : The act of a payee, drawee, accommodation indorser, or holder of a bill, note, check, or other negotiable instrument, in writing his name upon the back of the same, with or without further or qualifying word, where by the property in the same is assigned and transferred to another"¹

บรรดานักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นของกฎหมายการสลักหลังตั๋วเงินใน ที่นี้ต่าง ๆ กันดังนี้

นายเฉลิม บงบุญเกิด "การสลักหลังคือ การลงชื่อผู้โอนลงไปด้านหลังของตั๋วแลกเงิน การลงลายมือชื่อด้านหลังตั๋วเฉย ๆ เรียกว่า สลักหลังลอย ส่วนการลงลายมือชื่อ โดยเขียนชื่อผู้รับโอนลงไปนั้น เรียกว่า สลักหลังเฉพาะ"²

¹ Henry Compbell Black, Black's law Dictionary, 5 th ed (St. Paul; Minn : West Publishing Co., 1979), P. 696

² เฉลิม บงบุญเกิด, ตั๋วแลกเงิน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, 2509), หน้า 5.

ศาสตราจารย์ไพศาล กุมาลย์วิสัย "คำสลักหลัง คือ ข้อความที่เขียนลงไว้ที่ด้านหลังตั๋วเงิน (มาตรา 919 วรรคสอง) ถ้าเขียนลงไว้ที่ด้านหน้าแห่งตั๋วเงินย่อมไม่เป็นคำสลักหลัง"¹

ศาสตราจารย์ประภาศน์ อวยชัย "การสลักหลัง คือ การที่ผู้ทรงตั๋วเงินลงข้อความและลงลายมือชื่อในตั๋วเงินประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือลงแต่เพียงลายมือชื่อของผู้ที่สลักหลังลงไปเพื่อโอนสิทธิตามตั๋วเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง"²

ศาสตราจารย์จิติ ดิงศภัทัย "การสลักหลัง คือ ผู้สลักหลังเขียนลงไปในตั๋วแลกเงินหรือในใบประจำท่อ และลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง กฎหมายมิได้ระบุว่าให้เขียนด้านหน้าหรือด้านหลัง คำสลักหลังเขียนไว้ด้านหน้าของตั๋วแลกเงินก็ใช้ได้ แต่จะเขียนเพียงลงลายมือชื่อสลักหลังเท่านั้นแล้วต้องเขียนลงบนด้านหลังตั๋วแลกเงิน"³

รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ "การสลักหลังตั๋วเงิน คือ การลงลายมือชื่อของผู้สลักหลังพร้อมทั้งจุดแจ้งข้อความลงในตั๋วเงินนั้นหรือเพียงแต่ลงลายมือชื่อของผู้โอนไว้โดยไม่จุดแจ้งข้อความอย่างใด ๆ ลงในด้านหลังตั๋วเงินหรือที่ใบประจำท่อ (มาตรา 919 วรรคแรก) โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ผู้สลักหลังมีความมุ่งหมายที่จะโอนไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแก่ตั๋วเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง"⁴

¹ไพศาล กุมาลย์วิสัย, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน ชุด 4 (จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), หน้า 1

²ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินบัญชีเดินสะพัด (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515) หน้า 38

³จิติ ดิงศภัทัย, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตั๋วเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 16 พ.ศ. 2528, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528), หน้า 94-95

⁴ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 104

จากการให้ความหมายของการสลักหลังต่าง ๆ ข้างต้นนี้ จึงอาจจำแนกความเห็นเกี่ยวกับวิธีการสลักหลังออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรกเห็นว่า คำสลักหลังเป็นคำที่มีความหมายอยู่ในตัวเองว่าต้องเขียนลงไว้ที่ด้านหลังตั๋วเงิน ถ้าเขียนลงไว้ที่ด้านหน้าตั๋วเงินย่อมไม่เป็นคำสลักหลัง การลงลายมือชื่อด้านหลังตั๋วเงิน ๆ เรียกว่า "สลักหลังลอย" (endorsement in blank) ส่วนการลงลายมือชื่อด้านหลัง โดยเขียนชื่อผู้รับ โอนลงไปด้วยนั้น เรียกว่า "สลักหลังเฉพาะ" (special endorsement)

ฝ่ายหลังซึ่งเป็นความเห็นส่วนใหญ่เห็นว่า ตามมาตรา 919 วรรคแรกซึ่งบัญญัติวิธีการสลักหลังเฉพาะ โดยระบุชื่อผู้รับประโยชน์ก็เพียงบังคับให้เขียนลงในตั๋วเงินหรือใบประจำตั๋วได้ บังคับให้เขียนลงที่ด้านหลังตั๋วเงินหรือใบประจำตั๋วไม่ได้ จึงควรแปลว่า การสลักหลังระบุชื่อผู้รับประโยชน์หรือสลักหลังเฉพาะนั้นจะเขียนที่ด้านหลังหรือด้านหน้าก็ได้ แต่ถ้าเป็นการโอนโดยวิธีสลักหลังลอยตามมาตรา 919 วรรคสอง จะต้องทำลงด้านหลังของตั๋วเงินเท่านั้น ถ้าไปลงชื่อด้านหน้าแห่งตั๋วเงินจึงไม่เป็นการสลักหลัง โอนตัว แต่กลับจัดว่าเป็นคำรับอาวัลต้องรับผิดชอบกับผู้ตั้งจ่าย ตามมาตรา 939 วรรคสามและสี่, มาตรา 940

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายหลัง เพราะการสลักหลังเฉพาะนี้ตามมาตรา 919 วรรคแรกมิได้กำหนดว่าการสลักหลังนั้นจะต้องทำในด้านหลังหรือด้านหน้าของตั๋วเงิน ฉะนั้นการสลักหลังเฉพาะจึงอาจทำลงด้านหน้าของตั๋วเงินก็ได้กฎหมายตั๋วเงินของบางประเทศก็ยอมให้การสลักหลังที่ด้านหน้าของตั๋วเงินด้วยเช่นกัน¹ แต่อย่างไรก็ดีการสลักหลังไม่ว่าจะเป็นการสลักหลังเฉพาะหรือไม่ก็ตาม ควรทำเอาไว้ทางด้านหลังของตั๋วเงินนั้น เพราะถ้าสลักหลังเฉพาะไว้ที่ด้านหน้าของตั๋วเงิน เมื่อมีการโอนตั๋วเงินต่าง ๆ ไปอาจทำให้บุคคลผู้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในตั๋วเงินนั้นสับสนได้ว่าลายมือชื่อที่ลงไว้อยู่ในฐานะใดและยากต่อการพิสูจน์ว่ารายการสลักหลังนั้นขาดสายหรือไม่ขาดสาย

¹Vermeesch and Lindgren, Business Law of Australia, 2 nd.ed (Sydney : Butterworths, 1973), P.510. David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, 13th ed (London : Stwens & sons, 1964) P.8

ผู้เขียนใคร่ขอรวบรวมความเห็นของนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ มาสรุปเป็นความหมายของการสลักหลังตั๋วเงินไว้ดังนี้

"การสลักหลังตั๋วเงิน คือ การที่ผู้สลักหลังตั๋วเงินจัดแจ้งข้อความว่าสลักหลัง โอนตั๋วให้ใครลงไปในตัวแลกเงินหรือใบประจำทอและลงลายมือชื่อผู้สลักหลัง โดยจะเขียนสลักหลังค้ำหน้าหรือค้ำหลังของตั๋วเงินหรือใบประจำทอก็ได้ (มาตรา 919 วรรคแรก) หรือแม้จะไม่เขียนข้อความว่าสลักหลัง โอนตั๋วให้ใคร ก็มีการสลักหลังได้ โดยผู้สลักหลังเพียงลงลายมือชื่อของผู้สลักหลังลงบนค้ำหลังตั๋วเงินหรือค้ำหลังใบประจำทอ (ใบประจำทอเมื่อมาเน็กเข้ากับตั๋วเงินแล้ว ใบประจำทอส่วนที่เป็นค้ำเดียวกับค้ำหน้าของตั๋วเงินก็ยอมเป็นค้ำหน้าของตั๋วเงินไปด้วย ค้ำหลังของใบประจำทอก็เท่ากับเป็นค้ำหลังของตั๋วเงิน) (มาตรา 919 วรรคหลัง) โดยการกระทำดังกล่าวนี้ ผู้สลักหลังมีความมุ่งหมายที่จะโอนไป ซึ่งบรรกาลิทธิอันเกิดแก่ตั๋วเงินนั้นให้แก่ผู้รับสลักหลัง (มาตรา 920)"

1.2 วัตถุประสงค์ของการสลักหลังตั๋วเงิน

ตั๋วเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable instrument) ประเภทหนึ่ง¹ ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการชำระหนี้แทนการชำระด้วยเงินสดหรือด้วยทรัพย์สินอื่น โดยปกติการออกหรือสลักหลังตั๋วเงินทำขึ้นเพื่อชำระหนี้ แต่โดยเหตุที่การชำระหนี้ด้วยตั๋วเงินนั้น ไม่เหมือนกับ การนำเงินสดมาชำระหนี้ ซึ่งยอมเสร็จสิ้นได้ทันที ตั๋วเงินนั้นเป็นการชำระหนี้แบบมีกำหนดเวลาที่จะต้องรอไปจนกว่าจะครบกำหนด เมื่อนำตั๋วเงินไปขึ้นเงินได้แล้วหนี้จึงระงับไป แต่ถ้านำตั๋วเงินไปขึ้นเงินและไม่ได้รับเงินตามตั๋ว หนี้ก็ยังไม่ระงับ ดังที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 321 วรรคสาม และมาตรา 1005 ว่า

มาตรา 321 วรรคสาม " ถ้าการชำระหนี้ด้วยการออก ด้วยโชน หรือด้วยสลักหลังตั๋วเงิน หรือประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อตั๋วเงินหรือประทวนสินค้านั้นได้ใช้เงินแล้ว"

¹ ฎีกาละเอียดลักษณะและผลทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมือในหน้า 11- 21

มาตรา 1005 "ถ้าตัวเงินได้ทำขึ้นหรือได้โอนหรือสลักหลังไปแล้วในมูลหนี้อันหนึ่งอันใด และสิทธิตามตัวเงินได้มาสูญสิ้นไปเพราะอายุความก็ดี หรือเพราะละเว้นไม่ดำเนินการในท้องตามวิธีใด ๆ อันจะพึงต้องทำก็ถือว่าหนี้เดิมนั้นก็ยังคงมีอยู่ตามหลักกฎหมายอันแพร่หลายทั่วไปเท่าที่ลูกหนี้มิได้ต้องเสียหายแก่การนั้น เว้นแต่จะได้ออกกลางกันไว้เป็นอย่างอื่น"

เมื่อพิจารณาความตามมาตรา 321 วรรคสาม และมาตรา 1005 แล้วย่อมเห็นได้ว่า คู่กรณีมีมูลหนี้ที่จะบังคับกันได้ตามกฎหมายอยู่แต่เดิมแล้วภายหลังได้ออกหรือสลักหลังตัวเงินชำระหนี้ต่อกัน ควบคุมุทธรังซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไม่ได้ค่าตัวเงินนั้นไปรับเงินหรือฟ้องร้องจนกระทั่งตัวเงินฉบับนี้ขาดอายุความที่จะฟ้องร้องกันได้ตามเรื่องตัวเงิน กรณีดังกล่าวนี้ผู้ทรงที่ยังเป็นเจ้าหนี้ของบุคคลผู้ที่จะต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้นก็ยังอาจจะนำมูลหนี้เดิมที่มีอยู่ต่อกัน มาฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบได้ในเมื่อมูลหนี้เดิมนั้นยังไม่ขาดอายุความ เว้นแต่จะได้ออกกลางกันไว้เป็นอย่างอื่น¹

คำพิพากษานิติฎีกาที่ 1791/2517

จำเลยตกลงซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจากโจทก์ โดยให้โจทก์อาศัยอยู่ในสิ่งปลูกสร้างอีก 6 เดือน โจทก์ยอมให้จำเลยชำระราคามางส่วน ราคาส่งที่เหลือจำเลยจ่ายเช็คลงวันที่ล่วงหน้า 6 เดือนให้โจทก์ไว้ต่อมา โจทก์จำเลยขอให้เจ้าพนักงานที่ดินทำสัญญาซื้อขายจะจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้จำเลยระบุว่าโจทก์ได้รับเงินค่าที่ดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่เมื่อโจทก์นำเช็คไปขอรับเงินธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินอ้างว่าเช็คผิดกำหนดการจ่ายเงิน ทั้งนี้ โจทก์จำเลยยังเจตนาจะผูกพันกันตามสัญญาซื้อขายฉบับเดิมต่อไปตามเงื่อนไขเรื่องให้โจทก์มีสิทธิอยู่อาศัยในสิ่งปลูกสร้างแลกเปลี่ยนกับการผ่อนระยะเวลาการชำระค่าที่ดินที่ยังไม่ได้ชำระ การทำสัญญาซื้อขายจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเพียงพิธีการ โอนกรรมสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น หากไม่มีเจตนาจะแปลงหนี้หรือยกเลิกสัญญาฉบับเดิมไม่ เมื่อจำเลยมิได้เสียหายเนื่องจากการที่โจทก์มิได้นำเช็คไปขอรับเงินตามกำหนดและไม่มีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น กรณีจึงต้องควยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 321 และ 1005 จำเลยต้องรับผิดชอบชำระราคาที่ดินที่ยังเหลืออยู่

¹ ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงินและ
ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2512) หน้า 149

และบางกรณีแม้ว่ามูลหนี้ที่คู่กรณีสามารถบังคับกันได้แต่เดิมขาดอายุความ ผู้ทรงตัวเงิน ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ก็ยังสามารถนำตัวเงินนั้นมาฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามตัวเงินได้ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2395/2522 วินิจฉัยว่า "ผู้ถือเช็คชำระค่าสินค้าโดยไม่ลงวันที่ออกเช็ค แสดงว่ายอมให้ผู้ทรงกรอกวันลงได้เองตามที่เห็นสมควร ต่อมา 5 ปี ผู้ชายซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คกรอกวันลงไป อันเป็นเวลาภายหลังหนี้เดิม (ค่าสินค้า) ขาดอายุความแล้ว ผู้ทรงยังบังคับตามเช็คเอาแก่ผู้ส่งจ่ายได้ จะเห็นได้ว่า โจทก์ (ผู้ชาย) ฟ้องคดีโดยอาศัยมูลหนี้ที่ตามเช็ค โจทก์มิได้ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขาย คดีจะขาดอายุความหรือไม่ จึงอยู่ที่กฎหมายตัวเงินเป็นสำคัญ การที่โจทก์มาลงวัน เดือน ปี ในเช็คภายหลังที่หนี้เดิมขาดอายุความแล้ว ก็ฟังไม่ได้ว่า โจทก์ จด วัน เดือน ปี โดยไม่สุจริต เพราะการที่จำเลยออกเช็คให้โจทก์ ซึ่งมีมูลหนี้ต่อกันยอมให้โจทก์ไว้ โดยไม่ลงวันที่ ย่อมเป็นการแสดงอยู่ในตัวว่า จำเลยยินยอมให้โจทก์ลงวันที่เอง ได้ตามที่โจทก์เห็นสมควรเพื่อเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นมาชำระหนี้ได้ตามที่บัญญัติในเรื่องเช็คนั้น ซึ่งเป็นความสมัครใจของจำเลยเอง ที่ยอมรับผิดชอบเช็คเพิ่มขึ้นจากข้อตกลงตามสัญญาซื้อขายเดิม"

เมื่อมีการออกหรือส่งจ่ายตัวเงินแล้ว โดยปกติผู้ทรงอาจจะโอนตัวเงินนั้นได้ต่อไป ซึ่งจะทำให้เกิดมูลหนี้ซ้อนกันอยู่สองอันคือ มูลหนี้เดิม ซึ่งตกลงชำระกันด้วยการ โอนตัวเงิน และ มูลหนี้ตัวเงิน นั้นเองในมูลหนี้ตัวเงินนี้ผู้โอนซึ่งได้สลักหลังและส่งมอบได้ให้สัญญาว่า บุคคลผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครอง โดยฐานเป็นผู้รับเงิน หรือเป็นผู้รับสลักหลัง ถ้าและเป็นตัวส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ ๆ ก็นับว่าเป็นผู้ทรงเหมือนกัน (มาตรา 904 ป.พ.พ.) และสิ่งที่ได้โอนให้กันไป คือ สิทธิเรียกร้อง

¹ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910 วรรคท้าย "ถ้ามิได้ลงวันออกตัว ทานว่าผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายคนหนึ่งคนใดทำการ โดยสุจริตจะจกวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงก็ได้"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 989 "บทบัญญัติทั้งหลายในหมวด 2 อันว่า ด้วยตัวแลกเปลี่ยนคงจะกล่าวต่อไปนี้ ทานให้ยกมาบังคับในเรื่องเช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพแห่ง ทรสารชนิดนี้ คือ บทมาตรา 910, 914 ถึง 923, 925, 926, 938 ถึง 940, 945, 946 959, 967, 971"

ตามตัวเงินซึ่งผู้โอนมีอยู่หรือผู้อื่น¹ เช่น ผู้สละหลังรายการก่อนหรือผู้ส่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋ว แลกการโอน
 ตัวเงินมีบัญญัติไว้เป็นพิเศษในบรรพ 3 ลักษณะ 21 โดยกำหนดวิธีการโอนไว้โดยวิธีง่ายเพียง
 แสสลักหลังและสงมอบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 917 วรรคแรก) หรือโอน
 โดยการสงมอบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 918) ไว้แล้ว จึงไม่น่าพบบัญญัติใน
 บรรพ 2 ลักษณะ 21 หมวด 4 ที่บัญญัติเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้อง ซึ่งวางหลักทั่วไปไว้ไปใช้
 อีก²

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 149/2527

เจ้าหนี้ผู้ขอรับชำระหนี้ยอมรับเงินจำนวน 20,000 บาท ที่ธนาคารกรุงไทย จำกัด
 จ่ายทรงงให้ไป แล้วทำสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องตามตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งบริษัทลูกหนี้ออกให้แก่เจ้าหนี้
 จำนวนเงิน 100,000 บาท ให้แก่ธนาคารกรุงไทย จำกัด เพื่อให้ธนาคารฯ เป็นผู้ขอรับเงิน
 ส่วนเฉลี่ยที่จะได้รับทั้งหมดจากผู้ชำระบัญชีหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เมื่อหนี้ตามตัวสัญญาใช้
 เงินดังกล่าวเป็นที่อันไม่อาจแบ่งแยกได้ เจ้าหนี้ผู้ขอรับชำระหนี้จะ โต้เถียงว่า ตามสิทธิตามตัว

¹ แลกการที่ลูกค้าออกเช็คสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินนั้นเป็นไปตามข้อตกลงในสัญญาเปิดบัญชี
 เงินฝากกระแสรายวันระหว่างธนาคารกับลูกค้า ธนาคารเป็นลูกหนี้ตามสัญญาดังกล่าวเท่านั้น
 ธนาคารไม่ได้เป็นลูกหนี้ตามเช็ค เพราะธนาคารไม่ได้ลงลายมือชื่อในเช็ค (มาตรา 900 วรรค
 แรก เว้นแต่ธนาคารจะรับรองเช็คตามมาตรา 993) ผู้ทรงจะอ้างว่าตนเป็นผู้รับ โอนสิทธิเรียก
 ร้องในหนี้อันนี้ซึ่งต้องชำระตามเช็คสั่งให้มอบบังคับให้ธนาคารใช้เงินไม่ได้ เพราะธนาคารไม่ได้เป็น
 ลูกหนี้ตามตราสารนั้น ดังนั้น การที่ลูกค้าผู้ส่งจ่ายออกเช็คให้ธนาคารใช้เงินจึงมิใช่เป็นการ โอนสิทธิ
 เรียกร้องตามกฎหมาย (มาตรา 306-313) เป็นเพียงคำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเท่านั้น ซึ่งตาม
 กฎหมายของสหรัฐอเมริกา Uniform Commercial Code Section 3-409 (1) "A check
 or other draft does not of itself operate as an assignment of any funds
 in the hands of the drawee available for its payment, and the drawee
 is not liable on the instrument until he accepts it" ถือว่าไม่เป็นการโอน
 สิทธิเรียกร้องเช่นกัน

² ม.ร.ว.เสถียร ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้
เล่ม 2. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520) หน้า 1242

สัญญาใช้เงินรายปีส่วนที่ยังไม่ได้ชำระคืนข้อสัญญาที่หาไม่ได้ ทั้งธนาคารกรุงไทย จำกัด ได้ใช้สิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ไม่มีสิทธินำตัวสัญญาใช้เงินรายปีมาขอรับชำระหนี้อีก เมื่อผู้รับ โอนได้สิทธิเรียกร้องมาจากผู้โอนแล้ว ย่อมสามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามวัตถุประสงค์หรือจำนวนเท่าที่เป็นหนี้กันอยู่แต่เดิมในนามของผู้รับ โอนเอง ได้สิทธิเรียกร้องนั้นรวมถึงสิทธิอุปกรณ์แห่งสิทธิเรียกร้องนั้นด้วย ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3338/2527

หนี้ที่เจ้าหนี้ คอถูกลงที่เป็นหนี้เงินฝาก โฉมตั๋วเงินเป็นหลักฐานแห่งหนี้ สิทธิเรียกร้องที่เจ้าหนี้โอนให้แก่ธนาคาร ก. จึงเป็นสิทธิเรียกร้องในหนี้เงินฝากดังกล่าว แม้เจ้าหนี้จะไต่ถามตั๋วเงินซึ่งเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ธนาคาร ก. ไปพร้อมกับการทำสัญญาโอนสิทธิเรียกร้อง ก็ไม่เป็นการ โอนตั๋วเงินอันจะต้องมีการสลักหลังตั๋วเงินนั้น

คั้งที่ไต่ถามสรุปความหมายของการ สลักหลังตั๋วเงินมาแล้วว่า หมายถึงสลักหลังตั๋วเงิน โดยมีความมุ่งหมายที่จะ โอนสิทธิในตั๋วเงินให้แก่ผู้รับ โอนตามวิธีการ โอนที่กฎหมาย เรื่องตั๋วเงินได้บัญญัติไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะและผลทางกฎหมายแตกต่างจากการ โอนสิทธิเรียกร้องในบรรพ 2 ลักษณะ 21 หมวด 4 ซึ่งวางหลักทั่วไปไว้ คั้งนั้นการศึกษาวินิจฉัยปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ สลักหลังตั๋วเงินจึงควรทำความเข้าใจหลักกฎหมายเบื้องต้นเรื่องการ โอนสิทธิเรียกร้องเสียก่อน

1.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับการ โอนสิทธิเรียกร้อง¹

การ โอนสิทธิเรียกร้องตามบรรพ 2 ลักษณะ 1 หมวด 4 แบ่งการ โอนสิทธิเรียกร้องเป็น 2 กรณีใหญ่ ๆ คือ การ โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันถึงต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ลูกหนี้รู้แน่นอนว่าจะต้องชำระให้แก่ใคร กับ การ โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้อันถึงต้องชำระตามเขาสั่ง โดยที่หนี้ันต้องมีตราสาร² ซึ่งหมายถึงหนี้ที่ลูกหนี้ยังไม่รู้เป็นแน่นอนว่าจะชำระหนี้

¹ ไกรวัล รุณวิชนะ, "ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการ โอนสิทธิเรียกร้อง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาเนหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528) หน้า 59-112

² จี๊ด เศรษฐบุตร, คำบรรยายวิชากฎหมายแพ่งลักษณะทั่วไปแห่งหนี้, แก้วใจพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2520) หน้า 126

ให้แก่ใคร จนกว่าเจ้าหนี้จะสั่งให้ใช้ให้แก่ใครและหมายรวมถึงกรณีที่มีการระบุตัวเจ้าหนี้ไว้ในตราสารได้ มีข้อความจกไว้ควยว่าให้ชำระแก่ผู้ทรงตราสาร (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 311) และรวมถึงกรณีอื่นที่ถึงต้องชำระแก่ผู้ถือจ่าย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 313)

1.3.1. แบบตามกฎหมายของการ โอนสิทธิเรียกร้องในที่อื่นถึงต้องชำระ โดยเฉพาะเจาะจง มีหลักบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ว่า

มาตรา 306 "การ โอนที่อื่นจะถึงชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงนั้น ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าไม่สมบูรณ์ อนึ่งการ โอนที่อื่นท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีหรือบุคคลภายนอกได้ แต่เมื่อใดบอกกล่าวการ โอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้จะได้ยินยอมควยในการ โอนนั้น คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นว่านี้ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือ"

มาตรา 306 นี้บัญญัติขึ้นตามกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาตรา 467 กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือจะไม่สมบูรณ์ และการ โอนสิทธิเรียกร้องที่ทำเป็นหนังสือนี้จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีหรือบุคคลภายนอกได้ต่อเมื่อได้บอกกล่าวการ โอนไปยังลูกหนี้ หรือลูกหนี้ได้ยินยอมควยในการ โอนนั้นคำบอกกล่าวหรือความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือควย ซึ่งหลักตาม มาตรา 306 นี้ แสดงให้เห็นถึงว่าการ โอนสิทธิเรียกร้องในที่อื่นถึงต้องชำระ โดยเฉพาะเจาะจงนั้น ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งหากมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบ ผลจะเป็นโมฆะตามที่กำหนดไว้ในเรื่องแบบของนิติกรรมตามมาตรา 115 อันมีผลให้การ โอนนั้นไม่อาจบังคับได้

1.3.2. แบบตามกฎหมายของการ โอนสิทธิเรียกร้องในที่อื่นถึงต้องชำระตามคำสั่ง โดยที่ให้แก่ต้องมีตราสาร มีหลักบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 309 ว่า

มาตรา 309 "การ โอนที่อื่นถึงต้องชำระตามคำสั่งนั้น ท่านว่าจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีหรือบุคคลภายนอกคนอื่นได้แต่เฉพาะเมื่อการ โอนนั้นได้สลักหลังไว้ในตราสาร และตัวตราสารนั้นได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับ โอนไปควย"

มาตรา 309 นี้บัญญัติขึ้นตามกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาตรา 469 กล่าวคือ สิทธิเรียกร้องในที่อื่นถึงต้องชำระตามคำสั่ง ซึ่งลูกหนี้จะยังไม่ทราบแน่ชัดว่าต้องชำระหนี้ให้แก่ใครจนกว่าจะมีคำสั่งของผู้เป็นเจ้าหนี้ หรืออาจสั่งให้ใช้ตามคำสั่งของผู้อื่น (Order to pay)

ลักษณะของคำสั่งทำในรูปเอกสารที่เรียกว่า "ตราสาร" และตราสารนั้นสามารถเปลี่ยนมือได้ ผู้ครอบครองตราสารนั้นเรียกว่า ผู้ทรงตราสารมีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ตามเนื้อความแห่งตราสารแบบการโอนตามมาตรา 309 นี้มุ่งในการทำเพื่อยกขึ้นหรือผู้ถูกหนี้หรือบุคคลภายนอกคนอื่นและไม่มีแบบที่ต้องทำเป็นหนังสือแบบเดียวกับที่ต้องทำเป็นหนังสือแบบการโอนสิทธิเรียกร้องในที่เฉพาะเจาะจงตามมาตรา 306 เพราะ ลักษณะสำคัญของการโอนสิทธิเรียกร้องในที่อันพึงชำระตามเขาสั่งนั้น สิ่งสำคัญคือ ตราสารการโอนซึ่งสามารถเปลี่ยนมือได้ ดังนั้นการศึกษาในเรื่องนี้จึงจำเป็นต้องรู้ความหมายของคำว่า "ตราสาร" และตราสารชนิดใดที่สามารถเปลี่ยนมือได้

1.3.3 ความหมายของคำว่า "ตราสารเปลี่ยนมือ" (Negotiable Instrument)

ความหมายของคำว่า "ตราสาร" (Instrument) คำนี้ไม่มีนิยามไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่คำว่า "ตราสาร" นี้มีใช้ในประมวลรัษฎากรโดยกำหนดว่าตราสารต้องบิลคอกาการแสตมป์ จึงจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ดังปรากฏลักษณะของตราสารในประมวลรัษฎากร หมวดคอกาการแสตมป์ มาตรา 118¹ ดังนี้

มาตรา 118 "ตราสารใดไม่บิลคอกาการแสตมป์บริบูรณ์จะใช้ค้นฉบับ คู่ฉบับ คู่ฉีก หรือสำเนาตราสารนั้นเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ จนกว่าจะได้เสียอากรโดยบิลคอกาการแสตมป์ครบจำนวนตามอัตราในบัญชีท้ายหมวดนี้และขีดมาแล้ว แต่ทั้งนี้ไม่เป็นการเสื่อมสิทธิที่จะเรียกเงินเพิ่มอากรตามมาตรา 113 และมาตรา 114"

ตราสารตามบัญชีอัตราอากรแสตมป์นั้น แบ่งออกได้เป็น²

1. สัญญาเช่าที่ดิน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นหรือแพ
2. สัญญาโอนหุ้นและพันธบัตร ใบรับรองหนี้ ซึ่งบริษัท สมาคม คณะบุคคล หรือองค์การใด ๆ เป็นผู้ออก
3. สัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน

¹วิโรจน์ เลานะพิทักษ์, ประมวลรัษฎากร ฉบับพิสดาร, พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2529, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิคตอรีเพาเวอร์พอลท์ จำกัด, 2529) หน้า 502-503

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 513-523

4. สัญญาจ้างทำของ
5. สัญญากู้ยืมเงิน หรือ เบิกเงินเกินบัญชีจากธนาคาร
6. กกรรมประกันภัย
7. ใบมอบอำนาจ
8. ใบมอบฉันทะให้ลงมติในที่ประชุมของบริษัท
9. ตัวแลกเงิน ทิวสัญญาใช้เงินและตราสารทำนองเดียวกัน
10. ใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้หรือ ใบรับรองหนี้ของบริษัท สมาคมคณะบุคคลหรือองค์การใด ๆ

พันธบัตรของรัฐบาลใด ๆ ที่ขายในประเทศไทย

11. บิลออฟแลคิง (ใบตราส่ง)
12. เช็ค หรือหนังสือคำสั่งใด ๆ ซึ่งใช้แทนเช็ค
13. ใบรับฝากเงินประเภทประจำของธนาคาร โคเม็คกอกเบีย
14. เลตเตอร์ออฟเครดิต
15. เช็คสำหรับยูเดินทาง
16. ใบรับรองซึ่งออกให้เนื่องในกิจการรับส่งสินค้าโดยทางน้ำ ทางบก และทางอากาศ
17. สัญญาค่าประกัน
18. สัญญาจำนำ
19. ใบรับของคลังสินค้า
20. คำสั่งให้ส่งมอบของ
21. สัญญาตัวแทน
22. คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ
23. คูณับหรือคูณิกแห่งตราสาร
24. หนังสือบริคณห์สนธิของบริษัทจำกัดที่ส่งต่อนายทะเบียน
25. ขอมังคัมของบริษัทจำกัดที่ส่งต่อนายทะเบียน
26. ขอมังคัมใหม่หรือสำเนาหนังสือบริคณห์สนธิหรือขอมังคัมของบริษัทจำกัด ซึ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ ที่ส่งต่อนายทะเบียน
27. หนังสือสัญญาห้างหุ้นส่วน
28. ใบรับรางวัลสลากกินแบ่งของรัฐบาล, ใบรับสำหรับการ โอนหรือก่อตั้งนิติบุคคลใด ๆ
เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ใบรับสำหรับการขาย ขายฝาก ให้เช่าซื้อ หรือโอนกรรมสิทธิ์ยานพาหนะ

29. แบบพิมพ์ของรัฐบาล

30. เรื่องราวเกี่ยวกับรัฐบาล เทศบาลหรือสุขาภิบาล

นอกจากตราสารซึ่งที่ปรากฏในประมวลรัษฎากรแล้ว ตราสารบางประเภทก็ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แก่ ใบตราส่งตามมาตรา 613-614, ใบรับรองคลังสินค้า และประหวัดสินค้าตามมาตรา 775-776, กรมธรรม์ประกันภัยตามมาตรา 891, ใบหุ้นตามมาตรา 1134-1136

ศาสตราจารย์จิติ คิงส์ทีย์ ได้ให้ความเห็นของคำว่า "ตราสาร" ไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 311/2527 ว่าเป็นเอกสารทำขึ้นเป็นทางการ (Formal) ซึ่งแปลว่า สมบูรณ์แบบทำขึ้นอย่างจริงจังมิใช่จำลอง แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบตามที่กฎหมายกำหนด¹

นักกฎหมายท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายของคำว่า "ตราสาร" (Instrument) ไว้ว่า หมายถึงเอกสารเป็นลายลักษณ์อักษรที่ใช้เพื่อความมุ่งหมายตามกฎหมายเฉพาะอย่างมีผลบังคับ ตราสารมิใช่เป็นหลักฐานแห่งสิทธิหรือหน้าที่เท่านั้น แต่ตัวตราสารนั่นเองเป็นเอกสารที่ก่อตั้งสิทธิและหน้าที่และห้ามพิสูจน์แก้ไขเพิ่มเติมข้อความในตราสาร โดยพยานบุคคล²

ส่วนคำว่า "ตราสารเปลี่ยนมือ" (Negotiable Instrument) นั้นยังไม่มีนิยามลักษณะไว้เฉพาะในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ศาสตราจารย์จิติ คิงส์ทีย์ ได้ให้ความหมายของ Negotiable Instrument ไว้ว่าเป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ ซึ่งเพียงแต่ส่งมอบเอกสารให้แก่กันก็อาจโอนกรรมสิทธิ์แห่งเอกสารนั้นรวมทั้งหนี้ที่ปรากฏในเอกสารนั้นไปยังผู้อื่นได้ โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำโดยผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนี้ได้ โดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิของผู้โอน³

¹จิติ คิงส์ทีย์, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 311/2527", ในคำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2527 (กรุงเทพมหานคร : เติมนิติพิทยสภา, 2527), หน้า 166-175

²พิไล วัชานเวคิน, "ผลของการโอนบิลออฟแลดิงในระบบกฎหมายไทย" (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทนิติศาสตร์ แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529) หน้า 74.

³จิติ คิงส์ทีย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบิลและเช็คเงินสะพัดและตัวเงิน, หน้า 35

ใน Uniform Commercial Code ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 3 - 104¹
 ได้บัญญัติลักษณะของตราสารเปลี่ยนมือไว้ดังนี้

¹Uniform Commercial Code Section 3 - 104

(1) Any writing to be a negotiable instrument within this Article must

- (a) be signed by the maker or drawer; and
- (b) contain an unconditional promise or order to pay a sum certain in money and no other promise, order, obligation or power given by the maker or drawer except as authorized by this Article; and
- (c) be payable on demand or at a definite time; and
- (d) be payable to order or to bearer

(2) A writing which complies with the requirements of this section is

- (a) a "draft" ("bill of exchange") if it is an order;
- (b) a "check" if it is a draft drawn on a bank and payable on demand
- (c) a "certificate of deposit" if it is an acknowledgment by a bank of receipt of money with an engagement to repay it;
- (d) a "note" if it is a promise other than a certificate of deposit.

(3) As used in other Articles of this Act, and as the context may require, the terms "draft", "check", "certificate of deposit" and "note" may refer to instruments which are not negotiable within this Article as well as to instruments which are so negotiable.

(1) เอกสารที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้จะห่อง

(เอ) ลงลายมือชื่อผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่าย และ

(บี) มีคำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขหรือคำสั่งให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอนและปราศจากคำสัญญา คำสั่ง ความผูกพัน หรืออำนาจอื่นใดที่ให้อำนาจผู้ออกตราสารหรือผู้ส่งจ่าย นอกจากที่อนุญาตไว้ในกฎหมายนี้และ

(ซี) จ่ายเมื่อทรงตามหรือเมื่อกำหนดเวลา และ

(ดี) จ่ายตามคำสั่งหรือแก่ผู้ถือ

(2) เอกสารที่เข้าลักษณะตามมาตรานี้ได้แก่

(เอ) คราฟท์ (ตั๋วแลกเงิน) ถ้าหากเป็นคำสั่งให้จ่ายเงิน

(บี) เช็ค ถ้าเป็นคราฟท์ที่ส่งจ่ายเอากับธนาคารและชำระเงินเมื่อทรงตาม

(ซี) บัตรเงินฝาก ถ้าหากเป็นการที่ธนาคารได้รับทราบการได้รับเงินฝาก และผูกพันจะชำระคืนเงินนั้น

(ดี) โฉก ถ้าหากเป็นสัญญาที่ทางไปจากบัตรเงินฝาก

ดังนั้น หนังสือที่จะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code ได้มันจะต้องสั่งให้ชำระเป็นเงินได้ และหนังสือบางอย่างก็อาจเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ตามกฎหมายอื่นที่ไม่ใช่ Uniform Commercial Code แต่หากจะเป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code แล้วต้องเป็นดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เช็คเดินทางก็เป็นตราสารเปลี่ยนมือตาม Uniform Commercial Code หากได้มีการลงลายมือชื่อแล้ว

ในระบบกฎหมายอังกฤษนั้นแต่เดิม Common Law ไม่ยอมรับในการโอนสิทธิเรียกร้องในสัญญาต่าง ๆ นอกจากเกี่ยวกับตราสารเปลี่ยนมือ หรือสัญญาพิเศษบางอย่าง¹ แต่หลัก Equity ของอังกฤษได้ยอมรับในการโอนสิทธิเรียกร้องในการฟ้องคดีในนามของผู้โอนสิทธิ และต่อมาแนวความคิดในเรื่องการโอนสิทธิเรียกร้องได้รับการยอมรับโดยหลัก Equity และ

¹Cheshire and Fifoot's, Law of Contract (London, Butterworths Co; 1972) P. 491

ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย The Judicature Act, 1873 เป็นครั้งแรก และปรากฏในคำพิพากษาหลายเรื่องด้วยกัน ที่ผู้รับ โอนสามารถฟ้องในนามตัวเองได้ไม่ต้องฟ้องในนามเจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) ซึ่งกฎหมายแพ่งของอังกฤษที่บัญญัติเกี่ยวกับการ โอนได้ชื่อเรียกกว้างไว้เป็นลักษณะเฉพาะเช่น The Bill of Lading Act, 1855, The bill of Exchange Act, 1882, the Cheques Act, 1957.

ใน The Bill of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษได้บัญญัติเรื่องตั๋วเงินอะไรที่เปลี่ยนเมื่อได้ ไว้ในมาตรา 8 และการ โอนตั๋วเงินไว้ในมาตรา 31¹ ดังนี้

¹Section 8

(1) When a bill contains words prohibiting transfer, or indicating on intention that it should not be transfereable, it is valid as between the parties there to, but is not negotiable.

(2) A negotiable bill may be payable either to order or to bearer.

(3) A bill is payable to bearer which is expressed to be so payable, or on which the only or last indorsement is an indorsement in blank.

(4) A bill is payable to order which is expressed to be so payable or which is expressed to be payable to a particular person, and does not contain words prohibiting transfer or indicating an intention that it should not be transfereable.

(5) Where a bill, either originally or by indorsement, is expressed to be payable to the order of a specified person, and not to him or his order, it is nevertheless payable to him or his order at his option.

Section 31

(1) A bill is negotiated when it is transferred from one person to another in such a manner as to constitute the transferee the holder of the bill

(2) A bill payable to bearer is negotiated by a delivery

(3) A bill payable to order is negotiated by the indorsement of the holder completed by delivery.

(4) Where the holder of a bill payable to his order transfers it for value without indorsing it, the transfer gives the transferee such title as the transferor had in the bill, and the transferee in addition acquires the right to have the indorsement of the transferor.

(5) Where any person is under obligation to indorse a bill in a representative capacity, he may indorse the bill in such terms as to negative personal liability.

มาตรา 8 (1) "เมื่อใดที่ตัวเงินมีข้อความห้าม โอน หรือแสดงเจตนาห้าม โอนไว้
ตัวเงินนี้ใช้บังคับไว้ระหว่างคูกรณี แต่จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้"

(2) ตัวเงินเปลี่ยนแปลงได้ อาจส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลหรือแก่ผู้ถือได้

(3) ตัวเงินสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ คือตัวที่มีข้อความให้จ่ายถึงนั้น หรือเป็นตัวที่
รายการสลักหลังอันเดียว หรือรายการสลักหลังอันสุดท้ายเป็นสลักหลังอันเดียว หรือรายการสลัก
หลังอันสุดท้ายเป็นสลักหลังลอย

(4) ตัวเงินสั่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคล คือตัวที่มีข้อความให้จ่ายถึงนั้น
หรือมีข้อความให้จ่ายแก่บุคคลซึ่งระบุชื่อไว้ โดยมีข้อความห้าม โอนหรือแสดงเจตนาห้าม โอน

(5) เมื่อใดที่ตัวเงินมีข้อความแต่แรกออกตัวหรือในการสลักหลังให้จ่ายเงิน
แก่บุคคลที่ระบุชื่อไว้ ถึงแม้ว่าจะมิได้สั่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลนั้น ก็ยังอาจจ่ายเงินให้แก่บุคคล
คนนั้นหรือตามคำสั่งของบุคคลนั้นได้ ตามแบบบุคคลนั้นจะเลือก"

มาตรา 31 (1) "ตัวเงินยอม โอนจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอีกคนหนึ่งเมื่อใด โอนไป
โดยลักษณะที่จะทำให้ผู้รับ โอนได้เป็นผู้ทรงตัวนั้น"

(2) ตัวเงินสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ ยอม โอนไปด้วยเพียงสงมอบให้แก่กัน

(3) ตัวเงินสั่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคล ยอม โอนไปด้วยการสลักหลัง
และสงมอบ

(4) เมื่อผู้ทรงแห่งตัวเงินที่สั่งจ่ายตามคำสั่งของตน โอนตัวไป โดยมีเงินจ้าง
ตอบแทนแต่มิได้สลักหลังตัวนั้น ท่านถือว่า การ โอนนั้นทำให้ผู้รับ โอนได้ไปซึ่งสิทธิของผู้ โอนในตัว
นั้น ในกรณีเช่นนี้ ผู้รับ โอนยังมีสิทธิที่จะให้ผู้อื่นสลักหลังตัวให้แก่ตนด้วย

(5) เมื่อบุคคลใดมีความผูกพันจะต้องสลักหลังตัวเงินในฐานะเป็นตัวแทน
ท่านว่าบุคคลนั้นชอบที่จะ สลักหลังด้วยข้อความบอกข้อความรับผิดเป็นส่วนตัว"

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้ให้คำนิยามและลักษณะของ
ตราสาร เปลี่ยนมือไว้แต่อย่างใด เพียงแต่พบบัญญัติไว้ในมาตรา 309-313 เรื่องการ โอนสิทธิ
เรียกร้องในที่อื่นถึงท้องชำระตาม เขาสั่งซึ่งการ โอนสิทธิ เรียกร้องในที่อื่นถึงท้องชำระตาม เขา
สั่ง จะใช้ยื่นคัดลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้เมื่อสลักหลังการ โอนไว้ในตราสารและสงมอบตราสาร
ให้แก่ผู้รับ โอน (มาตรา 309) โดยไม่ของบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้หรือได้รับความยินยอม
เป็นหนังสือจากลูกหนี้ และผู้รับ โอน โดยสุจริตไม่ว่าจะรับ โอนมา โดยมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม

ที่ยอมได้รับความคุ้มครอง โดยลูกหนี้จะยกข้อต่อสู้ซึ่งมีต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้ผู้รับโอน
ไม่ได้ เว้นแต่ข้อต่อสู้ที่ปรากฏในตั๋วตราสารนั้นเองหรือที่มิขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะ
แห่งตราสารนั้น (มาตรา 312) กล่าวโดยสรุป ก็คือ การโอนนี้อาจจะทำให้ผู้รับโอน
ที่สุจริตมีสิทธิดีกว่าผู้โอน

1.3.4 ลักษณะโดยทั่วไปของตราสารที่เปลี่ยนมือได้ (general characteristics of negotiable instrument)

การโอนตราสาร นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท
ใหญ่ ๆ ตามวิธีการโอน คือ assignable, transferable และ negotiable¹

ก) assignable ใช้กับการโอนสิทธิและหน้าที่ตามสัญญา
จากบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยต้องมีการจัดทำเอกสารทางหากเพื่อเป็นหลักฐานแห่ง
การโอนนั้นและต้องมีการทำหนังสือบอกกล่าวไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องมีความรับผิดชอบตามสัญญา
นั้นทราบถึงการโอน การโอนโดย assignment นี้มีข้อเสียแก่ผู้รับโอน กล่าวคือ
ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน ซึ่งจากข้อบกพร่องนี้เองทำให้ผู้รับโอนไม่สามารถมั่นใจได้ว่า
สิทธิที่ไ้รับโอนนั้นบกพร่องหรือไม่ เว้นแต่จะไ้มีการสำรวจก่อน

ข) transferable นั้นเป็นคำกว้างที่ใช้กับการโอนเอกสาร
สิทธิ (document of title) โดยทั่ว ๆ ไปซึ่งเอกสารดังกล่าวสามารถโอนได้อย่าง
สมบูรณ์โดยเพียงการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ โดยไม่ต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยัง
คู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบใดและเช่นเดียวกับ assignable ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่า
ผู้โอน

ค) negotiable ใช้กับการโอนตราสารที่ก่อตั้งสิทธิหรือ
หน้าที่โดยวิธีส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ และไม่ต้องบอกกล่าวการโอนไปยังฝ่ายที่ต้อง
รับผิดชอบตามตราสารนั้น ผู้รับโอนโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนยอมไ้รับโอนสิทธิและหน้าที่
โดยสมบูรณ์หมายถึง ปลอดจากข้ออ้างที่ผูกพันผู้โอน (free from existing equities)
ตามหลักกฎหมายไทยคือ เจ้าหนี้จะยกข้อต่อสู้ที่มีต่อผู้โอนมาไ้ยันผู้รับโอนที่สุจริตไม่ได้แน่นอน

¹ Dudley Richardson, A guide to Negotiable Instrument and the bill of exchange Acts. 7thed. (London : Butterworths, 1963) p. 18-29

การพิจารณาว่าตราสารใดเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ (negotiable) หรือไม่ ต้องพิจารณาว่าตราสารนั้น ๆ มีคุณสมบัติครบ 3 ประการ ดังต่อไปนี้หรือไม่ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยประเพณีทางการค้า คือ

ก) ตราสารนั้นสามารถโอนให้แก่กันได้โดยเพียงการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ และไม่ต้องบอกกล่าวการ โอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่มีความรับผิดชอบตราสาร ในกรณีที่ตราสารออกให้แก่ "ผู้ถือ" การ โอนจะกระทำได้เพียงแต่ส่งมอบ โดยมีเจตนาที่จะให้สิทธิตามตราสารนั้นไปยังผู้รับ โอน แต่ตราสารออกให้แก่บุคคลใด โดยเฉพาะเราะจงแล้ว การ โอนจะกระทำได้โดยการ สลักหลังและส่งมอบ

ข) ผู้รับ โอนจะได้รับ โอนสิทธิ โดยสมบูรณ์ และสามารถที่จะฟ้องร้องทวงสิทธิในตราสาร นั้นได้ในนามตนเอง

ค) ผู้รับ โอน โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน (bona fide transferee for value หรือเรียกว่า a holder in due course)ซึ่งไม่รู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ โอนยอมได้ รับ โอนสิทธิ โดยสมบูรณ์

ด้วยเหตุนี้ ตราสารใดที่ไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวครบถ้วนทั้งสามประการจึงไม่ถือว่าเป็นตราสารเปลี่ยนมือได้ เช่น ใบรับของคลังสินค้า (dock warrants and warehouse warrants) นั้นไม่ถือว่าเป็นเปลี่ยนมือได้ เช่น คำเงินเพราะขาดคุณสมบัติของการเปลี่ยนมือได้ คือ ผู้รับ โอนจะ ได้รับ โอนสิทธิตามตราสารเพียงเท่าที่ผู้ โอนมีอยู่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากใบรับของคลังสินค้ามีคุณสมบัติของความเปลี่ยนมือได้บางประการ เช่น สามารถโอนได้โดยเพียงการส่งมอบหรือสลักหลังและส่งมอบ โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวการ โอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบตราสาร จึงถือได้ว่าใบรับของคลังสินค้าเป็นตราสารกึ่งเปลี่ยนมือได้ (quasi-negotiable instrument) สำหรับบิลออฟเลตติงก็ถือว่าเป็นคุณสมบัติเป็นตราสารที่กึ่งเปลี่ยนมือได้เท่านั้น (quasi-negotiable instrument) เพราะผู้รับ โอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้ โอน ยกเว้นบางกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ผู้รับ โอนมีสิทธิดีกว่าผู้ โอน¹

¹ ลูร์คิก วาจาสิทธิ์, "ใบตราส่ง (BILLS OF LADING) และสิทธิของผู้รับใบตราส่ง" บทในพิศัย. (2524) ตอน 3 : 336-346

ตามหลักกฎหมายไทย มาตรา 312 บัญญัติว่า "ในมูลที่โอนพึงต้องชำระตามคำสั่ง ลูกหนี้จะยกชดเชย ซึ่งเมื่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นเป็นชื้อต่อผู้รับ โอน โดยสุจริตนั้นหาได้ไม่เว้นแต่ที่ปรากฏ ในตัวตราสารนั้นเองหรือมิใช่เป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสารนั้น" กล่าวคือ ผู้รับ โอน โดยสุจริตในมูลที่โอนพึงต้องชำระตามคำสั่งไม่ว่าจะมีคำขอแทนหรือไม่ยอมได้รับความคุ้มครอง¹ แต่ตามกฎหมายต่างประเทศจะต้องปรากฏว่า นอกจากเป็นผู้รับ โอน โดยสุจริตแล้วจะต้องเป็นการ โอนที่คำขอแทนด้วย เช่น ตาม Bills of Exchange มาตรา 31 (4) บัญญัติไว้ว่า

Section 31 (4) "Where the holder of a bill payable to his order transfers it for value without indorsing it, the transfer gives the transferee such title as the transferer had in the bill, and the transferee in addition acquires the right to have the indorsement of the transferor."

การ โอนสิทธิเรียกร้องในหนี้โอนพึงต้องชำระตามคำสั่งตามมาตรา 309 นั้นจะต้องมี บัญชีการ โอนในตราสารซึ่งมีใจความว่า "ชำระตามคำสั่ง" ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง ตัวตราสารนี้ได้ส่งมอบให้แก่ผู้รับ โอนไป เมื่อเจตน์แล้ว ก็ถือว่ามี การ โอนสิทธิเรียกร้องหนี้ชำระ หนี้ตามคำสั่งแล้ว ผลก็คือ ตราสารดังกล่าวยกขึ้นเป็นเชื้อต่อผู้ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้น และต่อ บุคคลภายนอกได้ ตามมาตรา 312 กล่าวคือ ผู้รับ โอนอาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอนได้ เว้นแต่ลูกหนี้มี ชื้อต่อผู้ลูกหนี้ที่ปรากฏในตราสาร หรือมิใช่ขึ้นเป็นธรรมดาสืบจากลักษณะแห่งตราสาร เช่นว่า การ สลักหลังไม่ถูกต้อง คือสลักหลังขาดหายไป หรือว่าชื้อเวลาเมื่อชื้อปลอม หรือว่าตัวเงินไม่สมบูรณ์ ลูกหนี้ก็อาจจะยกชื้อต่อผู้เหล่านี้ขึ้นใช้กับผู้รับ โอนได้²

¹ม.ร.ว. เสือโย่ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและ หนี้ เล่ม 2 . หน้า 1288

²จัด เศรษฐบุตร แก้วเข็มเดิม โดย จิตติ ดิงศวิทย์, หลักกฎหมายแห่งลักษณะหนี้ เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 5 พ.ศ. 2528 (กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์, 2528) หน้า 515-516

ดังนั้น ทรสารแสดงสิทธิเรียกร้องในหนี้เงินทองชำระตามคำสั่งตามมาตรา 309 จึงมีได้หลายชนิดซึ่ง โดยลักษณะและผลของกฎหมายแล้วก็เท่ากับเป็นทรสารเปลี่ยนมือได้นั่นเอง และเมื่อตัวเงินก็เป็นทรสารแสดงสิทธิในมูลหนี้เงินทองชำระตามคำสั่ง ตัวเงินจึงจัดเป็น ทรสารที่สามารถเปลี่ยนได้อีกหนึ่งและมีลักษณะเป็น negotiable instrument ด้วย

1.3.5 ผลทางกฎหมายของทรสารที่มีลักษณะเป็นทรสารเปลี่ยนมือ

ในหลักกฎหมายเรื่องทรสารเปลี่ยนมือของต่างประเทศนี้ การโอนทรสารเปลี่ยนมือนั้นยอมทำได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบและไม่ต้องบอกกล่าวการ โอนไปยังคู่สัญญาฝ่ายที่มีความรับผิดชอบทรสาร และผู้รับ โอนจะได้รับสิทธิ โดยสมบูรณ์และสามารถที่จะฟ้องร้องตามสิทธิในทรสารนั้นได้ไ้ตามตนเองและผู้รับ โอน โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนซึ่งไม่รู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนยอมได้รับ โอนสิทธิ โดยสมบูรณ์แต่ตามกฎหมายไทยผู้รับ โอน โดยสุจริตซึ่งสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้เงินทองชำระตามคำสั่งซึ่ง โดยลักษณะรวมไปถึงสิทธิเรียกร้องตามตราสารเปลี่ยนมือด้วยนั้น ไม่ว่าจะมีความตอบแทนหรือไม่ยอมได้รับความคุ้มครอง ลูกหนี้ก็ยกข้อต่อสู้ที่ต่อเจ้าหนี้เดิมขึ้นต่อสู้ไม่ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 312)

ตามลักษณะตราสารเปลี่ยนมือที่กล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่า ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็น negotiable instrument และในเรื่องตัวเงินกฎหมายมุ่งที่จะคุ้มครองผู้รับ โอนตัวไว้ โดยสุจริต และมีความมุ่งหมายจะให้เปลี่ยนมือกันได้โดยง่าย กฎหมายลักษณะตัวเงินจึงได้กำหนดหลักการ โอนเปลี่ยนมือแห่งตัวเงินไว้ด้วยวิธีการง่าย ๆ ด้วยการสลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบ ตามมาตรา 917, 918 และก็มีบทบัญญัติในหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า "ผู้รับ โอนยอมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" ไว้โดยเฉพาะด้วยบัญญัติไว้ในมาตรา 905 วรรค 2 และ 3 กับมาตรา 916 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักกฎหมายเรื่องตัวเงินได้อาศัยหลักการ โอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้เงินทองชำระตามคำสั่งตามมาตรา 309-312 มาใช้เป็นหลักบังคับทั่วไปเพราะตัวเงินนั้นสามารถโอนได้ด้วยการสลักหลังและส่งมอบ เว้นแต่ในกรณีที่ระบุหน้าตัวว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ตัวเงินนั้นยอมโอน โดยรูปการและผลการ โอนสามัญในเรื่องการ โอนสิทธิเรียกร้องในมูลหนี้เงินเฉพาะเจาะจง ตามมาตรา 306-308

1.4 วิธีการ โอนตัวเงิน

กฎหมายว่าด้วยตัวเงินได้บัญญัติเรื่องวิธีการ โอนตัวเงินไว้ โดยเฉพาะมี 2 วิธี คือ

1.4.1 การโอนโดยวิธีการสลักหลังและส่งมอบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 917 วรรคแรก)

มาตรา 917 วรรคแรก "อันตัวแลกเงินทุกฉบับ ถึงแม้ว่าจะมิใช่สั่งจ่ายให้แก่บุคคล เพื่อเขาสั่งก็ตาม ท่านว่ายอมโอนให้แก่กันได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบ"

ซึ่งบัญญัติตามมาตรา 917 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ทำเองเดียวกับ Convention Providing a Uniform law for Bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, 1930 มาตรา 11 วรรคแรก¹

สำหรับวิธีการ โอนตัวเงินที่กระทำได้ตามที่ยูนิควิวในมาตรา 31 (3) แห่ง Bills of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษ ก็มีลักษณะเป็นอย่างเดียวกับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งได้บัญญัติไว้ดังนี้

31 (3) " A bill payable to order is negotiated by the indorsement of the holder completed by delivery"

ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทย ได้ดังนี้

31 (3) "ตัวเงินสั่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคล ยอมโอนไปด้วยการสลักหลังและส่งมอบ"

ซึ่งตาม Dictionary of COMMERCIAL LAW ได้ให้ความหมายไว้ว่า

"Indorsement of a negotiable instrument" By the Bills of Exchange Act 1882, S 31 this is the procedure required to effect a negotiation of an order bill or promissory note. An indorsement must be written on the instrument itself and be signed by the indorser. His simple signature suffices.-----Indorsement may be in blank,

¹Article 11.

Every bill of exchange, even if not expressly drawn to order, may be transferred by means of endorsement.

special, restrictive or conditional.¹

"Delivery of a bill of exchange or promissory note" The Bills of Exchange Act 1882, S.2 defines this as the transfer of possession, actual or constructive, from one person to another' Constructive transfer takes place from one principal to another when an agent holding an instrument on behalf of one principal appoints and so agrees to hold it on behalf of the other. It also takes place when a transferor with the authority of the transferee, puts an instrument into the post for transmission to the transferee. There is no transfer of possession whilst the instrument remains with the transferor's agent but there will be when it is handed to the transferee's agent.²

การประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 917 วรรคแรก ข้อความที่ว่า "ถึงแม้ว่าจะมิได้ส่งจ่ายให้แก่บุคคลเพื่อเขาสั่งก็ตาม" นั้น หมายความว่าในตั๋วแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินนั้น แม้จะมิได้ส่งจ่ายมาให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง เพียงแต่อาจส่งจ่ายเงินแก่ใครเท่านั้นก็พอแล้ว เพราะรายการในตั๋วเงินตามบทบัญญัติในมาตรา 909 (6) เรื่องตั๋วแลกเงิน, มาตรา 983 (5) เรื่องตั๋วสัญญาใช้เงิน, และมาตรา 988 (4) เรื่องเช็ค บัญญัติไว้เพียงว่า "ชื่อหรือชื่อของผู้รับเงิน" เท่านั้น หากโดยบัญญัติให้คงมีคำว่า "หรือตามคำสั่ง" ต่อท้ายชื่อผู้รับเงินหรือต่อท้ายชื่อผู้รับสลักหลังแต่อย่างใดไม่ตัวอย่าง เช่น ผู้สั่งจ่ายเขียนว่า "จ่าย ก." ก็พอไม่จำเป็นต้องเขียนว่า "จ่าย ก. หรือตามคำสั่ง" หรือ "จ่าย ก. หรือตาม ก. สั่ง" ก. ผู้มีสิทธิ์ในตั๋วเงินฉบับนั้นจะโอนตั๋วไปจะต้องสลักหลังและส่งมอบตัวนั้นให้แก่ผู้รับโอน หาก ก. เพียงแต่สลักหลังแต่ยังไม่ส่งมอบ หรือส่งมอบตัวไปแล้วแต่ไม่ได้สลักหลังก็ไม่มีผลเป็นการโอนตั๋วเงินแต่อย่างใด

¹A.H. Hudson, Dictionary of COMMERCIAL LAW, (London : Butterworths, 1983) P. 156-157

²Ibid. P. 104

1.4.2 การโอนโดยการส่งมอบ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 918) มาตรา 918 "ตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ท่านว่ายอมโอนไปเพียงด้วยส่งมอบให้กัน"

สำหรับวิธีการโอนตัวเงินชนิดตัวผู้ถือ ตาม Bills of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษ ก็มีลักษณะเป็นเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 (2) และ 58 (1) ว่า

31 (2) "A bill payable to bearer is negotiated by a delivery" ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

31 (2) "ตัวเงินสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ ยอมโอนไปด้วยเพียงส่งมอบให้กัน"

51 (1) "Where the holder of a bill payable to bearer negotiated it by delivery without indorsing it, he is called a " transferor by delivery".

ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

58 (1) "เมื่อผู้ทรงตัวเงินสั่งจ่ายแก่ผู้ถือ โอนตัวนั้นไปโดยมิได้สลักหลัง ท่านเรียกว่า เป็นการโอนโดยการส่งมอบ"

ตามกฎหมายตัวเงินของไทยและของประเทศอังกฤษ ตัวเงินชนิดสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ยอมโอนกันได้โดยการส่งมอบเท่านั้นไม่จำเป็นต้องสลักหลัง แต่หากผู้รับโอนตัวเงินชนิดสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือหรือผู้ทรงคนหนึ่งคนใดได้เข้าสลักหลังตัวเงินชนิดสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ตามกฎหมายตัวเงินของไทยกับของประเทศอังกฤษจะมีผลทางกฎหมายแตกต่างกัน ซึ่งผู้เขียนจะขอไปกล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 3 ว่าด้วยปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสลักหลังตัวเงิน ข้อ 4 ปัญหาเกี่ยวกับการสลักหลังตัวผู้ถือ

1.4.3 ความหมายของคำว่า "ส่งมอบ"

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องตัวเงินไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า "ส่งมอบ" ไว้ว่ามีความหมายอย่างไร ดังเช่นใน Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "ส่งมอบ" (Delivery) ไว้ในมาตรา 2 ว่า

" "Delivery" means transfer of possession, actual or constructive from one person to another"

ซึ่งถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

" "ส่งมอบ" หมายความว่าถึงการโอนการครอบครองโดยตรง หรือโดยปริยายจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง"

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทย โดยอาศัยจากบทนิยามตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 2 ของ Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ เห็นได้ว่า "ส่งมอบ" คือ การโอนการครอบครอง

ปัญหาที่น่าสนใจว่าอย่างไรจะเรียกว่าเป็นการครอบครองตามกฎหมายในเรื่องตัวเงิน ในเรื่องที่มีการประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในเรื่องผู้ทรงตัวเงินในมาตรา 904 และ 905 ว่า

มาตรา 904 "อันผู้ทรงนั้น หมายความว่าบุคคลผู้มีตัวเงินไว้ในครอบครอง โดยฐานเป็นผู้รับเงิน หรือเป็นผู้รับสลักหลัง ถ้าและเป็นตัวส่งจ่ายให้แก่ผู้อื่น ๆ ก็ถือว่าเป็นผู้ทรงตัวเงินเหมือนกัน"

มาตรา 905 "ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา 1008 บุคคลผู้ใดตัวเงินไว้ในครอบครองถ้าแสดงให้ปรากฏสิทธิด้วยการสลักหลังไม่ขาดสาย แม้ถึงว่าการสลักหลังรายที่สุดจะเป็นสลักหลังลอยก็ตาม ท่านให้ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อใดรายการสลักหลังลอยมีสลักหลังรายอื่นตามหลังไปอีก ท่านให้ถือว่าบุคคลผู้หลังลายเมื่อชื่อในการสลักหลังรายที่สุดนั้น เป็นผู้ใดไปซึ่งตัวเงินด้วยการสลักหลังลอย อนึ่ง คำสลักหลัง เมื่อขีดฆ่าเสียแล้วท่านให้ถือว่ามิได้มีเลย"

ถ้าบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดต้องปราศจากตัวเงินไปจากครอบครอง ท่านว่าผู้ทรงซึ่งแสดงให้ปรากฏสิทธิของตนในตัวตามวิธีการดังกล่าวมาในวรรคก่อนนั้น หากจำต้องสละตัวเงินไม่ว่าวันแต่จะได้อะไรโดยสุจริต หรือได้มาด้วยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หนึ่ง ข้อความในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับตลอดถึงผู้ทรงตัวเงินส่งจ่ายให้แก่ผู้อื่นด้วย"

ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 905 ได้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับ Convention Providing a Uniform Law for Bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, 1930 มาตรา 16¹

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 และมาตรา 905 นั้น บุคคลที่ได้ตัวเงินไว้ในความครอบครองโดยถูกต้องตามกฎหมายนี้เรียกว่า "ผู้ทรง" ซึ่งผู้ทรงนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท² คือ

1. ผู้รับเงิน
2. ผู้รับสลักหลังและ
3. ผู้ถือ

¹Article 16.

The possessor of a bill of exchange is deemed to be the lawful holder if he establishes his title to the bill through an uninterrupted series of endorsement, even if the last endorsement is in blank. In this connection, cancelled endorsement are deemed not to be written. (non écrits). When an endorsement in blank is followed by another endorsement, the person who signed this last endorsement is deemed to have acquired the bill by the endorsement in blank

Where a person has been dispossessed of a bill of exchange, in any manner what so ever, the holder who establishes his right there to in the manner mentioned in the preceding paragraph is not bound to give up the bill unless he has acquired it in bad faith, or unless in acquiring it he has been guilty of gross negligence.

²พฤษพร เนติโพธิ์, "ผู้ทรงตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์" (วิทยานิพนธ์ปริณายกมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

จะเห็นว่า การเป็นผู้ทรง นอกจากจะต้องมีฐานะเป็นผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือแล้ว ยังมีองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งคือ จะต้องมีการครอบครองตัวเงินนั้นด้วย เพราะ แม้บุคคลหนึ่งจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับเงิน หรือผู้รับสลักหลัง หรือผู้ถือ แต่ตามบุคคลนั้นมิได้ครอบครอง ตัวเงินก็ยังไม่ถือว่าเป็นผู้ทรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น ตัวเงินหลุดจากครอบ ครองเพราะทำตัวหาย ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้ทรงจนกว่าจะจัดการให้ได้ตัวมาอยู่ในมือใหม่ (ตามมาตรา 1011) หรือมีตัวไว้ในครอบครองแต่ไปลักเซามา หรือเป็นลูกจ้างได้รับมอบหมายจากนายจ้างให้ เก็บรักษาตัว ไม่ได้ครอบครองในฐานะผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลังจึงไม่ใช่ผู้ทรง¹

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2818/2523

จำเลยออกตั๋วสัญญาใช้เงินชนิดเบ็ดเตล็ดเมื่อไม่ได้ให้โจทก์ โจทก์มอบตั๋วให้ ก. เพื่อประกัน หนี้เงินกู้ แล้ว ก.มอบตั๋วให้จำเลยเพื่อค้ำประกันหนี้ จำเลยมีสิทธิยึดตัวเงินนั้นไว้ได้ เมื่อโจทก์ ไม่มีตัวเงินไว้ในครอบครอง จึงมิได้อยู่ในฐานะผู้ทรงตัวนั้นแล้วไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินค้ำประกันจาก จำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1705/2527

โจทก์ซื้อตั๋วแลกเงินพิพาทระบุชื่อบริษัทผู้รับเงินและได้ซื้อคร่อมหน้า เบ็ดเตล็ดเมื่อไว้แล้วนำไปชำระที่ค้าซื้อรถยนต์ให้แก่บริษัทซึ่งระบุชื่อไว้ดังกล่าว แต่มีบุคคลอื่นนำตั๋วแลกเงินพิพาทเข้า บัญชีของตนฝากธนาคารจำเลยเพื่อเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้จ่าย เป็นเหตุให้ธนาคารผู้จ่าย จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินไปบุคคลอื่นไป แม้ตั๋วแลกเงินพิพาทจะได้ที่คร่อมและมีข้อความอันมีความ หมายถึงห้ามเปลี่ยนมือ ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายโดยตรงก็คือบริษัทผู้รับเงินตามตั๋วแลกเงิน หากใช้ โจทก์ไม่ โจทก์จึงมิได้เป็นผู้ทรงตั๋วแลกเงินพิพาท ไม่มีอำนาจฟ้องเรียกร้องให้ธนาคารจำเลย ต้องรับผิดชอบให้เงินค้ำตั๋วแลกเงินดังกล่าว

การที่โจทก์ไม่ได้รับมอบรถยนต์ที่ซื้อจากบริษัทผู้รับเงินตามตั๋วแลกเงิน มิใช่ความเสียหาย โดยตรงกันเกิดจากการกระทำของจำเลย และพฤติการณ์ของจำเลยที่ส่งตั๋วแลกเงินไปเรียกเก็บ เงินจากธนาคารผู้จ่าย ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการทาละเมิดคือ โจทก์อันจะทำให้โจทก์มีอำนาจฟ้อง จำเลยได้

¹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, แก้วใจเริ่มเดิม, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: กรมการพิมพ์, 2527) หน้า 24

เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องทรัพย์สิน ก็ไม่ได้ให้คำนิยามว่า "ครอบครอง" มีความหมายอย่างไร ปัญหาที่หาพิจารณาว่า การครอบครองตามกฎหมายในเรื่องทรัพย์สินที่มีความหมายเพียงใด ซึ่งในเรื่องนี้มีความเห็นทางกฎหมายออกเป็น 2 ทางด้วยกันคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า การครอบครองในเรื่องทรัพย์สินนั้นเป็น fact หรือเป็น physical possession วิธีการครอบครองตามเรื่องสิทธิครอบครอง ดังนั้นถ้าให้ผู้อื่นครอบครองแทนก็ย่อมวิธีการครอบครองตามความเป็นจริงย่อมไม่ใช่ผู้ทรง

ทางที่สองเห็นว่า เนื่องจากกฎหมายว่าด้วยเรื่องทรัพย์สินไม่มีคำนิยามว่า "ครอบครอง" ไว้ ดังนั้นความหมายของการครอบครองนั้นต้องเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน บรรพ 4 ลักษณะ 3 ครอบครอง 1 ตามมาตรา 1367, 1368, 1369, 1378, 1379, 1380 และ 1381 มาปรับใช้กับการครอบครองในเรื่องทรัพย์สิน²

มาตรา 1367 บุคคลใดยึดถือทรัพย์สิน โดยเจตนาจะยึดถือเพื่อตน ท่านว่าบุคคลนั้นได้ไปซึ่งสิทธิครอบครอง

มาตรา 1368 บุคคลอาจได้มาซึ่งสิทธิครอบครอง โดยผู้อื่นยึดถือไว้ให้

มาตรา 1369 บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินไว้ หากให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลนั้นยึดถือเพื่อตน

มาตรา 1378 การโอนไปซึ่งการครอบครองนั้นย่อมทำได้ โดยการส่งมอบทรัพย์สินที่ครอบครอง

มาตรา 1379 ถ้าผู้รับ โอนหรือผู้แทนยึดถือทรัพย์สินอยู่แล้วท่านว่าการ โอนไปซึ่งการครอบครองจะทำให้ียงแสดงเจตนาก็ได้

มาตรา 1380 การโอนไปซึ่งการครอบครองย่อมเป็นผล แม้ผู้โอนยังยึดถือทรัพย์สินอยู่ถ้าผู้โอนแสดงเจตนาว่าต่อไปจะยึดถือทรัพย์สินนั้นแทนผู้รับ โอน

ถ้าทรัพย์สินนั้นผู้แทนของผู้โอนยึดถือโดยการ โอนไปซึ่งการครอบครองจะทำ โดยผู้โอนสั่งผู้แทนว่า ต่อไปให้ยึดถือทรัพย์สินไว้แทนผู้รับ โอนก็ได้

มาตรา 1381 บุคคลใดยึดถือทรัพย์สินอยู่ในฐานะเป็นผู้แทนผู้ครอบครอง บุคคลนั้นจะเปลี่ยนลักษณะแห่งการยึดถือได้ ก็แต่โดยบอกกล่าวไปยังผู้ครอบครองว่าไม่มีเจตนาจะยึดถือทรัพย์สินแทนผู้ครอบครองต่อไป หรือตนเองเป็นผู้ครอบครอง โดยสุจริต อาศัยอำนาจใหม่อันได้จากบุคคลภายนอก

² จิตติ ตึงทรัพย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน เคาน์ตีและทรัพย์สิน, หน้า 75

ผู้เขียนมีความเห็นควบคู่กับทางความเห็นที่สองที่ว่า การครอบครองตัวเงินนั้นต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายเรื่องสิทธิครอบครอง ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะทรัพย์ กล่าวคือ สิทธิครอบครองคือสิทธิที่จะยึดถือทรัพย์สิน¹ไว้เพื่อตน (มาตรา 1367) คำว่า ครอบครอง ต่างกับ สิทธิครอบครอง เพราะครอบครองเป็นคำธรรมดาสามัญหมายถึงกริยาเข้ายึดถือทรัพย์สิน² เช่น ลูกจ้างได้รับมอบหมายจากนายจ้างให้เก็บรักษาตัวเงินไว้ เช่นนี้ถือว่า ลูกจ้างเป็นผู้ครอบครองตัวเงิน แต่ลูกจ้างไม่มีสิทธิครอบครองในตัวเงินฉบับนั้น เพราะลูกจ้างไม่มีเจตนาจะยึดถือหรือครอบครองเพื่อตนเอง กล่าวคือ ลูกจ้างไม่ใช่ผู้ทรงตัวเงินในฐานะผู้รับเงิน, ผู้รับสละหลัง หรือผู้ถือ แม้ตนเองจะมีตัวเงินอยู่ในความครอบครองก็ตาม แต่นายจ้างแม้จะมีได้เข้าครอบครองหรือยึดถือตัวนั้นด้วยตนเอง แต่ถือได้ว่าลูกจ้างยึดถือและครอบครองตัวเงินฉบับนั้นไว้แทนนายจ้าง นายจ้างจึงมีสิทธิครอบครองในตัวเงินฉบับนั้น กล่าวคือ นายจ้างเป็นผู้ทรงตัวเงินฉบับนั้น (มาตรา 1368)

ซึ่งได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาได้คัดสินไว้เป็นบรรทัดฐานดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1429/2519

จำเลยออกเช็คชำระค่าเนื้อที่ชื่อไปจาก ป. ให้แก่ ส. ป. และ ส. เป็นสามีภรรยาด้วยกัน ค่าเงินกิจการค้าเนื้อ ย่อมเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน แม้ ส. จะนำเช็คไปเข้าบัญชีของ ป. เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ย่อมเกิดความเสียหายแก่ทั้ง ป. และ ส. ดังนี้ ส. จึงเป็นผู้เสียหายด้วย มีอำนาจร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 110/2520

จำเลยออกเช็คผู้ถือเช็คครอบมิให้โจทก์ ระบุธนาคารในกรุงเทพฯ ที่จะรับเข้าบัญชี โจทก์อยู่นครสวรรค์ไม่มีบัญชีในกรุงเทพฯ จึงฝากเช็คให้เพื่อนในกรุงเทพฯ นำเข้าบัญชีของเพื่อน ถ้าเรียกเก็บเงินไม่ได้เพื่อนจะคืนเช็คให้โจทก์ดังนี้ เพื่อนเป็นตัวแทนของโจทก์ โจทก์เป็นผู้เสียหายในเมื่อเช็คคืนเก็บเงินไม่ได้

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3567/2525 เช็คเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 99

² บัญญัติ สุชีวะ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2526) หน้า 183-184

ปัญหาที่พิจารณาว่า ผู้ที่ลักขโมยเอาตัวเงินส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือหรือผู้ที่เก็บตัวเงินส่งจ่ายให้แก่ผู้ถือได้และเป็นผู้มีตัวเงินไว้ในความครอบครอง และใครมีเจตนาที่จะยึดถือตัวเงินนั้นไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง บุคคลดังกล่าวถือว่าเป็นผู้ทรงตัวเงินตามกฎหมายหรือไม่ ในเรื่องนี้มีความเห็นทางกฎหมายออกเป็น 2 ทางด้วยกันคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า แม้ผู้ลักขโมยหรือเก็บตกตัวผู้ถือได้ และใครตัวเงินแต่ไว้มาอยู่ในความครอบครองของตน และมีเจตนายึดถือตัวเงินนั้นไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ก็ถือได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ทรงตัวเงินเช่นกัน ตามมาตรา 904 ป.พ.พ. (แต่ไม่ใช่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 905 ป.พ.พ. ซึ่งเจ้าของที่แท้จริงสามารถติดตามเอาตัวเงินคืนได้ตามวรรค 2 และวรรค 3) เพราะตามมาตรา 1367 ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติว่าการยึดถือทรัพย์สินนั้นต้องกระทำโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ลบล้างจะอ้างกฎหมายได้แต่ประการใด ดังนั้นถ้าผู้ลักขโมยหรือเก็บตกตัวเงินชนิดผู้ถือได้ และใครตัวเงินฉบับนั้นไปคืนเงิน ผู้จ่ายหรือธนาคารได้ใช้เงินไปในเวลาที่ตัวเงินถึงกำหนดตามมาตรา 949 หรือ 1009¹ ผู้จ่ายหรือธนาคารก็ย่อมหลุดพ้นความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นแล้วถือว่าผู้จ่ายหรือธนาคารได้ใช้เงินให้กับผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วเช่นกัน

ทางที่สองเห็นว่า การที่จะเป็นผู้ทรงตัวเงินตามมาตรา 904 ป.พ.พ. นั้นจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ ก.มีตัวเงินในความครอบครอง และ ข.ในฐานะเป็นผู้รับเงิน ผู้รับสลักหลังหรือผู้ถือเมื่อเป็นตัวผู้ถือก็ไม่มีภาระสลักหลังแต่จะมีฐานะเป็นผู้ถือได้ ดังนั้นต้องมีการส่งมอบ (มาตรา 918 ป.พ.พ.) ฉะนั้น เมื่อไม่ได้มีการส่งมอบโดยมุ่งหมายเพื่อโอนสิทธิในตัวเงินฉบับนั้นจะเป็นผู้ถือไม่ได้ เวื่อเป็นผู้ถือไม่ได้ก็ย่อมเป็นผู้ทรงตัวเงินไม่ได้ ดังนั้นผู้ลักขโมยหรือเก็บตกตัวเงินชนิดผู้ถือได้ จึงไม่ใช่ผู้ทรงตามกฎหมายตัวเงิน

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นเกี่ยวกับทางความเห็นที่สองว่าน่าจะสมเหตุสมผลมากกว่าเพราะตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องตัวเงินนี้เฉพาะเรื่อง การครอบครองตัวเงินแต่เพียงอย่างเดียวขอมไม่ได้

¹ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 949 และมาตรา 1009

ปัญหาที่น่าพิจารณาคือ ในกรณีการสลักหลังให้ตัวแทนเรียกเก็บเงินตามตั๋ว (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 925) และในกรณีการสลักหลังเพื่อจำหน่ายตั๋วเงิน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 926) เป็นไปตามหลักกฎหมายเรื่องสิทธิครอบครองตามมาตรา 1367 และมาตรา 1368 หรือไม่

จะเห็นได้ว่า ในกรณีการสลักหลังให้ตัวแทนเรียกเก็บเงินตามตั๋วตามมาตรา 925 บุคคลผู้หนึ่งเป็นผู้รับสลักหลังตั๋วเงินมาเรียกเก็บแทน กฎหมายก็ให้ถือว่าเป็นผู้ทรงตั๋วเงินเช่นกัน ซึ่งผู้รับสลักหลังในฐานะเรียกเก็บนั้นย่อมมีสิทธิไม่เฉพาะแต่นำตั๋วไปยื่นให้รับรองหรือให้ใช้เงินเท่านั้น ยังมีสิทธิทำคำสั่งค้ำรวมทั้งใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องร้องไล่เบี้ยต่าง ๆ ได้ทั้งสิ้น ผู้รับสลักหลังในฐานะตัวแทนเป็นผู้ยึดถือตั๋วเงินนั้นไว้ และมีเจตนายึดถือเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่นกันตามมาตรา 1367 แต่ไม่ใช่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในตั๋วเงินฉบับนั้น ดังนั้นจึงมีข้อสงสัยไว้ว่า ถ้าจะสลักหลังโอนตั๋วต่อไป จึงเป็นเพียงกระทำการของตัวแทนเท่านั้น และในกรณีการสลักหลังเพื่อจำหน่ายตั๋วเงินตามมาตรา 926 ผู้รับจำหน่ายก็ย่อมมีสิทธิครอบครองตั๋วเงินฉบับนั้น และตามกฎหมายให้ถือว่าผู้รับจำหน่ายเป็นผู้ทรงซึ่งยอมใช้สิทธิหนึ่งพ่วงอันเกิดจากตัวนั้นได้ทั้งสิ้น กล่าวคือ เมื่อถึงกำหนดค้ำตั๋วก็มิได้มีอำนาจนำตั๋วไปยื่นเพื่อให้ใช้เงิน เมื่อผู้รับจำหน่ายรับเงินมาแล้วก็หักไร่นั้นแก่คนที่เหลือก็ส่งคืนแก่ผู้จำหน่ายไป

ดังนั้น ผู้เขียนขอสรุปว่า การครอบครองตามกฎหมายในเรื่องตั๋วเงินนั้นเป็นไปตามหลักการครอบครองตามกฎหมายในเรื่องสิทธิครอบครองนั่นเอง

จากนิยามตามมาตรา 2 ของ Bill of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษว่า "ส่งมอบหมายความถึงการโอนการครอบครอง โดยตรงหรือโดยปริยายจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง" ซึ่งในเรื่องการครอบครองตั๋วเงินนั้นก็เป็นไปตามหลักกฎหมายเรื่องสิทธิครอบครองตามที่ได้อธิบายมาแล้ว ดังนั้นการส่งมอบตั๋วเงินจึงเข้าเรื่องการโอนการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1376, 1379, 1380 และ 1381 ไปซึ่งบังคับกับการส่งมอบตั๋วเงินได้ และจากบทนิยามดังกล่าวการส่งมอบตั๋วเงินอาจทำด้วยการส่งมอบ โดยตรงหรือโดยปริยายก็ได้

1.4.3.1 การส่งมอบตั๋วเงิน โดยตรง

การส่งมอบตัวเงินโดยตรง คือ การที่ผู้โอนตัวเงินออกจาก
การครอบครองของเขาให้เข้าไปอยู่ในความครอบครองของผู้รับโอน โดยผู้รับโอนจะเป็นผู้รับไป
ด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นเป็นผู้รับตัวเงินนั้นไป และมีเจตนาที่จะยึดถือตัวเงินนั้นแทนผู้รับโอน

ในการส่งมอบตัวเงินให้แก่บุคคลที่ไม่ใช่ผู้รับโอน แต่เป็นผู้รับ
ตัวเงินนั้นไว้แทนผู้รับโอนนั้น จะถือว่าตัวเงินนั้นได้เข้าไปสู่การครอบครองของผู้รับโอนก็ต่อเมื่อ
ผู้รับโอนได้ทราบถึงการยึดถือตัวไว้เพื่อประโยชน์ของตนดังกล่าวและได้แสดงเจตนาเข้ารับเอา
ประโยชน์ในตัวเงินนั้นแล้วด้วย

การส่งมอบตัวเงินโดยตรง อารมณ์ขึ้นได้ 3 กรณีดังนี้คือ

1. ก. ต้องการโอนตัวเงินให้แก่ ข. ก. จึงส่งมอบตัวเงิน
นั้นให้แก่ ข. ไปโดยตรง

2. ก. ต้องการโอนตัวเงินให้แก่ ข. ข. จึงตั้ง ค. เป็น
ตัวแทนไปรับมอบตัวเงินจาก ก. ในกรณีนี้พื้นที่ ค. รับมอบตัวเงินจาก ก. ย่อมถือได้ว่า ข.
เป็นผู้ทรงตัวเงินแทนที่ แต่ ค. จะยังมีได้ส่งมอบตัวเงินฉบับนั้นให้แก่ ข. เสียก็ตาม

3. ก. ต้องการโอนตัวเงินให้แก่ ข. ก. จึงส่งมอบตัวเงิน
ให้แก่ ค. โดยที่ ค. รับไว้แทน ข. (ค. ไม่ใช่ตัวแทน ข.) เช่นนี้หาก ข. ยังไม่แสดงเจตนา
เข้ารับเอาประโยชน์ในตัวเงินฉบับนั้น ก็ยังไม่ถือว่า ข. ได้การครอบครองตัวเงินนั้นไป จึงยัง
ไม่ถือว่า ข. เป็นผู้ทรงตัวเงินฉบับนั้น แต่เมื่อ ข. ทราบถึง การที่ ค. ยึดถือตัวเงินนั้นไว้เพื่อ
ประโยชน์ของ ข. และ ข. ได้แสดงเจตนาที่จะเข้ารับเอาประโยชน์ในตัวเงินนั้นแล้ว ข. ย่อมเป็น
ผู้ทรงฉบับเล่มนั้นแทนที่

ในกรณี 3 นี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้ที่น่าสนใจคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1267/2517 (ระหว่าง บริษัทวิทยาคม จำกัด โจทก์ บริษัท
อิตาเลียนไทยดีเวลอปเม้นท์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ที่ 1, ธนาคารแห่งเอเชียเพื่อการอุตสาหกรรม
และพาณิชย์กรรม จำกัดที่ 2)

กระทรวงกลาโหมจ้างเหมา ให้จำเลยที่ 1 ก่อสร้างโรงกักน้ำมันที่จะจ่ายเงินค่าจ้าง
ให้เมื่อมีการรับมอบโรงงานแล้ว 1 ปี โดยให้ธนาคารกรุงไทย จำกัด (ธนาคารเกแบค จำกัด
เดิม) เป็นผู้จ่ายค่าจ้างแทนเพื่อเป็นหลักประกันในการจ่ายเงินค่าจ้าง ธนาคารกรุงไทย จำกัด

(ธนาคารเกษตร จำกัด (เดิม) จึงออกตั๋วสัญญาใช้เงินตามจำนวนเงินค่าจ้างให้แก่จำเลยที่ 1 หลายฉบับ กำหนดวันใช้เงินตามตั๋วในวันหลังจากที่คาดคิดว่าการก่อสร้างจะแล้วเสร็จ และธนาคารกรุงไทย จำกัด (ธนาคารเกษตรเดิม) ได้มอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้ธนาคารจำเลยที่ 2 เพื่อยึดถือไว้มอบให้แก่จำเลยที่ 1 เมื่อถึงกำหนดใช้เงิน ต่อมาจำเลยที่ 1 สลักหลังตั๋วสัญญาใช้เงินซึ่งธนาคารจำเลยที่ 2 ยึดถือไว้ดังกล่าวข้างหนึ่งในโจทก์ 1 ฉบับ แต่การก่อสร้างไม่แล้วเสร็จตามกำหนด ตั๋วสัญญาใช้เงินหมดกำหนดรับเงิน ธนาคารกรุงไทย จำกัด (ธนาคารเกษตร จำกัด (เดิม) ได้เรียกตัวคืนไป และได้ออกตั๋วฉบับใหม่ให้ธนาคารจำเลยที่ 2 ยึดถือไว้แทน แต่ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกให้ใหม่นี้ จำเลยที่ 1 ไม่ได้สลักหลังให้โจทก์ โจทก์จึงมาฟ้องเรียกตั๋วสัญญาใช้เงินหรือเรียกเงินตามตั๋วจากจำเลยทั้งสอง

ศาลชั้นต้น วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่อยู่ในฐานะผู้ทรง หรือฐานะที่จะเรียกตัวคืนเพราะตั๋วเงินฉบับนี้สลักหลังกันไว้ถูกยกเลิกไปแล้วเสียก่อนที่จำเลยที่ 1 หรือโจทก์จะมีสิทธิเป็นผู้รับเงิน และไม่มี การตกลงกันให้สลักหลังตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับหลัง ซึ่งออกมาแทนฉบับที่ถูกยกเลิกไป ทั้งไม่มีหนังสือใด ๆ ที่จำเลยจะฟ้องชำระแก่โจทก์ จึงพิพากษายกฟ้องโจทก์

ศาลอุทธรณ์ วินิจฉัยว่า โจทก์ไม่ใช่เป็นผู้รับสลักหลังเพราะไม่มีการส่งมอบตั๋วเงินให้แก่กันกรณีของโจทก์ก็ไม่อาจถือได้ว่า จำเลยที่ 2 ได้ครอบครองตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้นไว้แทน โจทก์พิพากษายกฟ้องตามศาลชั้นต้น

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ธนาคารกรุงไทย จำกัด (ธนาคารเกษตร จำกัด (เดิม) ได้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับเดิมที่จำเลยที่ 1 ได้สลักหลังแล้วตามข้อความด้านหลังของตั๋วแล้วเอาไปมอบให้อยู่ในความครอบครองของธนาคารจำเลยที่ 2 ในฐานะทรัพย์สินโดยคำสั่งของผู้ออกตั๋ว (ธนาคารกรุงไทย จำกัด) การที่ธนาคารจำเลยที่ 2 มีหนังสือไปถึงโจทก์ แคมธนาคารกรุงไทย จำกัด ไม่เคยมีคำสั่งให้มอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้โจทก์เลย ธนาคารจำเลยที่ 2 จึงยึดถือตั๋วสัญญาใช้เงินแทนธนาคารกรุงไทย จำกัด ผู้ออกตั๋ว ธนาคารจำเลยที่ 2 จะส่งมอบตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับเดิมให้ถือเมื่อมีการส่งมอบโรงกลั่นน้ำมันให้แก่กระทรวงกลาโหมเสร็จแล้ว โดยเหตุที่ส่งมอบโรงกลั่นไม่ได้ ต้องยึดกำหนดออกไป ตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับเก่าซึ่งจะหมดกำหนดรับเงินก็ต้องส่งคืนไปแล้วออกตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับใหม่แทน และตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับใหม่จำเลยที่ 1 ไม่ได้สลักหลังให้แก่โจทก์ ดังนั้นฐานะของโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับเดิมหมดสิ้นแล้วเมื่อมีการยกเลิกตั๋ว ส่วนตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับใหม่ที่ยอมไว้แก่จำเลยที่ 2 หากได้มีการสลักหลังให้แก่โจทก์ไม่

โจทก์จึงไม่ใช่ผู้ทรง ไม่มีอำนาจฟ้องเรียกตัวสัญญาใช้เงินหรือเงินตามตัวนั้นจากจำเลย

ท่านอาจารย์โสภณ รัตนากร ได้ให้ความเห็นไว้ในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา ดังนี้ว่า การที่ศาลฎีกาเห็นว่า โจทก์มิใช่ผู้ทรงตัวฉบับเก่าเพราะตัวฉบับเก่าถูกยกเลิกแล้วนั้น ยังเป็นที่มาสงสัยอยู่เพราะการยกเลิกตัวนี้เป็นเรื่องระหว่างธนาคารผู้ออกตัวกับจำเลยที่ 1 ผู้สลักหลังเท่านั้น จึงจะไม่ผูกพันโจทก์ (ป.พ.พ. มาตรา 916) แต่การที่จำเลยที่ 1 สลักหลังตัวโดยมิได้ส่งมอบให้โจทก์ เป็นการโอนที่ไม่ครบถ้วน ตาม ป.พ.พ. มาตรา 917 โจทก์จึงน่าจะยังไม่เป็นผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงินนั้น และก็ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 รับมอบตัวหรือยึดถือตัวไว้แทนโจทก์ด้วย เพราะศาลฎีกาชี้ไว้ชัดเจนว่า "จำเลยที่ 1" ได้สลักหลังตัวสัญญาใช้เงินฉบับนี้ตามข้อความท้ายหลังของตัวแล้วเอาไปมอบให้อยู่ในความครอบครองของจำเลยที่ 2 ในฐานะทรัพย์สิน โดยคำสั่งของผู้ออกตัว จำเลยที่ 2 จึงมีหนังสือตามสำเนาท้ายฟ้องหมายเลข 2 ไปถึงโจทก์ แต่ธนาคารเกษมทรไม่เคยมีคำสั่งให้มอบตัวแก่โจทก์เลย จำเลยที่ 2 จึงยึดถือไว้แทนธนาคารผู้ออกตัว" และหนังสือที่จำเลยที่ 2 มีไปถึงโจทก์ก็เพียงแต่แจ้งว่าจำเลยที่ 1 ได้สลักหลังตัวฉบับเก่าให้โจทก์แล้วเท่านั้นเอง จำเลยที่ 2 จึงไม่มีทัศนคติอันใดกับโจทก์ เมื่อโจทก์มิได้รับโอนตัวมาจึงไม่เป็นผู้ทรง และจำเลยที่ 2 มิได้มีทัศนคติอันใดกับโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยทั้งสองส่งมอบตัวหรือใช้เงินตามตัวนั้น¹

ผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับความเห็นของท่านอาจารย์โสภณ รัตนากร เพราะการที่ธนาคารจำเลยที่ 2 มีตัวสัญญาใช้เงินอยู่ในความครอบครองในฐานะทรัพย์สิน โดยคำสั่งของผู้ออกตัว ย่อมถือได้ว่าธนาคารจำเลยที่ 2 ไม่ได้ยึดถือตัวสัญญาใช้เงินฉบับนั้นไว้แทนโจทก์แต่ต้องมอบให้แก่จำเลยที่ 1 เมื่อตัวถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อจำเลยที่ 1 สลักหลังตัวสัญญาใช้เงินแต่ไม่ได้ส่งมอบตัวสัญญาใช้เงินฉบับนั้นให้แก่โจทก์ จึงเป็นการโอนตัวสัญญาใช้เงินที่ไม่ถูกต้องตาม ป.พ.พ. มาตรา 917 ฐานะของโจทก์จึงไม่ใช่ผู้รับสลักหลังเพราะไม่มีการส่งมอบตัวสัญญาใช้เงินให้แก่โจทก์เลย โจทก์จึงไม่ใช่ผู้ทรงตัวสัญญาใช้เงินฉบับเดิม

¹ โสภณ รัตนากร, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1267/2517" ในคำพิพากษาศาลฎีกาประจำพุทธศักราช 2517 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2517), หน้า 866-867

1.4.3.2 การส่งมอบ⁺ตั๋วเงิน โดยปริยาย

การส่งมอบ โดยปริยาย คือ การที่ผู้ครอบครอง⁺ตั๋วเงินมิได้ส่งมอบ⁺ตั๋วเงินออกไปจากการครอบครองของเขาอย่างแท้จริง เป็นแต่เพียงว่า ผู้ครอบครองได้เปลี่ยนเจตนาจากการยึดถือ⁺ตั๋วเงินนั้นจากเดิมที่ยึดถือเพื่อตนเป็นยึดถือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่น หรือจากเดิมยึดถือเพื่อประโยชน์ของบุคคลอื่นมาเป็นยึดถือเพื่อตน (มาตรา 1379-1381)

การส่งมอบ⁺ตั๋วเงิน โดยปริยายนี้ อาจมีขึ้นได้เป็น 3 กรณี คือ ¹

1. แต่เดิมผู้ทรง⁺ได้ยึดถือ⁺ตั๋วเงินไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง แต่ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนเจตนาเป็นยึดถือ⁺ตั๋วเงินนั้นไว้เพื่อประโยชน์หรือเป็นตัวแทนของบุคคลอื่น
2. เดิมคงเป็นผู้ทรง⁺ตั๋วเงินฉบับหนึ่ง ต่อมาต้องการ โอน⁺ตั๋วเงินนั้นแก่ คำ จึงเปลี่ยนเจตนาแห่งการยึดถือ⁺ตั๋วเงินนั้นมาเป็นยึดถือ⁺ไว้ในฐานะเป็นตัวแทนของคำ
3. แต่เดิมยึดถือ⁺ตั๋วเงินนั้นไว้เพื่อประโยชน์หรือเป็นตัวแทนของบุคคลอื่น ต่อมาได้เปลี่ยนเจตนามาเป็นยึดถือ⁺เพื่อตน เช่น เดิมเหลือซึ่งยึดถือ⁺ตั๋วเงินนั้นไว้ในฐานะเป็นตัวแทนของเขียว ต่อมาเขียวต้องการ โอน⁺ตั๋วเงินนั้นให้แก่เหลือ เช่นนี้เหลือเพียงแต่เปลี่ยนเจตนาแห่งการยึดถือจากในฐานะเป็นตัวแทนของเขียวมาเป็นยึดถือ⁺เพื่อตน

1.5 ผู้สิทธิ โอน⁺ตั๋วเงิน

ผู้สิทธิ โอน⁺ตั๋วเงิน คือ ผู้ทรงรวมตลอดทั้งผู้สิทธิและผู้สิทธิแทนผู้ทรง

1.5.1 ผู้ทรง บุคคลผู้ที่จะเป็น "ผู้ทรง" ตามกฎหมายไทย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904) กฎหมายอังกฤษ (Bills of Exchange Act 1882 Section 2) และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (Uniform Commercial Code Section 1-201) มีหลักเกณฑ์เช่นเดียวกัน² คือ เป็นผู้ที่ได้⁺ตั๋วเงินไว้ในครอบครองในฐานะเป็นผู้รับเงินหรือผู้รับ

¹David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P.7

ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, หน้า 106

²พฤดิพร เนติไธสี, "ผู้ทรง⁺ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์" หน้า 9-53

เงินหรือผู้รับเช็คหลัง หรือผู้ถือ แต่ในกฎหมายไทยไม่มีการแบ่งผู้ทรง (holder) ออกเป็น ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมาย (holder in due course) และผู้ทรง โดยมีราคาตอบแทน (holder for value) ดังกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของผู้ทรง โดยชอบ ด้วยกฎหมาย (holder in due course) ใน Bills of Exchange Act 1882 มาตรา 29 ไว้ว่า

มาตรา 29 (1) "ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย คือผู้ที่ได้ตั๋วเงินมาในรูปบริบูรณ์และ ถูกทองคำเพื่อราคาที่ปรากฏในตราสาร ทั้งถูกต้องตามที่หาบัญชีไว้ต่อไปนี้ คือ

(ก) ได้เป็นผู้ทรงตัวนั้นก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงิน โดยไม่รู้วาทัวนั้นขาด เชื้อเดิมมาก่อน หากกรณีเป็นดังนี้

(ข) ได้ตัวมาโดยสุจริตมีเงินจ้างตอบแทน ทั้งเมื่อเขาโอนตัวนั้นให้ไม่ รู้ถึงขอบกพร่องแห่งสิทธิของผู้ที่โอนตัวให้ตน

(2) กล่าวโดยเฉพาะคือ สิทธิของผู้โอนตัวยอมมีขอบกพร่องตามความ หมายแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อไม่ได้ตัวเงินมา หรือให้เขารับรองตัวเงินนั้น ด้วยใ้ช้อย่างทำถล นอนล ขมขู หรืออุบายอย่างอื่นอันมิชอบด้วยกฎหมายหรือได้มาโดยเงินจ้างอันผิดกฎหมาย หรือเอา ตัวมาโอนโดยละเมิดขอขอมอบหมายไว้ว่างใจของบุคคลอื่น หรือโดยพฤติการณ์อันมิชอบว่าเป็นอุบาย นอนล

(3) ผู้ทรง จะเป็นผู้ทรงโดยมีเงินจ้างหรือไม่ก็ตาม ซึ่งได้ตัวเงินมาจาก ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมาย และมีได้เกี่ยวของรู้เห็นในอุบายนอนลหรือการอันเป็นผิดกฎหมาย ที่ทำให้ตัวเสีย ยอมได้ไปซึ่งสิทธิทั้งหลายของผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายต่อบรรณหรือคู่สัญญาคน กอน ๆ "

และให้คำจำกัดความของผู้ทรงมีราคาตอบแทน (holder for value) ในมาตรา 27(2) และ (3) ว่า

มาตรา 27(2) "เมื่อใดมีการให้เงินจ้างเพื่อตัวเงิน ท่านให้ถือว่าผู้ทรงตัวนั้นเป็น ผู้ทรง โดยมีเงินจ้างต่อบรรณ และต่อคู่สัญญาทั้งหลายที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาก่อนการให้เงินจ้างนั้น

(3) เมื่อบุคคลใดมีสิทธิยึดหน่วงตัวเงินอันเกิดจากสัญญาหรือผลแห่งกฎหมาย ท่านให้ ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ทรง โดยมีเงินจ้างเท่าจำนวนเงินที่ตนมีสิทธิยึดหน่วง"

จะเห็นได้ว่าตาม Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษหากผู้ทรงรับ
ตัวเงินมาโดยไม่จ่ายค่าตอบแทนแล้ว ก็ไม่อาจถือได้ว่าผู้รับนั้นเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (ใน
มาตรา 29 (1) ของ Bills of Exchange Act, 1882 ใช้คำว่า Holder in due
course ซึ่งต่างกับคำว่า The lawfull holder ที่ใช้อยู่ในมาตรา 905 ประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ผลของการที่ผู้ใดเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายของอังกฤษ คือ ผู้ทรง
คนนั้นมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะบังคับการชำระเงินตามตัวเงินที่ตนได้เท่านั้น แต่จะไม่ได้รับความคุ้มครองตาม
มาตรา 38 (2) แห่ง Bills of Exchange Act, 1882 ซึ่งมีบัญญัติไว้ว่า

มาตรา 38(2) "เมื่อเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมทรงสิทธิในตัว โดยปลอด
จากข้อบกพร่องใด ในสิทธิของคู่สัญญาคนก่อน ๆ ทั้งปลอดจากข้อต่อสู้ใด ๆ ที่คู่สัญญาเหล่านั้นมีต่อกัน
แลงกับมีสิทธิที่จะบังคับใช้เงินเอาจากผู้ที่รับผิดชอบตัวทุกคน"

กล่าวคือ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (Holder in due course) ของอังกฤษนั้น
ยอมได้สิทธิในตัวเงินนั้นไปโดยสมบูรณ์ ไม่ว่าคู่สัญญาคนก่อน ๆ ที่โอนตัวมาให้นั้นจะมีข้อบกพร่อง
แห่งสิทธิอย่างใดในตัวเงินนั้นหรือไม่ก็ตาม ฉะนั้นหากผู้โอนตัวเงินมาให้หรือคู่สัญญาในลำดับก่อน ๆ
มีข้อบกพร่องแห่งสิทธิในตัวเงินนั้นอยู่อย่างไร ผู้ทรงที่ได้รับตัวเงินมาโดยมิได้จ่ายค่าตอบแทน
นั้นก็ควรรับเอาความบกพร่องแห่งสิทธินั้น ๆ ไปด้วย

สำหรับผู้ทรงตามกฎหมายไทย ไม่มีบทบัญญัติไว้ว่า ผู้ทรงจะต้องได้รับตัวเงินมาโดย
มีค่าตอบแทน อาจเป็นเหตุที่ได้รับตัวเงินมาโดยการให้โดยเสนหาก็ได้ ดังนั้นตามกฎหมายไทย
จึงถือได้ว่าผู้ทรงตัวเงินไม่จำเป็นต้องได้รับตัวเงินมาโดยมีค่าตอบแทน ก็ถือได้ว่าเป็นผู้ทรงโดย
ชอบด้วยกฎหมาย (The Lawfull holder) ตามมาตรา 905 ของไทย เพราะผู้ทรงชอบ
ด้วยกฎหมายตามมาตรา 905 หมายถึง ผู้ทรงที่สามารถพิสูจน์สิทธิของตนได้ด้วยการสลักหลังไม่
ขาดสาย คือ พิสูจน์ว่ามีการโอนตัวเงินโดยสลักหลังมีลายมือชื่อผู้สลักหลังสืบต่อกันมาเป็นลำดับ
จนถึงผู้ทรงคนสุดท้ายโดยไม่มีการขาดตอนเลย หรือ ผู้ทรงตัวเงินที่ผู้โอนมาซึ่งผู้โอนมาได้รับตัวเงินมาโดย
การส่งมอบตามมาตรา 918 ถ้าไม่ทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง¹ ซึ่งเมื่อเป็นผู้ทรง
โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วจะมีสิทธิในตัวเงินโดยสมบูรณ์ ผู้ที่ควรรับผิดชอบเพื่อความในตัวเงิน

¹ อีพร ฌ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, หน้า 36

จะยกข้อต่อสู้ที่ตนมีอยู่กับผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนก่อน ๆ มาใช้ต่อสู้ผู้ทรงคนปัจจุบันไม่ได้ เว้นแต่การโอนจะได้มีขึ้นด้วยคบกคิดกันฉ้อฉล (มาตรา 916) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้ทรงตามกฎหมายไทยแม้จะรับตัวมา โดยไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนเลยก็ยังคงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แต่ตามกฎหมายอังกฤษนั้น ถ้าไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนแล้วจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 38 (2) แม้ชียกเว้นอยู่ตามมาตรา 29 (3) ที่มีแต่ที่ว่า "ผู้ทรง จะเป็นผู้ทรงโดยมีเงินจ้างหรือไม่ก็ตาม" ซึ่งได้ตัวเงินมาจากผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายทำให้ตัวเสียยอมได้ไปซึ่งสิทธิทั้งหลายของผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายต่อผู้รับรองและคู่สัญญาคนก่อน ๆ "

1.5.2 ผู้สืบสิทธิของผู้ทรง หมายความว่า หายาซึ่งเข้าสืบสิทธิของผู้ทรงที่ตายไปตามมาตรา 1599, 1600, 1601 หรือผู้จัดการมรดก ผู้สืบสิทธิของผู้ทรงต้องเป็นผู้ที่ได้รับตัวเงินไว้ในความครอบครองในฐานะเป็นผู้สืบสิทธิของผู้ทรง จึงสามารถใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้ทรงที่ตนเข้าสืบสิทธินั้นได้ กล่าวคือ เมื่อสิทธิตามตัวเงินได้โอนไปตามผลของกฎหมายและบุคคลผู้ซึ่งสิทธิได้โอนมาได้รับความเป็นเจ้าของตัว เขาเป็นผู้ทรงโดยชอบ¹ ซึ่งในเรื่องนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2274/2521

เช็คสั่งจ่ายเงินลงวันที่ล่วงหน้าให้แก่ จ. จ. ตาย โจทก์เป็นภรรยาและรับมรดก จ. โจทก์เป็นผู้ทรงเช็ค โดยชอบด้วยกฎหมาย ห้องเรียกเงินตามเช็คที่จำเลยสั่งจ่ายเงินได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 327/2495

การออกเช็คลงวันที่ล่วงหน้าให้เขาไปนั้น เท่ากับผู้ออกเช็คสัญญาว่าตนจะรับผิดชอบเพื่อความแห่งตัวนั้นเมื่อถึงวันที่ลงไว้ ผู้ทรงตัวนั้นโดยชอบ ก็ยอมมีสิทธิเป็นเจ้าของตัวนั้นแม้หนี้นั้นจะยังไม่ถึงกำหนด และแม้ผู้ทรงตัวนั้นจะตายก่อนถึงวันที่ลงในเช็ค ผู้จัดการมรดกของผู้ทรงตัวนั้นก็ยอมเข้าสวมสิทธิของผู้ทรงได้สิทธิที่ผู้ทรงมีอยู่ เป็นการ โอน โดยผลของกฎหมาย ซึ่งยอมเป็นเหตุเกี่ยวกับการ โอน โดยรูปการและด้วยผลของการ โอนสามัญ ซึ่งผู้ออกเช็คอาจยกข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะผู้ออกเช็คกับผู้ทรงตัวนั้นต่อสู้ผู้จัดการมรดกของผู้ทรงตัวได้

¹David A.L.Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P.115

ศาสตราจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ ได้ให้ความเห็นไว้หลายคำพิพากษาฎีกา ดังนี้ว่า ความตายของบุหรังไม่เป็นข้อสำคัญ แม้จะตายก่อนวันที่ลงในเช็ค เพราะเมื่อบุหรังตายสิทธิของบุหรังตามเช็คก็ตกทอดไปยังทายาทที่ตีตามกฎหมายว่าด้วยมรดก ตามฎีกานี้เป็นข้อต่อสู้ระหว่างกันเองคือผู้สั่งจ่ายและผู้รับเช็คจากผู้สั่งจ่ายโดยตรง ดังนั้นการที่จำเลยในคดีนั้นยกข้อต่อสู้ว่า ไม่ได้รับเช็คตามเช็ค จึงเป็นกรณีผู้สั่งจ่ายยกเป็นข้อต่อสู้ได้ เพราะเท่ากับอ้างว่าบุหรังได้รับเช็คไว้ในฐานลาภวิเศษที่ได้ตนเอง¹ สำหรับข้อความตอนหนึ่งของคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ที่ว่า "..... เพราะโจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของบุหรัง ซึ่งมีสิทธิเป็นเจ้าของอยู่ โจทก์ของเข้าสวมสิทธิของบุหรังได้ตามสิทธิที่บุหรังมีอยู่เป็นการ โอน โดยผลของกฎหมาย ซึ่งย่อมเป็นไปเช่นเดียวกับการ โอน โดยรูปการและด้วยผลอย่างการ โอนสำคัญ....." ทำให้เกิดปัญหาที่เฝ้าคิดว่า ผู้จัดการมรดกของบุหรังที่ตายไปแล้วจะสามารถโอนตัวเงินต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องตัวเงินได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ผู้จัดการมรดกของบุหรังสามารถใช้สิทธิแทนบุหรังโอนตัวเงินต่อไปตามกฎหมายตัวเงินได้เพราะตัวเงินยังไม่สิ้นสภาพเป็นตราสารเปลี่ยนมือ เว้นแต่ ผู้สั่งจ่ายมีคำสั่งห้าม โอนตามมาตรา 917 วรรคสอง ดังนั้นเมื่อบุหรังตายสิทธิของบุหรังก็ตกทอดไปยังทายาทที่ตีตามกฎหมายว่าด้วยมรดก และตามฎีกานี้เป็น เรื่องที่จำเลย (ผู้สั่งจ่าย) ยกข้อต่อสู้โดยอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะจำเลยที่ต่อสู้กับบุหรัง (ผู้รับ โอนเช็คจากจำเลย) โดยตรง ซึ่งไม่ใช่กรณีตามมาตรา 916 จำเลยจึงสามารถยกข้อต่อสู้ผู้จัดการมรดกของบุหรังได้ ดังความเห็นของท่านศาสตราจารย์ประกอบ หุตะสิงห์ ได้ให้ไว้ดังกล่าวย่างตน

1.5.3 ผู้ใช้สิทธิแทนบุหรัง หมายถึงความถึงบุคคลที่มีความสามารถจะใช้สิทธิ โอนตัวเงินแทนบุหรังได้เนื่องจากบุหรังมีข้อจำกัดความสามารถในการใช้สิทธิ และบุคคลซึ่งสิทธิของบุหรังตัวเงินได้โอนมา โดยผลของกฎหมาย ได้แก่

1.5.3.1 ผู้แทนโดยชอบธรรมของบุหรังซึ่งเป็นผู้เยาว์ ตามมาตรา 1569 และ มาตรา 1598/3 ซึ่งสามารถใช้สิทธิ โอนตัวเงินแทนบุหรังที่เป็นผู้เยาว์ได้ตามมาตรา 1571 และมาตรา 1598/3 วรรค 2 กล่าวคือ การโอนตัวเงินแทนบุหรังที่เป็นผู้เยาว์มี ผู้แทนโดยชอบธรรมจะต้องทำด้วยความระมัดระวัง เช่น วัตถุประสงค์จะพึงกระทำ แต่อย่างไรก็ตามผู้แทนโดยชอบ

¹ ประกอบ หุตะสิงห์, "หมายเหตุนายคำพิพากษาฎีกาที่ 327/2495", ในคำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2495 (กรุงเทพฯ : เนติบัณฑิตยสภา, 2495), หน้า 285-286

กรรมจะสลักหลัง โอนตัวเงินอันสั่งให้เงินแก่ผู้ถือแทนผู้ทรงที่เป็นผู้เยาว์ไม่ได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาตก่อน เพราะการสลักหลังตัวผู้ถือตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 921¹ ถือว่าเป็นประกัน (อาว์ล) สำหรับผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นการทำนิติกรรมที่มีผลให้ผู้เยาว์ต้องรับเป็นผู้ชำระหนี้ของบุคคลอื่นหรือแทนบุคคลอื่นตามมาตรา 1574 (13)

ตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษระบุไว้ชัดเจนเลยว่า ผู้เยาว์เป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะออกหรือสลักหลังตัวเงินไม่ว่าในกรณีใด ๆ ทั้งสิ้น² ดังบัญญัติไว้ใน Bills of Exchange Act, 1882 มาตรา 22(2) แม้ผู้เยาว์หรือบริษัทผู้ซึ่งไม่มีความสามารถจะรับผิดชอบตัวเงินจะเป็นผู้ออกหรือสลักหลังตัวเงิน การออกและสลักหลังตัวเงินนี้ยังให้สิทธิแก่ผู้ทรงที่จะไล่เบี้ยเอาแก่คู่สัญญาอื่น ๆ ในตัว และตาม The Family Law Reform Act 1969 มาตรา 2 บัญญัติว่า ผู้เยาว์ (infant) หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์แต่ตามกฎหมายไทย ผู้เยาว์เป็นบุคคลที่หย่อนความสามารถหรือถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมเมื่อจะทำนิติกรรมหรือทำสัญญาใด ๆ จะต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน หากผู้เยาว์ทำไปโดยฝ่าฝืนข้อห้ามนี้แล้ว นิติกรรมที่ทำยอมเป็นโมฆะตามมาตรา 21 ซึ่งเมื่อถูกยกเลิกแล้วถือว่านิติกรรมที่ทำเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรกตามมาตรา 138 วรรค 1 เว้นแต่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22, 23, 24 และ 25 ซึ่งกฎหมายให้ผู้เยาว์มีความสามารถเต็มบริบูรณ์ในการทำนิติกรรม ซึ่งผู้เยาว์ทำได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องไปขอความยินยอมจากผู้แทน โดยชอบธรรมก่อนแต่อย่างใด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตามกฎหมายตัวเงินของไทย การที่ผู้เยาว์สลักหลัง โอนตัวเงินต่อไป โดยได้รับความยินยอมจากผู้แทน โดยชอบธรรมแล้ว ผู้เยาว์ต้องผูกพันรับผิดชอบตัวเงินที่ตนเองได้สลักหลัง โอนตัวเงินไปนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าผู้เยาว์สลักหลัง โอนตัวเงินซึ่งเป็นการสมแกฐานาณรูปแห่งตน และเป็นการอันจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพตามสมควร (มาตรา 24) หรือในกรณีผู้เยาว์ได้รับอนุญาตให้ทำการค้า ถ้าผู้เยาว์สลักหลัง โอนตัวเงินในความสัมพันธ์กับกิจการค้าขายอันนั้น (มาตรา 28) ถือได้ว่าผู้เยาว์เป็นผู้มีความสามารถเต็มบริบูรณ์ในการทำนิติกรรมสลักหลัง โอนตัวเงินนั้นแล้ว ผู้เยาว์จึงน่าจะมีความ

¹มาตรา 921 "การสลักหลังตัวแลกเงินหนึ่งสั่งให้เงินแก่ผู้ถือยอมเป็นเพียงประกัน (อาว์ล) สำหรับผู้สั่งจ่าย"

²ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน, หน้า 27

รับผิดชอบกฎหมายว่าด้วยเรื่องตั๋วเงิน เพราะเป็นบุคคลที่ลงลายมือชื่อของคนในตั๋วเงินยอม
 รับผิดตามเนื้อความในตั๋วเงินนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 มิใช่เป็นเรื่องบุคคลที่เป็น
 คู่สัญญาได้แต่ไม่เต็มผลตาม ป.พ.พ. มาตรา 902 "ถ้าตั๋วเงินลงลายมือชื่อของบุคคลหลายคน
 มีทั้งบุคคลซึ่งไม่อาจจะเป็นผู้สัญญาแห่งตั๋วเงินนั้นได้เลยหรือเป็นได้แต่ไม่เต็มผลนั้น ท่านว่า
 การนี้ยอมไม่กระทบกระทั่งถึงความรับผิดของบุคคลอื่น ๆ นอกนั้นซึ่งคงต้องรับผิดตามตั๋วเงิน
 "ซึ่งต่างจากกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ซึ่งผู้เยาว์ไม่มีความสามารถจะรับผิดชอบตั๋วเงิน
 ได้เลย

ปัญหาที่น่าพิจารณาคือว่า ถ้าผู้เยาว์สลักหลังโอนตั๋วเงินโดยมิได้รับความยินยอม
จากผู้แทนโดยชอบธรรม เมื่อผู้แทนโดยชอบธรรมได้ออกกลางการทำนิติกรรมสลักหลังโอนตั๋วเงิน
นั้นแล้ว ผลทางกฎหมายในเรื่องตั๋วเงินจะเป็นประการใด ตัวอย่างเช่น ก. ส่งจ่ายเช็ค
 ให้แก่ ข. ซึ่งเป็นผู้เยาว์ ข. สลักหลังโอนเช็คไปให้ ค. และ ค. ได้สลักหลังโอนเช็คต่อไป
 ให้ ง. ต่อมาผู้แทนโดยชอบธรรมได้ออกกลางการทำนิติกรรมที่ ข. (ผู้เยาว์) โอนตั๋วให้แก่
 ค. ปัญหาว่า ง. จะฟ้องเอาจากใครตามตั๋วเงินฉบับนั้นได้บ้าง ในเรื่องนี้แก้กฎหมาย
 ความเห็นเท่าที่รวบรวมได้แตกต่างกันออกเป็น 3 ทางคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ได้บอกกลางการทำนิติกรรม
 ของผู้เยาว์ซึ่งเป็นโมฆะกรรมเมื่อได้ถูกบอกกลางแล้วถือว่านิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ กล่าวคือ
 เสียเปล่ามาแต่เริ่มแรกที่ทำนิติกรรม ไม่เกิดผลในทางกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้นตามตัวอย่าง
ง. สามารถฟ้อง ค. ได้ฐานผิดสัญญาแต่ไม่ใช้ความกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน เพราะสิทธิของ ข.
 (ผู้เยาว์) ที่โอนตั๋วเงินให้แก่ ค. ตกพร่อง กล่าวคือ เมื่อ ข. (ผู้เยาว์) ถูกบอกกลางการทำ
 นิติกรรมแล้วตกเป็นโมฆะ ค. จึงไม่สามารถที่จะสลักหลังโอนตั๋วเงินต่อไปให้ ง. ได้ และ
 ง. ก็ไม่สามารถฟ้องเอาจาก ก. ผู้ส่งจ่ายได้ เพราะเมื่อถูกบอกกลางเป็นโมฆะกรรมแล้ว ก็มี
 ลักษณะคล้าย ๆ กับท่านองเรื่องลายมือชื่อปลอม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1006 ที่ว่า "การ
 ที่ลายมือชื่ออันหนึ่งในตั๋วเงินเป็นลายมือชื่อปลอม ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่ง
 ลายมือชื่ออื่น ๆ ในตั๋วเงินนั้น" ซึ่งสิทธิของผู้ทรงตั๋วเงินดังกล่าวถูกจำกัดโดยผลของบทบัญญัติ
 มาตรา 1008 กล่าวคือ ผู้ทรงไม่อาจอ้างสิทธิผ่านลายมือชื่อปลอมเพื่อไปฟ้องผู้ที่ลงลายมือ
 ชื่อก่อนลายมือชื่อปลอมได้ ดังนั้นตามทางความเห็นที่หนึ่งนี้เห็นว่า ถ้าได้มีการบอกกลาง
 โมฆะกรรมตกเป็นโมฆะกรรมแล้ว สิทธิของ ข. (ผู้เยาว์) จะโอนไปยัง ค. ก็ย่อมไม่มี
 ง. จึงฟ้อง ค. และ ก. ตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องตั๋วเงินไม่ได้

ทางที่สองเห็นว่า ความบกพร่องในมาตรา 902 นี้เป็นเรื่องความสามารถของคู่สัญญาในตั๋วเงินซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวแล้วแต่ตัวใครตัวมัน ลูกหนี้ซึ่งจะต้องรับผิดชอบในตั๋วเงินจะยกข้อต่อสู้ส่วนตัวของคู่สัญญาคนอื่น ๆ ขึ้นต่อสู้ผู้ทรงไม่ไค้ ฉะนั้นแม้ว่าคู่สัญญาคนหนึ่งจะไร้ความสามารถหรือเป็นผู้เยาว์ก็ไม่เป็นเหตุให้คู่สัญญาคนอื่น ๆ หมดความรับผิดชอบไปเลย คู่สัญญาคนที่มีความสามารถจึงยังคงต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินอยู่ และจะอ้างข้อบกพร่องในความสามารถของคนอื่นมายกเว้นความรับผิดชอบของตนไม่ได้ ความเห็นที่สองนี้เห็นว่าแม่ผู้แทนโดยชอบธรรมไค้บอกล้างแล้ว ตั๋วเงินฉบับนั้นไม่เสียไปแต่อย่างใด ดังนั้นตามตัวอย่าง ง. ผู้ทรงจึงสามารถฟ้องไล่เบี้ยตามตั๋วเงินเอาจาก ก. (ผู้ส่งจ่าย) และ ค. (ผู้สลักหลัง) ไค้ ก. และ ค. จะยกข้อต่อสู้ว่า ข. เป็นผู้เยาว์และถูกบอกล้างนิติกรรมตกเป็นโมฆะแล้ว ขึ้นต่อสู้ ง. (ผู้ทรง) เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินไม่ไค้ทั้งนี้เพราะการที่ ข. เป็นผู้เยาว์นั้นเป็นเพียงข้อต่อสู้ส่วนตัวของ ข. เท่านั้น ข. คนเดียวเท่านั้นที่ยกข้อต่อสู้ไม่ต้องรับผิดชอบตามตั๋วเงินเพราะเป็นผู้เยาว์ไค้ ซึ่งตามทางความเห็นที่สองนี้เห็นว่ามาตรา 902 นี้ น่าจะเป็นข้อยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิไค้กว่าผู้โอนไค้ เพราะเมื่อ ข. (ผู้เยาว์) ไม่มีสิทธิสมบูรณ์ เมื่อโอนตั๋วไปยัง ค. แล้วทุกฝ่ายซึ่งเป็นคู่สัญญาในตั๋วเงินก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องตั๋วเงิน เว้นแต่ตัว ข. (ผู้เยาว์) คนเดียวเท่านั้น

ทางที่สามเห็นว่า ตั๋วเงินที่มีคู่สัญญาคนใดคนหนึ่ง ทำนิติกรรมลงเป็นโมฆะเมื่อถูกบอกล้างตกเป็นโมฆะแล้วตั๋วเงินฉบับนั้นไม่เสียไป แต่ความบกพร่องในมาตรา 902 ไม่ใช่เป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นหลักกฎหมายทั่วไป ทว่า "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิไค้กว่าผู้โอน" ในเรื่องตั๋วเงิน ผู้รับโอนโดยสุจริตย่อมไค้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ แม่ผู้โอนจะไม่มีสิทธิอันสมบูรณ์ในตั๋วเงิน ถ้าผู้รับโอนไค้ทำการโดยสุจริตแล้วจะไค้ไค้รับความเสียหายข้อต่อสู้ของลูกหนี้ที่มอยุ่ต่อ เจ้าหนี้เดิม (ผู้โอน) จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้รับโอนโดยสุจริตนั้นไม่ได้

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นควบคู่กับทางความเห็นที่สามเพราะตามหลักเรื่องสัญญา นั้นโดยปกติย่อมมีหลักคุ้มครองผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์หรือโดยไม่รู้ข้อเท็จจริงอยู่เสมอ¹ โดยเฉพาะในเรื่องตราสาร.เปลี่ยนมือ(ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในข้อ 1.3.3) อาศัยตัวตราสาร เป็นข้อสำคัญ การโอนตราสารเปลี่ยนมือโอนกันได้โดยวิธีง่าย ๆ (สลักหลังและลงมอบ หรือส่งมอบ) และผู้รับโอนโดยสุจริตไม่รู้ถึงความบกพร่องแห่งสิทธิของผู้โอนย่อมได้รับโอน สิทธิไปโดยสมบูรณ์ วัตถุประสงค์ของกฎหมายคือเงินที่ออกมาเพื่อใช้ในทางพาณิชย์ และ ต้องการให้มีการใช้เงินให้เป็นที่ยอมรับและให้เกิดความคล่องตัวในค่านธุรกิจ ดังนั้น ความทางความเห็นที่หนึ่งเห็นว่าเมื่อได้มีการบอกกลางแล้วตกเป็นโมฆะ เงินฉบับนั้น เสียไป ย่อมเป็นการทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้ทรงที่สุจริตโดยผู้ทรงไม่สามารถจะรู้ได้ เลยว่าในเงินฉบับนั้นมีคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งเป็นผู้เยาว์. ผู้ไร้ความสามารถ, ผู้เสมือน ไร้ความสามารถ หรือเป็นผู้กัลจจริต ซึ่งเงินฉบับนั้นอาจจะถูกบอกกลางเมื่อใดก็ได้ ซึ่งทำให้ไม่มีบุคคลใดยากจะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในเงินเลย ซึ่งเป็นการขัดกับลักษณะ ของการเป็นตราสารเปลี่ยนมือของเงินและขัดกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายเงินอีกด้วย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เงินฉบับนั้นไม่เสียไปแค่ประการใด อีกทั้งความทางความเห็น ที่หนึ่งเห็นว่าเมื่อถูกบอกกลางตกเป็นโมฆะแล้ว ลายมือชื่อผู้เยาว์ที่ลงไว้คล้าย ๆ กับลายมือ ชื่อปลอม ซึ่งคงบังคับตามมาตรา 1006 และมาตรา 1008 ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ลายมือชื่อ ของผู้เยาว์ที่ลงไว้ก่อนถูกบอกกลางหรือภายหลังที่บอกกลางแล้ว ก็ยังคงเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง ของผู้เยาว์นั่นเองได้ไม่มีทางที่จะเป็นลายมือชื่อปลอมไปแค่ประการใด และสำหรับความ ทางความเห็นที่สองที่เห็นว่าผู้เยาว์ยกข้อต่อสู้ความเป็นผู้เยาว์ขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนได้ทุกคน ไม่ว่าผู้รับโอนจะรับโอนเงินโดยไม่รู้ว่าเป็นผู้เยาว์ก็ตาม เหตุที่เป็นดังนี้เพราะว่าการ อ้างความเป็นผู้เยาว์ขึ้นต่อสู้นั้นเป็นข้ออ้างที่เกิดกับผู้เยาว์เป็นการส่วนตัวไม่ได้อาศัยความ เกี่ยวพันกับคู่สัญญาคนอื่น ๆ ฉะนั้นกรณีจึงไม่เป็น

¹ ชาญวิทย์ วงศ์วัฒนศักดิ์, "นิติกรรมที่ผู้แทนบริษัททำนอกขอบอำนาจ(ultra vires)" วารสารนิติศาสตร์ เล่ม 3 (2525) : 130 ในเรื่องการปกป้องบุคคลภายนอกสัญญาที่ สุจริตในกฎหมายลักษณะอื่น อาจเห็นได้จากมาตรา 1329 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ "สิทธิของบุคคลผู้ใดมาซึ่งทรัพย์สินโดยมีค่าตอบแทนและโดยสุจริตนั้นท่านว่ามีเสียไป ถึงแม้ ผู้โอนทรัพย์สินให้จะไร้ทรัพย์สินนั้นมาโดยนิติกรรมอันเป็นโมฆียะ และนิติกรรมนั้นได้ถูกบอก กลางภายหลัง"

การต้องห้ามตามบทบัญญัติมาตรา 916 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เขียนมีความเห็นว่า ผู้เยาว์จะยกข้อต่อสู้ผู้รับ โอนตัวเงินที่สุจริตได้ ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้โดยมาตรา 312 และมาตรา 916 ผู้เยาว์จะยกข้อต่อสู้ความเป็นผู้เยาว์ขึ้นต่อสู้ได้เฉพาะกับผู้รับ โอนจากผู้เยาว์ที่เป็นบุตรนี้โดยตรงเท่านั้น (กรณีผู้เยาว์นั้นอาจถือได้ว่าคู่สัญญาควรเข้าใจได้ตามสภาพ)¹ แต่หากได้มีการ โอนตัวเงินต่อไปยังบุคคลภายนอกที่รับ โอน โดยสุจริตแล้ว ผู้เยาว์ไม่สามารถยกข้อต่อสู้ความเป็นผู้เยาว์ขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกที่รับ โอนไป โดยสุจริตได้ ดังนั้นตามตัวอย่างข้างต้น ถ้า ง. รับ โอนตัวเงินมาจาก ค. โดยสุจริตและ โดยไม่รู้ว่ ข. เป็นผู้เยาว์ ง. ย่อมสามารถฟ้องไล่เบี้ยให้ ข. (ผู้เยาว์) รับผิดชอบตัวเงินได้ควย โดยเทียบเคียงได้จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้อธิบายไว้เป็นบรรทัดฐานไว้ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 680/2501

เมื่อโจทก์เป็นผู้ทรงเช็ค จำเลยจะอ้างว่าจำเลยออกเช็คให้แก่บุคคลที่ 3 โดยบุคคลที่ 3 หลอกหลวงมาเป็นข้อต่อสู้โจทก์หาได้ไม่ เว้นแต่การ โอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉลซึ่งตกเป็นหน้าที่จำเลยจะต้องสืบหาใช่ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงจะต้องสืบว่าได้รับ โอนเช็คมาอย่างไรไม่

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916 ที่ห้ามไม่ให้ยกขึ้นต่อสู้กับผู้ทรงนั้นได้รวมตลอดถึงห้ามผู้สั่งจ่ายควย และมาตราที่ห้ามผู้ผู้ถึงเรื่องตัวแลกเงิน ก็อนุโลมใช้ในเรื่องเช็คได้เพราะไม่ขัดกับสภาพแห่งตราสาร

และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3083/2524

จำเลยเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คพิพาท ย่อมจะต้องรับผิดชอบ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914 ประกอบกับมาตรา 989 จำเลยจะต่อสู้ โจทก์ควยข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวข้องกันเฉพาะระหว่างตนกับผู้ทรงคนก่อน ๆ นั้นหาได้ไม่ เว้นแต่การ โอนจะได้มีขึ้นด้วยคบคิดกันฉ้อฉล

แม้จะอ้างว่าจำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทให้ ช. เกี่ยวกับหนี้การพนัน แต่ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงก็ไม่มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้องควย และฟังไม่ได้ว่า โจทก์ได้รับ โอนเช็คพิพาทมาโดยคบคิดกับ ช. เพื่อฉ้อฉลจำเลยจึงนี้ยอมไม่มีทางที่จำเลยจะปฏิเสธความรับผิดชอบ โจทก์

¹ เรื่องเดียวกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ข้อต่อสู้เกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล เช่นการเป็น คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถเหล่านี้ มีมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมาย วิชาพิจารณาความแพ่ง บังคับอยู่อีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือในเหตุเหล่านี้ บุคคลใดอาจไต่ถามหรืออ้างถึง แก่บุคคลภายนอกได้เสมอ ฉะนั้นข้ออ้างที่ว่าคู่สัญญาในตั๋วเงินเป็นคนไร้ความสามารถ หรือ เป็นคนไร้ความสามารถที่ศาลมีคำสั่งแล้วจึงไต่ถามผู้รับโอนโดยสุจริตได้ โดยไม่คำนึงว่าผู้รับโอน นั้นจะไต่ถามขอไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถนั้นหรือไม่ก็ตาม¹

1.5.3.2. ผู้อนุญาตของผู้ทรงซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
แบ่งได้เป็น 2 กรณีคือ

ก. บิดามารดาเป็นผู้อนุญาตบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะสามารถใช้สิทธิโอน ตั๋วเงินแทนผู้ทรง(ผู้เยาว์) ซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้ตามมาตรา 1598/18 ประกอบมาตรา 1571

ข. ผู้อนุญาตที่เป็นคู่สมรสของคู่สมรสที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ สามารถใช้สิทธิโอนตั๋วเงินแทนผู้ทรง(คู่สมรส) ซึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้เมื่อ ได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตามมาตรา 1598/15 ประกอบมาตรา 1598/16

สำหรับกรณีคนเสมือนไร้ความสามารถ ถือว่ามีความสามารถในการใช้สิทธิได้อย่างบุคคลธรรมดาทั่วไป แต่เฉพาะกิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 35 เท่านั้นที่คนเสมือนไร้ความสามารถ ถูกจำกัดความสามารถ การจำกัดความสามารถนี้เพียงแต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อน เท่านั้นเกี่ยวกับผู้เยาว์ได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม แต่ผู้แทนโดยชอบธรรมอาจทำ กิจการแทนผู้เยาว์ได้ ส่วนผู้พิทักษ์ได้แต่ให้หรือไม่ให้ความยินยอมเท่านั้นจะทำกิจการแทนคนเสมือน ไร้ความสามารถเสียเองผู้แทนโดยชอบธรรมทำแทนผู้เยาว์ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 666/2495) และการโอนตั๋วเงินนั้น คนเสมือนไร้ความสามารถจะทำได้คงได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ ก่อน ซึ่งตาม ป.พ.พ.มาตรา 35(2) บัญญัติไว้ว่าทำสัญญาผู้รับหรือรับประกันค่าวารับประกันนี้ น่าจะหมายรวมถึง การส่งจ่าย สลากหลังหรืออ่าวลตั๋วเงินด้วย² ซึ่งถ้าคนเสมือนไร้ความ สามารถสลักหลังโอนตั๋วเงินไปโดยได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์แล้วการโอน

¹ ฆวนัน เนติโพธิ์, "อ่าวล" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทและศึกษานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้า 57

² จิตติ ตึงศรีชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519) หน้า 51

ตัวเงินนั้นก็สมบูรณ์ คนเสมือนไร้ความสามารถของรับผิดตาม ป.พ.พ. มาตรา 900 แต่ถา
โอนไปโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนผลจะเป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 902

1.5.3.3 เจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา 310(2) กล่าวคือ ทราสารเปลี่ยนมือที่เป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เช่น ตัวแลกเงิน
ตัวสัญญาใช้เงิน เช็ค เจ้าพนักงานบังคับคดีจะร้องขอให้ศาลอนุญาตให้จำหน่ายตามราคา
ปรากฏในตราสารนั้น หรือราคาต่ำกว่านั้นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดแต่ศาลยกคำขอ
เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องนำตราสารเหล่านี้ออกขายทอดตลาด¹ การใช้สิทธิของเจ้าพนักงาน
บังคับคดีตามมาตรา 310(2) นี้เป็นการใช้สิทธิตามคำสั่งศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่จำ
ต้องสลักหลังโอนสิทธิ ผู้ซื้อจากการขายทอดตลาดย่อมได้สิทธิไปตามมาตรา 1330 ป.พ.พ.

1.5.3.4 เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เพราะ
เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้แล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์แต่ผู้เดียวมีอำนาจจัดการและ
จำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้เก็บรวบรวมและรับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งจะตกได้แก่ลูกหนี้ หรือซึ่ง
ลูกหนี้มีสิทธิจะไต่จากผู้อื่นตามมาตรา 22 และมาตรา 24 อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์
ในการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา 117 - 123 กล่าวคือ
เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่จำต้องสลักหลังโอนสิทธิแต่มีสิทธิที่จะขายหรือจำหน่ายไต่ตามคำสั่ง
ศาลหรือความเห็นชอบของศาลผู้จัดการทรัพย์หรือที่ประชุมเจ้าหนี้

ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ ซึ่งใน Bills of Exchange
Act, 1882 มาตรา 31(4) ถ้า c เป็นผู้ทรงตัวเงินที่ส่งจ่ายตามคำสั่งโอนตัว
ไปยัง d โดยมีเงินจางค่าตอบแทน แต่มีไต่สลักหลังตัวเงินฉบับนั้น ถ้า c ถูกฟ้องล้มละลาย
ศาลจะสั่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สลักหลังตัวเงินไต่² (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ข้อ 1.1
สิทธิที่จะโอนตัวเงินต่อไปในกรณีผู้รับโอนตัวเงินตกเป็นบุคคลล้มละลาย หน้า 109-110)

1.5.3.5 ผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคลที่เลิกกิจการ ในกรณีที่ทางหุ้นส่วนสามัญ
นิติบุคคล, ทางหุ้นส่วนจำกัด, บริษัทจำกัด, หรือนิติบุคคลใด ๆ เลิกกัน ทำให้สภาพแห่งการ
เป็นนิติบุคคลนั้นสิ้นสุดลง นิติบุคคลดังกล่าว อาจเลิกกันได้ตามกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้³ แต่เมื่อ

¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ จรัสสินทวงศ์, 2521) หน้า 1088

²David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P.112

³การเลิกทางหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1069
ทางหุ้นส่วนจำกัด มาตรา 1080 ประกอบมาตรา 1069 และบริษัท จำกัด มาตรา 1236, 1237

กันแล้วก็ให้ฟังถือว่ายังคงตั้งอยู่ครบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี (มาตรา 1249) ดังนั้นในการชำระบัญชีต้องมีผู้ชำระบัญชีเพื่อทำหน้าที่ในการชำระเสถียรภาพงานของห้างหุ้นส่วน บริษัทนั้นให้เสร็จสิ้นไป กับจัดการโอนหนี้สินและแจกจ่ายสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น (มาตรา 1250) ผู้จัดการหรือผู้มีอำนาจของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเดิมไม่มีอำนาจอีกต่อไป ผู้ชำระบัญชีเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินเพื่อในการชำระบัญชีได้ (ดูรายละเอียดในบทที่ 2 ข้อ 1.1 ลิขสิทธิ์จะโอนตัวเงินต่อไปในกรณีโอนตัวเงินไป ในกิจการของห้างและห้างได้เลิกกิจการ หน้า 107)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2503/2528

แม่ ส. ทราบถึงการที่จำเลยนำเงินตามเช็คพิกาทเข้าบัญชีของตน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2521 แต่ ส. หุ้นส่วนผู้จัดการห้างโจทก์ไม่ไค้เป็นผู้แทนกระทำการแทนโจทก์ จึงถือไม่ไค้ว่าโจทก์ไค้รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้จะพึงใช้คำสั่งใหม่ทดแทนจากการกระทำดังกล่าวในวันนั้น เมื่อผู้ชำระบัญชีของโจทก์เพิ่งทราบการกระทำละเมิดของจำเลยในวันที่ 23 กรกฎาคม 2523 เมื่อนับถึงวันฟ้องยังไม่ถึง 1 ปี คดีของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

อนึ่ง ในกรณีผู้สืบสิทธิผู้ทรง ใค้แก่ ผู้จัดการมรดก หรือผู้ใช้สิทธิแทนผู้ทรง ใค้แก่ ผู้แทนโดยชอบธรรม, ผู้อนุบาล, ผู้ชำระบัญชีจะตองระบุชื่อบุคคลหรือนิติบุคคลที่ลงลายมือชื่อแทน และตองเขียนใค้ใค้ความว่าตนเองไค้กระทำในฐานะดังกล่าวแทนบุคคลหรือนิติบุคคลนั้นมิฉะนั้นอาจจะต้องมีความรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 901¹

1.6 ผู้มีสิทธิห้ามโอนตัวเงิน

ตามกฎหมายตัวเงินของไทยไค้ให้สิทธิคู่สัญญาในตัวเงินสามารถวางข้อจำกัดการโอนตัวเงินไว้ไค้ ทั้งนี้คือ

1.6.1 ผู้สั่งจ่าย (ผู้ออกตัว) จดแจ้งข้อกำหนดห้ามโอนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 917 วรรค 2

¹มาตรา 901 "ถ้าบุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน และมีไค้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งไว้ ท่านว่าบุคคลคนนั้นยอมเป็นผู้รับผิดชอบความในตัวเงินนั้น"

มาตรา 917 วรรค 2 "เมื่อผู้สั่งจ่ายเขียนลงในคานหน้าแห่งตั๋วแลกเงินว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" ดังนี้ หรือเขียนคำอื่นอันใดมีความเป็นทำนองเดียวกันนั้นก็หมายความว่าตัวเงินนั้นยอมจะโอนให้กันได้แต่โดยรูปการและควยผลอย่างการโอนสามัญ"

ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรา 917 วรรค 2 โด้บัญญัติไว้ทำนองเดียวกับ Convention Providing a Uniform Law for Bill of Exchange and Promissory Notes signed at Geneva, June 7, มาตรา 11 วรรค 2¹

ตามประมวลกฎหมายตั๋วเงินของไทย ข้อความที่จะมีผลเป็นการห้ามโอนนั้น ผู้สั่งจ่าย(ผู้ออกตั๋ว) จะต้องกระทำไว้คานหน้าแห่งตั๋วเงินเท่านั้น เพราะตามตัวบทใช้คำว่า "When the drawer has written on the face of a bill of exchange the words" not negotiable or any equivalent expression,!!" ข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกัน ได้แก่คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable) "ห้ามโอน" (cannot be transferred) "ห้ามสลักหลังต่อ" (no further endorsement) "จ่ายนายเอ. เท่านั้น" (pay A. only) "เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น" (A/C payee only) ก็พอเข้าใจได้ว่าเป็นการห้ามโอนแล้ว

แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 917 วรรค 2 ของไทยต่างจากบทบัญญัติในมาตรา 11 วรรค 2 ของ Uniform Law เพราะใน Uniform Law ไม่ได้บัญญัติว่าผู้สั่งจ่ายต้องจงใจข้อกำหนดการห้ามโอนไว้ที่คานหน้าตั๋วเงินเหมือนกันเช่นของไทย ดังนั้นตาม Uniform Law ผู้สั่งจ่ายจะจงใจไว้ที่คานหน้าหรือคานหลังตั๋วเงินก็ได้ แต่ตามกฎหมายไทย การเขียนข้อความเปลี่ยนมือโดยผู้สั่งจ่ายนั้นต้องตีความเคร่งครัดโดยบทบัญญัติของกฎหมายบอกว่าต้องเขียนไว้คานหน้าตั๋วเงิน ดังนั้นผู้สั่งจ่าย(ผู้ออกตั๋ว) ต้องเขียนลงไว้บนคานหน้าตั๋วเงินเท่านั้น ถ้าผู้สั่งจ่าย

¹Article "1"

When the drawer has inserted in a bill of exchange the words "not to order" or an equivalent expression, the instrument can only be transferred according to the form, and with the effects of an ordinary assignment. _____"

(ผู้ออกตั๋ว) เขียนชื่อห้ามเปลี่ยนเมื่อใบค้ำหลังตั๋วเงิน ต้องถือว่าข้อห้ามนี้ใช้ได้ ไม่มีผลทางกฎหมายแต่อย่างใดเสมือนว่าไม่มีการเขียนชื่อห้ามไว้บนตั๋วเงินเลย¹ ตามมาตรา 899 ป.พ.พ. ซึ่งมีบัญญัติว่า "ข้อความอันใดซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ ถ้าเขียนลงในตั๋วเงิน ทานว่าข้อความอันนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตั๋วเงินนั้นไม่"

ตาม Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ ได้บัญญัติเรื่องผู้ออกกล่าวห้ามโอนตั๋วเงินไว้ในมาตรา 8(1) ว่า เมื่อใดตั๋วเงินมีข้อความห้ามโอนหรือแสดงเจตนาห้ามโอนไว้ตั๋วเงินนั้นไซ้บังคับได้ในระหว่างที่ครบกำหนดจะโอนเปลี่ยนมือไม่ได้ ประกอบกับมาตรา 36(1) ว่า เมื่อตั๋วเงินออกมาแต่เริ่มต้นในรูปเป็นตั๋วโอนได้ ตัวไหนยอมโอนกันใดจนกว่า (ก) จะมีการสลักหลังห้ามโอน (ข) จะมีการใช้เงินหรือระงับที่ตามตัว โดยประการอื่น เมื่อพิจารณาจากมาตรา 8(1) หมายถึง ผู้สั่งจ่ายเงินผู้กำหนดข้อความห้ามโอนไว้นั่นเอง เพราะต้องถือว่าเป็นกรณีห้ามโอนมาตั้งแต่เบื้องต้น เพราะใน Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ ได้บัญญัติกรณีการห้ามโอนโดยผู้สลักหลังไว้ โดยเฉพาะในมาตรา 35 เรื่อง Restrictive indorsement (การสลักหลังโดยจำกัดสิทธิของผู้รับโอน) และตามมาตรา 8(1) ก็ไม่ได้บัญญัติว่า ผู้สั่งจ่ายจะต้องวางข้อจำกัดการโอนไว้บนค้ำหน้าค้ำตรงตามมาตรา 917 วรรค 2 ของไทย ดังนั้นตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ผู้สั่งจ่ายจะวางข้อจำกัดไว้บนค้ำหน้าหรือค้ำหลังตั๋วเงินก็ได้ และตามมาตรา 8(1) ของอังกฤษ ไม่ได้ถือเอาข้อความที่ระบุไว้เป็นหลักในการกำหนดว่าเป็นการห้ามโอนโดยผู้สั่งจ่าย เพียงแต่ถือว่าการกระทำที่ชี้ให้เห็นถึงเจตนาของผู้สั่งจ่ายที่จะห้ามโอนก็เป็นการเพียงพอแล้ว เช่น ผู้สั่งจ่ายเพียงแต่ระบุสั่งจ่ายว่า " I promise to pay C only " เท่านี้ก็ถือว่าเป็นการห้ามโอนแล้ว²

¹ กทพล (โสภณ) อรรถาธิษฐานโสภณ, คำอธิบายกฎหมายตั๋วเงินและบัญชีเดบิตและเครดิต, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประชาชน จำกัด, 2526) หน้า 48

² David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P.27

ผลของการที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วได้จัดแจ้งข้อกำหนดห้าม โอนเอาไว้ในตัวเงินตาม มาตรา 917 วรรค 2 ป.พ.พ. แล้วนั้น ตามความในมาตรา 917 วรรค 2 ที่ว่า..... ทานว่าตัวเงินนั้นยอมจะ โอนให้กันได้แต่ โดยรูปการและด้วยผลของการ โอนสามัญ" หมายความว่า แม้จะมีข้อกำหนดห้าม โอน ก็เป็นแต่จะ โอนด้วยการสลักหลังและส่งมอบและใช้โดยผลของการ โอนตัวเงิน ซึ่งผู้รับ โอนอาจมีสิทธิดีกว่าผู้โอนไม่ได้เท่านั้น แต่ไม่ใช่ที่ตามตัวเงินกับผู้สั่งจ่ายหรือ ผู้ออกตั๋วต้องรับผิดนั้นจะ โอนไม่ได้เสียเลย สิทธิเรียกร้องตามตัวเงินยังคง โอนกันได้โดยให้วิธี การและด้วยผลของการ โอนสิทธิเรียกร้องทั่วไป จึงต้องทำตามแบบวิธีที่กำหนดเอาไว้ในมาตรา 306 ป.พ.พ. นั่นคือ การ โอนจะต้องทำเป็นหนังสือระหว่างผู้โอนและผู้รับ โอน และจะยกการ โอน ขึ้นต่อผู้ถูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ ก็ต่อเมื่อได้มีการบอกกล่าวการ โอนไปยังผู้ถูกหนี้แห่งตัวเงินทั้ง หลายนั้นได้ทราบ หรือมิฉะนั้นก็ต้องให้ผู้ถูกหนี้แห่งตัวเงินทั้งหลายนั้นยินยอมด้วยในการ โอนนั้นคำ บอกกล่าวหรือความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือ หากผู้ถูกหนี้ในตัวเงินมีหลายคน เช่น มีผู้จ่าย ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังคนก่อน ๆ แล้ว ก็ต้องบอกกล่าวให้ครบทุกคน หากผู้ถูกหนี้คนใดไม่ได้รับ หนังสือบอกกล่าวแล้ว จะยกการ โอนเช่นนั้นขึ้นใช้ยันกับเขาไม่ได้ คือผู้ถูกหนี้ที่ไม่ได้รับคำบอกกล่าว นั้นอาจปฏิเสธความรับผิดตามตัวเงินนั้นต่อผู้รับ โอนได้ โดยถือว่าผู้รับ โอนมิใช่เจ้าหนี้ที่แท้จริง ของเขา¹ เช่น ก.ผู้สั่งจ่ายออกตั๋วแลกเงินให้ ข. โดย ก.เขียนค้ำหน้าตั๋วว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ดังนี้ ข. เป็นผู้รับเงิน ข. จะ โอนตั๋วให้ใครในฐานะตัวแลกเงินไม่ได้ สมมุติว่า หาก ข. โอนตั๋ว ให้ ค. ๆ โอนตั๋วให้ ง. ดังนี้ เห็นว่าการ โอนระหว่าง ข. กับ ค. และ ค. กับ ง. ไม่ใช่ โอน อย่างตัวแลกเงินแต่เป็นการ โอนอย่างที่ไม่สามัญ ซึ่งต้องบังคับตามมาตรา 306 และ 303 ฉะนั้น ถ้าการ โอนดังกล่าวนี้จัดทำเป็นหนังสือและได้บอกกล่าวการ โอนให้ ก. ทราบเป็นหนังสือแล้ว หรือ ก. ได้ยินยอมให้การ โอนเป็นหนังสือแล้วการ โอนจึงใช้ได้ และมีผลผูกพันให้ ก. ต้องรับผิดได้²

¹ พงศสิทธิ์ เภติ โสภี, "ผู้ทรงตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์" หน้า 57
² ยงยุทธ การค้าเงิน, คู่มือกฎหมายลักษณะบัญชีเงินฝากและตัวเงิน, (กรุงเทพฯ-มหาดนคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2520) หน้า 31

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2818/2523 (นายชาติ เรียง โรจน์พิทักษ์ โจทก์ บ.จ.ก.
อาคเนย์ชนกิจ จำเลย)

โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยชำระเงินตามตั๋วสัญญาใช้เงิน คู่ความแถลงรับกันว่า โจทก์
ได้ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินจากจำเลย ครั้นวันรุ่งขึ้น โจทก์ได้สลักหลังตั๋วนั้นให้แก่นางสาวกาญจนาเพื่อ
ประกันหนี้ที่โจทก์กู้เงินมาและในวันเดียวกันนั้นเอง นางสาวกาญจนาก็เอาตั๋วดังกล่าวประกันหนี้
ที่ตนเป็นหนี้จำเลยอยู่ เมื่อนางสาวกาญจนามาชำระหนี้ให้จำเลยขอชดเชยเป็นจำนวนเงิน
หลายแสนบาท จำเลยจึงเอาตัวหมอนี้หักกลบลบหนี้และรับกันค้ำว่า โจทก์ไม่ได้ทำสัญญาให้
จำเลยไว้แต่พิเศษว่าจะเอาตัวหมอนี้ค้ำประกัน ทั้งสองฝ่ายไม่ลืมพยาน ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า
การโอนตั๋วแต่ละครั้งเป็นการ โอนใช้หนี้ โดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยเป็นผู้ทรงตั๋ว โดยชอบ
พิพากษายกฟ้อง ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า "คดีนี้ปัญหาในชั้นฎีกาว่า โจทก์มีสิทธิเรียกเงิน
ตามตั๋วสัญญาใช้เงินตามฟ้องจากจำเลยหรือไม่ พิจารณาแล้วจากข้อเท็จจริงที่คู่ความแถลงรับ
กันดังกล่าวข้างต้น ศาลฎีกาเห็นว่าใบตั๋วสัญญาใช้เงินตามฟ้องจะเป็นตัวบังคับเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่
เมื่อโจทก์ตกลงส่งมอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่นางสาวกาญจนา เพื่อประกันหนี้ที่โจทก์กู้มา โจทก์
ต้องผูกพันตามสัญญานั้น ต่อมานางสาวกาญจนามอบตั๋วสัญญาใช้เงินให้จำเลยเพื่อค้ำประกันหนี้
จำเลยมีสิทธิยึดตั๋วเงินนั้นไว้ เหตุนี้โจทก์ไม่มีตั๋วเงินไว้ในครอบครองจึงมิได้อยู่ในฐานะผู้ทรงตั๋ว
นั้นแล้ว ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามตั๋วนั้นจากจำเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2742/2525 (นายอศิน รุจิจรเกษ โจทก์ นายจิระนันท์
เทศะเสน กับพวกจำเลย)

โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค จำเลยที่ 1 ในให้การว่าโจทก์และจำเลย
ที่ 2 เป็นพนักงานธนาคารยอมรับว่าเช็คพิพาทไม่อาจโอนเปลี่ยนแปลงได้ การที่จำเลยที่ 2
สลักหลัง โอนเช็คให้โจทก์จึงมิชอบด้วยกฎหมาย โจทก์ไม่ใช่ผู้ทรง ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลย
ที่ 2 ชำระเงิน 21,490 บาทให้แก่โจทก์พร้อมดอกเบี้ยฟ้องเกี่ยวกับจำเลยที่ 1 ในยก ศาลอุทธรณ์
พิพากษายืน โจทก์ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยข้อกฎหมายว่า "ข้อเท็จจริงยุติตามที่ศาลล่างทั้งสองฟังต่อกันมาว่า
เช็คเอกสารหมายเลข จ.2 มีจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อเป็นผู้สั่งจ่าย จ่ายคุณโทยา นนทศิลา

หมายถึง จำเลยที่ 2 ได้ขีดคำว่าหรือผู้ถือ และขีดรอมระบุไว้กลางเส้นที่ขีดรอมว่า "Payee only" ซึ่งหมายความว่า เป็นเช็คที่จำเลยที่ 1 จ่ายให้จำเลยที่ 2 นำเข้าบัญชีของจำเลยที่ 2 เท่านั้น คำว่า "Payee only" นี้จำเลยที่ 1 แปลความว่า เช็คเอกสารหมาย จ.2 จะโอนให้แก่อื่นไม่ได้ และโจทก์ก็รับว่าเป็นเช็คห้ามเปลี่ยนมือ จึงถือได้ว่าเช็คเอกสารหมาย จ.2 นี้ จำเลยที่ 1 ได้เขียนคำอื่นอันใดความหมายเดียวกับคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงในค่าน้ำตัวเงินนั้นแล้ว จำเลยที่ 2 โอนเช็คให้โจทก์โดยการสลักหลังและส่งมอบแล้วโจทก์ให้ธนาคารเรียกเก็บเงินจากจำเลยที่ 1 เพื่อเข้าบัญชีโจทก์ โจทก์ก็ถือว่า จำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่ายต้องรับผิดชอบในความในค่าน้ำตัวเงินนั้น พิเคราะห์แล้วเห็นว่า เช็คเอกสารหมาย จ.2 จำเลยที่ 1 สั่งจ่ายให้จำเลยที่ 2 นำเข้าบัญชีของจำเลยที่ 2 เท่านั้น เขียนคำว่า "Payee only" ซึ่งมีความหมายเดียวกับ "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือ "ห้ามเปลี่ยนมือ" เช็คตามเอกสารหมาย จ.2 จึงเปลี่ยนมือไม่ได้ โจทก์ไม่ใช่ผู้รับเงิน จะอ้างว่าเป็นผู้ทรงโดยการรับเช็คดังกล่าวหาได้ไม่ จำเลยที่ 1 ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ พิพากษายืน

อาจารย์อัมพร ฅ ตะกั่วทุ่ง ได้แสดงความเห็นไว้ว่า ตามมาตรา 917 วรรคแรก บัญชีเรื่องหลักการโอนค่าน้ำตัวเงินด้วยการสลักหลังและส่งมอบ เหตุนี้ค่าน้ำตัวเงินย่อมโอนกันได้ เสมอตามวิธีการโอนตามกฎหมายลักษณะค่าน้ำตัวเงิน ส่วนความในวรรคสองให้ผู้สั่งจ่ายมีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือหรือเปลี่ยนมือไม่ได้เท่านั้น เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิเฉพาะผู้สั่งจ่ายที่เป็นผู้เขียนคำสั่งห้ามเท่านั้น หากคุ้มครองสิทธิของผู้รับเงินหรือผู้สลักหลังโอนค่าน้ำตัวเงินที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามนั้นไม่ เพราะความตามมาตรา 917 วรรคสองนี้ ไม่มีบทบัญญัติให้การฝ่าฝืนนั้นไม่สมบูรณ์หรือเป็นโมฆะ ดังนั้น ถ้าผู้รับเงินไปสลักหลังโอนค่าน้ำตัวเงินตามมาตรา 919 ผู้รับสลักหลังย่อมได้ไปซึ่งบรรดาสหัตถ์อันเกิดแต่ค่าน้ำตัวเงินนั้น ตามมาตรา 920 แต่สิทธิของผู้ทรงคงถูกจำกัดเพียงไม่ผูกพันผู้สั่งจ่าย เพราะไม่ถือว่า ผู้ทรงเป็นคู่สัญญากับผู้สั่งจ่าย ส่วนคู่สัญญาตามค่าน้ำตัวเงินคนอื่น เช่น ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัลผู้สลักหลัง ยังคงต้องรับผิดชอบต่อความในค่าน้ำตัวเงินนั้นตามมาตรา 900, 914, 939, 940 แล้วแต่กรณี¹

¹ อัมพร ฅ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค่าน้ำตัวเงิน,

ด้วยความเคารพต่อความเห็นของท่านอาจารย์กัมพร แต่ ตะกั่วทุ่ง คงกล่าว
 ข้างตน สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า การที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตั๋วได้แจกแจงข้อกำหนดการ
 ห้ามโอนเอาไว้ตามมาตรา 917 วรรคสอง มีผลทำให้ตั๋วเงินฉบับนั้นสิ้นสภาพการเป็น
 ตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument)¹ การโอนตั๋วเงินต้องทำโดยรูปการ
 และด้วยผลของการโอนสามัญ คือ การโอนสิทธิเรียกร้องทั่วไปตามมาตรา 306 เท่านั้น
 ไม่สามารถโอนกันได้อย่างวิธีการโอนตั๋วเงินธรรมดา (สลักหลังและส่งมอบหรือส่งมอบไป) ได้
 ถ้ามีการฝ่าฝืนไปโอนตั๋วเงินตามมาตรา 919 ป.พ.พ. ผู้รับโอนซึ่งรับโอนตั๋วเงินนั้นมาจาก
 ผู้รับเงินที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอนดังกล่าวย่อมไม่ได้ไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแก่ตั๋วเงินตาม
 มาตรา 920 ป.พ.พ. ผู้รับโอนตั๋วเงินต่อมาจึงไม่อยู่ในฐานะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย
 และไม่มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่าย และผู้รับเงินที่ฝ่าฝืนคำสั่งห้ามโอนและสลักหลังตั๋วเงินนั้นมาให้
 แก่ตนเพื่อยังคับการไต่เงินตามตั๋วเงินฉบับนั้นได้²

เมื่อนำบทบัญญัติ มาตรา 917 วรรค 2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
 เปรียบเทียบกับมาตรา 8 (1) Bill of Exchange Act, 1882 ของประเทศอังกฤษ
 ผลแห่งการห้ามโอนตามมาตรา 8(1) ของอังกฤษเหมือนกับมาตรา 917 วรรค 2 ประมวล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย กล่าวคือ ถ้าระบุมีการห้ามโอนเอาไว้แล้ว ผู้รับสลักหลัง
 (ซึ่งรับตั๋วเงินมาจากผู้รับเงินอีกคนหนึ่ง) ไม่มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเพื่อยังคับการไต่เงินตาม
 ตั๋วได้ เพราะตั๋วเงินนั้นไม่อาจโอนมาห้เขาได้แก่ตนแล้ว³ ดังเช่นคดีที่ศาลอุทธรณ์ของ
 อังกฤษตัดสินไว้ในคดี *Hibernian Bank V. Cysin and Hanson* (1939)
 ว่าหากขีดคร่อมโดยระบุมามีเปลี่ยนมือไปตราไว้บนตั๋วแลกเงินแล้ว ก็ถือว่า ถ้อยคำดังกล่าว
 เป็นหลักฐานที่แสดงถึงเจตนาห้ามโอนของผู้สั่งจ่ายเท่านั้น จึงถือว่าเป็นการห้ามโอนตาม
 มาตรา 8(1) ฉะนั้นผู้รับสลักหลังจึงไม่มีสิทธิฟ้องบังคับการไต่เงินตามตั๋วแลกเงินจากผู้สั่งจ่ายได้

¹ดูรายละเอียดลักษณะและผลทางกฎหมายของตราสารเปลี่ยนมือในหน้า 11-21

²ผู้รับโอนคงมีสิทธิฟ้องผู้โอนได้ตามมูลหนี้เดิมหรือสัญญาที่มีอยู่ต่อกัน แต่ตามมูลหนี้เดิม
 ไม่มีคงมีสิทธิฟ้องได้ในฐานลาภมิควรได้

³David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P.27

1.6.2 ผู้สละหลังระบุข้อความห้ามสละหลังเสียไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 923

มาตรา 923 "ผู้สละหลังคนใดระบุข้อความห้ามสละหลังเสียไปแล้ว ผู้สละหลังคนนั้นย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น เขาสละหลังตัวแลกเงินนั้นให้ไปภายหลัง"

ตามบทบัญญัติมาตรา 923 ให้สิทธิผู้สละหลังระบุข้อความห้ามสละหลังต่อในตัวเองได้ ซึ่งบทบัญญัติตามมาตรานี้ แตกต่างจากบทบัญญัติในมาตรา 917 วรรค 2 เพราะเมื่อผู้ส่งจ่ายมีคำสั่งห้าม โอนตัวเงินแล้วตัวเงินฉบับนั้นก็จะ โอนกันอย่างตัวเงินไม่ได้ แต่โอนกันได้โดยการ โอนสามัญตามมาตรา 306 เมื่อมีการฝ่าฝืนการ โอนอย่างตัวเงินต่อไป ผู้รับ โอนไปก็ไม่อาจฟ้องร้องบังคับให้ลูกหนี้แห่งตัวเงินให้รับผิดชอบต่อกฎหมายตัวเงินฉบับนั้นได้ แต่การห้ามสละหลังต่อไปตาม มาตรา 923 นี้ ผลของการฝ่าฝืนคำสั่งห้ามสละหลังต่อทำให้ผู้รับ โอนตัวเงินจากผู้รับสละหลังซึ่งมีคำสั่งห้าม โอนต่อ จะใช้สิทธิไต่เบียดเอาแก่ผู้สละหลังซึ่งมีคำสั่งห้าม โอนไม่ได้ แต่คงมีสิทธิไต่เบียดจากผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังคนอื่น ๆ ได้ตามมาตรา 900, 914 หรือเรียกร้องเงินตามตัวจากผู้จ่ายที่รับรองตัวแลกเงินหรือผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินได้ ตามมาตรา 937, 986 และผู้รับอาวัลตาม มาตรา 940 แต่ผู้สละหลังที่จงใจสั่งห้าม โอนเอาไว้ ยังคงต้องรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังคนแรกที่ยก โอนตัวให้เขาไปอยู่ การห้ามสละหลังต่อตามมาตรา 923 นี้ไม่ทำให้ตัวเงินสิ้นสภาพเป็นตราสาร เปลี่ยนมือ กล่าวคือไม่ทำให้การ โอนตัวเงินตามวิธีการ โอนที่บัญญัติไว้ โดยเฉพาะในเรื่องตัวเงิน เสียไปแต่ประการใด

ตัวอย่าง หนึ่งสละหลัง โอนตัวเงินให้แก่สอง และลงข้อความว่า "ห้ามสละหลังต่อ" สองฝ่าฝืนคำสั่งสละหลัง โอนต่อไปสาม สามสละหลัง โอนต่อไปสี่ ดังนี้ หนึ่งไม่คงรับผิดชอบต่อตัวเงินต่อสามและสี่ แต่ยังคงรับผิดชอบต่อผู้รับสละหลังจากหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมาตรา 923 นี้ เพียงแต่บัญญัติยกเว้นในไม่คงรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น เขาสละหลังตัวเงินนั้นให้ไปภายหลังเท่านั้น หากได้ บัญญัติให้ผู้สละหลังที่ห้าม โอนลูกหนี้แทนที่ตามมาตรา 914 ไม่ ส่วนวิธีการ โอนตัวเงิน (สละหลัง และส่งมอบ) ก็ยังคงเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องตัวเงินอยู่ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 917 วรรคแรกทุกประการ

ปัญหาว่า ตามบทบัญญัติมาตรา 923 ผู้สละหลังจะจงใจสั่งห้ามสละหลังต่อไว้ที่คานหน้าหรือคานหลังตัวเงินได้หรือไม่

เมื่อได้พิจารณาจากถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา 923 จะเห็นได้ว่า ต่างจากถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา 917 วรรค 2 ซึ่งตามมาตรา 917 วรรค 2 บัญญัติไว้แจ้งชัดว่า ผู้ส่งจ่ายห้ามโอนนั้นคงทำเอาไว้ที่ค้ำหน้าของตัวเงินเท่านั้น แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 923 ไม่ได้บัญญัติไว้ว่าให้จดทะเบียนค้ำหน้าใหม่กันแน่ ดังนั้นเมื่อบทบัญญัติมาตรา 923 ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ ผู้สละหลังตัวเงินยอมจดทะเบียนค้ำหน้าเอาไว้ทางค้ำหน้าหรือค้ำหลังตัวเงินก็ย่อมได้ทั้งสิ้น

ปัญหาว่า การที่ผู้สละหลังไปจดทะเบียนค้ำหน้าว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันที่ค้ำหน้าของตัวเงินเช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 917 วรรค 2 ถ้อยคำที่ผู้สละหลังได้จดทะเบียนลงไปถึงกล่าวจะมีผลทางกฎหมายอย่างไร ในตัวเงินฉบับนั้นหรือไม่ในเรื่องนี้มักกฎหมายไทยมีความเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 ทางคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า มาตรา 923 ให้สิทธิผู้สละหลังที่จะวางข้อจำกัดการห้ามสละหลังต่อไปเท่านั้น แต่ไม่มีสิทธิที่จะวางข้อจำกัดการห้ามโอนตัวเงินนั้นต่อไปอย่างเช่นกรณีเดียวกับผู้ส่งจ่ายตามมาตรา 917 วรรค 2 ฉะนั้น ถ้าผู้สละหลังไปจดทะเบียนข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันเอาไว้ที่ค้ำหน้าตัวเงิน ถือได้ว่าถ้อยคำนั้นมิได้มีผลอย่างไร ในตัวเงินเลยตามมาตรา 899 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ตัวอย่างเช่น หนึ่งออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่สอง สองสละหลังโอนตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้นให้แก่สาม และลงข้อความว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ไว้บนค้ำหน้าของตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้น สามสละหลังโอนตั๋วให้สี่ ตามความเห็นทางที่หนึ่งนี้เห็นว่า สองยังคงคงมีผลต่อสี่ตามมาตรา 900, 914 เพราะถ้อยคำห้ามเปลี่ยนมือ" ที่สอง (ผู้สละหลัง) ลงไว้ไม่มีผลทางกฎหมายตัวเงินแก่ประการใด เพราะสองไม่ใช่ผู้ออกตั๋วที่จะสามารถจดทะเบียนข้อความดังกล่าวลงได้

ทางที่สองเห็นว่า ถ้อยคำหรือข้อความห้ามสละหลังที่ผู้สละหลังสามารถจดทะเบียนลงได้ตามมาตรา 923 นั้นมีความหมายเช่นเดียวกับที่ผู้ส่งจ่ายจดทะเบียนข้อความห้ามโอนตามมาตรา 917 วรรค 2 ดังนั้นถ้าผู้สละหลังจดทะเบียนข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันมีผลตามมาตรา 923 ถือเป็นการระบุข้อความห้ามสละหลังต่อไปนั่นเอง ดังนั้น ตามตัวอย่างข้างต้น การที่สองสละหลังโอนตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่สาม โดยการลงข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ไว้บนค้ำหน้าของตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้น เท่ากับว่าสองได้จดทะเบียนข้อความห้ามสละหลังต่อไปตามมาตรา 923 แล้ว ดังนั้นการที่สามสละหลังโอนตั๋วต่อไปให้สี่ สอง

จึงไม่ต้องรับผิดคดีตามมาตรา 923 แต่สองยังคงต้องรับผิดคดีตามซึ่งเป็นผู้ที่ตนสลักหลังให้ต่อไป
อยู่ตามมาตรา 914

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับทางความเห็นที่สองเพราะเมื่อได้พิจารณาจากถ้อยคำ
ตัวมาตรา 923 จากต้นร่างภาษาอังกฤษที่บัญญัติว่า "If an indorser specifies that
he ' forbids further indorsement,....." จากบทบัญญัติมาตรา 923 กฎหมาย
ไม่ได้บัญญัติว่า ผู้สลักหลังต้องระบุเพียงข้อความว่า "ห้ามสลักหลังต่อไป" เท่านั้น ดังนั้น ผู้สลัก
หลังน่าจะลงข้อกำหนดคอกอย่างใดก็ได้ที่มีความหมายถึงไม่ให้บุคคลที่รับ โอนตัวต่อจากผู้สลักหลังที่ได้
จดทะเบียนจดทะเบียนแล้วไม่ให้โอนตัวเงินต่อไป ซึ่งเมื่อมีการฝ่าฝืนโอนตัวเงินต่อไปแล้ว ผู้สลักหลัง
ที่ได้ลงข้อกำหนดไว้ไม่ต้องรับผิดชอบบุคคลที่รับ โอนตัวต่อจากผู้รับสลักหลังที่ห้าม โอนต่อ และ
จะเห็นได้ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องตัวเงินก็ไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดห้ามมิให้ผู้สลักหลัง
จะจดทะเบียนข้อกำหนดคำว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันไว้เลย
เมื่อไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามเอาไว้แต่อย่างใด ผู้สลักหลังจึงน่าจะลงข้อกำหนดดังกล่าวนี้ได้
อีกทั้งตามบทบัญญัติมาตรา 923 ก็ได้บัญญัติว่า ผู้สลักหลังจะต้องลงข้อกำหนดลงไว้ที่ด้านหลังแต่
ประการใด ดังนั้นผู้สลักหลังจึงน่าจะลงข้อกำหนดคำว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือคำอื่นที่มีความ
หมายทำนองเดียวกันไว้ที่ด้านหน้าของตัวเงินก็ย่อมทำได้ ซึ่งทำให้มีผลเป็นไปตามบทบัญญัติ
มาตรา 923 ซึ่งการตีความบทบัญญัติตามมาตรา 923 ตามความเห็นทางที่สองนี้จึงน่าจะเป็น
การตีความที่ทำให้กฎหมายมีผลใช้บังคับและสมเหตุสมผลมากกว่า

กล่าวโดยสรุปผู้เขียนมีความเห็นว่า ข้อความที่ใช้ในการห้ามสลักหลังสืบไปตามมาตรา
923 นั้น ผู้สลักหลังจะใส่ข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" (not negotiable), "ห้ามเปลี่ยนมือ",
"ห้ามโอน" (cannot be transferred), "ห้ามสลักหลังต่อ" (no further endorsement),
"จ่ายนายเอ.เท่านั้น" (pay A. only) "เท่านั้น" (only) ก็น่าจะมีความหมายเป็น
การห้ามสลักหลังสืบไปตามมาตรา 923 ได้ทั้งสิ้น

ตามบทบัญญัติมาตรา 923 ผู้สลักหลังไม่ว่าจะเป็นผู้สลักหลังเฉพาะหรือผู้สลักหลังลอย
มีสิทธิระบุข้อความห้ามสลักหลังต่อไปได้ทั้งสิ้น แต่ในการสลักหลังลอยตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์มาตรา 919 วรรค 2 ผู้สลักหลัง ต้องทำลงด้านหลังของตัวเงินเท่านั้น แต่ผู้สลักหลัง
ลอยก็สามารถจดทะเบียนจดทะเบียนห้ามสลักหลังต่อไปที่ด้านหน้าของตัวเงินได้ เพราะตามบทบัญญัติ
มาตรา 923 มิได้กำหนดว่าการจดทะเบียนจดทะเบียนข้อความห้ามสลักหลังต่อจะต้องทำเอาไว้ที่เกี่ยวกับการสลักหลัง
แต่ประการใด

แต่อย่างไรก็ตามถ้าเป็นตั๋วเงินชนิดออกให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ผู้สละหลังไม่มีสิทธิจะวางข้อจำกัดการห้ามสละหลังต่อตามมาตรา 923 ได้ เพราะหากผู้สละหลังไปสละหลังตั๋วเงินนั้นเข้าจะกลายเป็นผู้รับอาร์ล (ประกัน) ผู้สั่งจ่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ดังนั้นถ้าผู้สละหลังตั๋วผู้ถือใครก็ตามจะวางข้อห้ามสละหลังต่อไปก็ไม่ว่าจะเกิดผลทางกฎหมายอย่างไรก็ตาม ในตั๋วเงินฉบับนั้น เพราะกฎหมายมิได้ให้สิทธิใด ๆ แก่ผู้รับอาร์ลที่จะวางข้อกำหนดดังกล่าวได้

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ เมื่อผู้สละหลังมีคำสั่งห้าม โอนแล้วตั๋วเงินฉบับนั้นจะ โอนต่อไปอีกไม่ได้ ถ้ามีการฝ่าฝืนการ โอนต่อไป ผู้รับ โอนไม่ใช่ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายดังที่ได้บัญญัติไว้ใน Bills of Exchange Act, 1882 มาตรา 35(1) เรื่อง restrictive indorsement (การสละหลัง โดยจำกัดสิทธิของผู้รับ โอน)

มาตรา 35(1) "การสละหลังเป็นการสละหลังห้าม โอน เมื่อมีข้อความห้าม โอนตั๋วเงินต่อไปหรือแสดงลงไว้ว่า การสละหลังเป็นการมอบอำนาจให้ปฏิบัติแก่ผู้ตั้งข้อความไว้ และห้ามมิให้ โอนสิทธิในตั๋วให้ใคร เช่นใช้ข้อความว่า "จ่ายดี.เท่านั้น" หรือ "จ่ายดี.เพื่อนำเข้าบัญชีเอ็กซ์." หรือ "จ่ายดี. หรือตามคำสั่งเพื่อเรียกเก็บ"

ซึ่งผลของ restrictive indorsement ตาม Bill of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษบัญญัติไว้ในมาตรา 35(2) (3)

มาตรา 35 (2) "การสละหลังห้าม โอน ให้สิทธิแก่ผู้รับสละหลังที่จะเรียกให้ใช้เงินตามตัวและฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สัญญาทั้งหลายซึ่งผู้สละหลังให้แทนจะพึงฟ้องได้ แต่ไม่ให้อำนาจที่จะ โอนสิทธิ ของผู้รับสละหลังนั้นต่อไป เว้นแต่จะลงอนุญาตไว้ โดยเฉพาะ

(3) ถ้าการสละหลังห้าม โอนอนุญาตให้โอนได้ ผู้รับสละหลังในภายหลัง ยอมรับไปซึ่งสิทธิและความรับผิดชอบของผู้รับสละหลังที่รับการสละหลังห้าม โอนคนแรก"

กล่าว โดยสรุปตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษได้ดังนี้ คือ

ก. ผู้สละหลังมีสิทธิวางข้อจำกัดห้าม โอนตั๋วเงินต่อไปได้ เช่นเดียวกับสิทธิในการห้าม โอนของผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 8(1)

ข. เมื่อผู้สละหลังได้วางข้อกำหนดห้าม โอนแล้ว ตั๋วเงินฉบับนั้นไม่อาจ โอนต่อไปได้อีก หากมีการ โอนต่อไปก็ถือว่า ผู้รับ โอนไม่ใช่ผู้ทรง โดยชอบด้วยกฎหมายในอันที่จะบังคับแก่ใครได้

ค. เมื่อผู้สลักหลังวางข้อกำหนดห้ามโอนไว้แล้ว ต่อมาผู้สลักหลังอาจยินยอมให้ผู้รับสลักหลังโอนตัวเงินนั้นต่อไปอีกก็ได้ แต่ผู้รับสลักหลังในภายหลังย่อมไม่พึงสิทธิและความรับผิดชอบของผู้รับสลักหลังที่รับการสลักหลังห้ามโอนคนแรก

ตาม Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติเรื่อง Restrictive Indorsement ไว้ในมาตรา 3-205 ว่า

Section 3-205 Restrictive Indorsement

An indorsement is restrictive which either

- (a) is conditional ; or
- (b) purports to prohibit further transfer of the instrument; or
- (c) includes the words "for collection", "for deposit", "pay any bank", or

Like terms signifying a purpose of deposit or collection; or

- (d) otherwise states that it is for the benefit or use of the indorser or of another person.

ผลของ restrictive indorsement ตาม Uniform Commercial Code บัญญัติไว้ในมาตรา 3-206 ว่า Section 3-206 Effect of Restrictive Indorsement.

- (1) No restrictive indorsement prevents further transfer or negotiation of the instrument
- (2) An intermediary bank, or a payor bank which is not the depository bank, is neither given notice nor otherwise affected by a restrictive indorsement of any person except the bank's immediate transferor or the person presenting for payment.
- (3) Except for an intermediary bank, any transferee under an indorsement which is conditional or includes the words "for collection", "for deposit", "pay any bank", or Like

terms (subparagraphs (a) of Section 3-205) must pay or apply any value given by him for or on the security of the instrument consistently with the indorsement and to the extent that he does so he becomes a holder for value. In addition such transferee is a holder in due course if he otherwise complies with the requirements of Section 3-302 on what constitutes a holder in due course.

- (4) The first taker under an indorsement for the benefit of the indorser or another person (subparagraph (d) of Section 3-205) must pay or apply any value given by him for or on the security of the instrument consistently with the indorsement and to the extent that he does so he becomes a holder for value. In addition such taker is a holder in due course if he otherwise complies with the requirement of Section 3-302 on what constitutes a holder in due course. A later holder for value is neither given notice nor otherwise affected by such restrictive indorsement unless he has knowledge that a fiduciary or other person has negotiated the instrument in any transaction for his own benefit or otherwise in breach of duty (subsection (2) of Section 3-304).

กล่าวโดยสรุปตาม Uniform Commercial Code ของสหรัฐอเมริกา คือ restrictive indorsement ข้อมไม่เป็นการทำให้สภาพแห่งการ โอนหรือการ เปลี่ยนมือ ได้ของตัวเงินสิ้นสุดลง (ไม่ทำให้สิ้นสภาพการเป็นตราสาร เปลี่ยนมือ) ดังนั้นผู้ลักหลังจึงยังสามารถ โอนตัวเงินนั้นต่อไปได้ตามปกติ และผู้รับ โอนตัวเงินนั้นต่อมาในภายหลังข้อมไม่จำกัด ผู้กั้นในผลแห่ง restrictive indorsement นั้น เว้นเสียแต่เขาจะใคร่ขอกำหนดต่าง ๆ นั้นแล้วหรือใคร่ถึงการปฏิบัตินอกเหนือหน้าที่ของผู้โอน และผู้รับ โอนตัวเงินที่มี restrictive

indorsement มาอีกทอดหนึ่งนั้น อาจถือได้ว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (holder in due course) ได้หากว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 3-302 นั้นแล้ว

Section 3-302 Holder in Due Course

- (1) A holder in due course is a holder who takes the instrument
 - (a) for value ; and
 - (b) in good faith ; and
 - (c) without notice that it is overdue or has been dishonored or of any defense against or claim to it on the part of any person
- (2) A payee may be a holder in due course.
- (3) A holder does not become a holder in due course of an instrument :
 - (a) by purchase of it at judicial sale or by taking it under legal process ; or
 - (b) by acquiring it in taking over an estate; or
 - (c) by purchasing it as part of a bulk transaction not in regular course of business of the transferor.
- (4) A purchaser of a Limited interest can be a holder in due course only to the extent of the interest purchased.

1.6.3 ผู้ทรงเช็คเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนแปลง" ลงในเช็คชื่กรวมทั่วไปหรือชื่กรวมเฉพาะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 995 (3)

มาตรา 995 (3)¹ "เช็คชื่กรวมทั่วไปก็ดี ชื่กรวมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนแปลง" ลงในเช็คนั้นก็ได"

¹มาตรา 995 (3) ตามที่อ้างของกรมร่างกฎหมายมาจาก Bills of Exchange Act, 1882 Section 77(4)

คำว่า "ผู้ทรง" นี้ย่อมมีความหมายตามมาตรา 904 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ อาจเป็นผู้รับเงินหรือผู้สลักหลัง หรือผู้ถือ ก็ได้ทั้งสิ้น

คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" (not negotiable) จะต้องอยู่กับการชื่กรวมบนเช็ค จะอยู่ระหว่างเส้นคู่ขนานหรือนอกเส้นคู่ขนานก็ได้

ผลของการชื่กรวมห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 995 (3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีอยู่ในมาตรา 999¹ ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลใดได้เช็คชื่กรวมของเขาซึ่งมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ท่านว่าบุคคลนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นไปยิ่งกว่า และไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นตกไป ได้ดีกว่า สิทธิของบุคคลอื่นที่ได้เช็คของเขา"

ตามมาตรา 999 นี้ หมายความว่า ผู้รับ โอนเช็คชื่กรวมที่มีคำว่าห้ามเปลี่ยนมืออยู่จะ ไม่มีสิทธิดีกว่าบุคคลที่โอนเช็คมาให้แก่ตน กล่าวคือ จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นเอง ฉะนั้น หากสิทธิของผู้โอนมีความบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด แล้ว ผู้รับ โอนก็จะต้องรับเอาข้อบกพร่องแห่งสิทธินั้นไปด้วย²

คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 995(3) นี้ จะใช้คำอื่นได้หรือไม่ ในเรื่องนี้ นักกฎหมายไทยเห็นความเห็นแตกต่างกันออกเป็น 2 ทางคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า ตามมาตรา 995(3) นี้ได้ระบุคำที่ลงไว้ในตัวเงินโดยเฉพาะแล้ว คือคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ฉะนั้นจึงไม่เปิดโอกาสให้ใช้คำอื่นที่มีความหมายทำนองเดียวกันลงไว้ อย่างมาตรา 917 วรรค 2 หรือ มาตรา 923 ฉะนั้นหากไปใช้คำอื่นเข้าก็จะไม่เกิดผลตามมาตรา 995 (3) นี้เลย แม้คำที่ลงไว้นั้นจะมีความหมายทำนองเดียวกับคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ก็ตาม

ทางที่สองเห็นว่า คำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรานี้ น่าจะมีความหมายอย่างเดียวกันกับ "เปลี่ยนมือไม่ได้" ตามมาตรา 917 วรรคสอง เพราะมาตรานี้ก็น่าได้บัญญัติบังคับว่าใช้ ความอื่นแทนไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ หากมีการถือปฏิบัติในวงการธุรกิจได้ใช้ข้อความใดอันมีความหมาย เป็นการห้ามเปลี่ยนมือในเช็คแล้ว ก็น่าจะถูกพันคู่สัญญาตามเช็คได้เช่นกัน

¹ มาตรา 999 ตามที่อ้างของกรมร่างกฎหมายมาจาก Bills of Exchange Act, 1882 Section 81

² จิตติ คิงคพิทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินเช็คเงินฝากและตัวเงิน, หน้า 151

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทย โค้ดคิดเงินไปตามทางความเห็นที่สอง คิงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2503/2528 ซึ่งมีข้อความตอนหนึ่งในคำพิพากษาศาลฎีกามีดังกล่าว่า"..... จำเลยฎีกาว่า เชคพิพาทเป็นเชคที่เปลี่ยนมือได้ เพราะคำว่า เอ ซี เบย์ ออลดี มีความหมายว่า บัญชีของผู้รับเท่านั้น มิได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะตั๋วเงินเป็นเชคชักรวมทั่วไป เมื่อมีคำว่า เปย์ทือคอรเคอร์ออฟ จตุรมิตร ลิมิเต็ด พาร์ทเนอร์ชิพ มีความหมายว่า จ่ายตามคำสั่งของทางหุ้นส่วนจำกัดจตุมิตรก่อสร้าง โจทก์ยอมโอนเชคพิพาทให้นางสาวสุพัญญา พรสุรโกกร ได้นั้น พิเคราะห์แล้วเห็นว่า แม้เชคพิพาทจะมีข้อความเป็นภาษาอังกฤษ ทั้งคำว่า เปย์ทือคอรเคอร์ออฟ ลิมิเต็ด พาร์ทเนอร์ชิพ และคำว่า เอ ซี เบย์ออลดี ชักรวมเชค แต่การชักรวมเชคคำว่า เอ ซี เบย์ ออลดี ผู้สั่งจ่ายได้ทำขึ้นใหม่นอกข้อความที่พิมพ์ไว้ในเชคเดิม แสดงว่าผู้สั่งจ่ายต้องการให้เชคพิพาทเข้าบัญชีของโจทก์เท่านั้น ไม่ให้จ่ายตามคำสั่งของโจทก์ต่อไป แม้จะมีคำชักรวม คำว่า เปย์ทือ คอรเคอร์ออฟ จตุรมิตร ลิมิเต็ด พาร์ทเนอร์ชิพ ซึ่งพิมพ์ไว้ในเชคออกก็ตามเชคพิพาทสั่งจ่ายให้เงินเข้าบัญชีของโจทก์ เพราะคำว่า เอซี เบย์ ออลดี มีความหมายนั่นเองเดียวกันกับ "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 995 หากไม่บัญญัติไว้และไม่เป็นผลตามกฎหมายดังที่จำเลยฎีกาไม่ฎีกาจำเลยฟังไม่ขึ้น"

รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ โค้ดอธิบายในเรื่องผลของการที่ผู้ทรงเงินคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเชคชักรวมตามมาตรา 995 (3) ไว้ว่า "เมื่อผู้ทรงเขียนคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงไว้ในเชคนั้นตามมาตรา 995(3) ผลจึงมีว่าใครได้เชคชักรวมชนิดนั้นไป จะเป็นธนาคารหรือไม่ก็ตาม จะเอาไปโอนเปลี่ยนมือกันไม่ได้เป็นการตรึงเชคไว้กับผู้ที่ได้ไปจากผู้ทรงเท่านั้น แลอย่างไรก็ตามเชคฉบับนั้นยังต้องจ่ายเงินตามบัญชีธนาคารตามเดิม ที่ว่า "จะเอาไปโอนเปลี่ยนมือกันไม่ได้" ในที่นี้หมายความว่าเฉพาะจะเอาไป โอนกันแบบ โอนดิพธิเรียกร่องในตัวเงินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309-313 ไม่ได้เท่านั้น แต่เชคฉบับนั้นยังสามารถโอนกันได้ แต่ต้องบังคับกันตามกฎหมายว่าด้วยผลแห่งการ โอนดิพธิเรียกร่องอย่างขรรคมดา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 917 วรรค 2 ประกอบมาตรา 989) ซึ่งเมื่อบังคับอย่างการ โอนดิพธิเรียกร่องอย่างขรรคมดาแล้ว ขอมเข้าใจที่ว่า "ผู้รับ โอนไม่มีดิพธิดีกว่าผู้โอน" ฉะนั้นผู้รับ โอนเชคชักรวมที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ไว้ จึงไม่มีดิพธิในเชคยิ่งไปกว่า และไม่สามารถให้ดิพธิในเชคนั้นต่อไปได้ดีกว่าดิพธิของบุคคลอื่นตนได้เชคเข้ามา (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 999)

เมื่อเป็นดังนี้ ลูกหนี้ในเชคนั้น ซึ่งมีข้อตกลงอยู่กับผู้ทรงคนก่อน ๆ อย่างไม่ยอมยกข้อ
 ต่อสู้ขึ้นขึ้นต่อสู้ผู้รับโอนเชคนั้นได้ แม้ว่าผู้รับโอนไว้โดยสุจริตอย่างไรก็ตาม¹
 ในทางคำราทางประเทศไคอธิบายไว้ว่า เชคชัคครอมที่มีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ"
 มิได้ทำให้สภาพการเปลี่ยนมือแบบตั๋วเงินสิ้นไป² นั่นคือเชคดังกล่าวยังคง
 หมุนเวียนเปลี่ยนมือได้ ผลของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 999 ท่างกับ
 มาตรา 917 วรรค 2 ตรงที่มาตรา 917 วรรค 2 นั้นทำให้สภาพการเปลี่ยนมือ
 (Negotiability) ของตั๋วเงินเสียไปทีเดียว แต่มาตรา 999 นี้ มิได้ถือว่าเป็น
 การห้ามโอนอย่างมาตรา 917 วรรค 2 เป็นเพียงแต่การวางข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือ
 ในเชคชัคครอมนั้นจะทำให้ผู้รับโอนคนแรกและคนต่อ ๆ ไป ไม่มีสิทธิที่จะได้รับความ
 คุ้มครองตามมาตรา 916 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น³

กล่าวโดยสรุปคือ ผลของการชัคครอมห้ามเปลี่ยนมือตามมาตรา 995(3)
 ป.พ.พ. มีอยู่ในมาตรา 999 กล่าวคือ ผู้รับโอนเชคชัคครอมที่มีคำว่าห้ามเปลี่ยนมือ
 อยู่จะไม่มีสิทธิดีกว่าบุคคลที่โอนเชคนั้นมาให้แก่ตน กล่าวคือจะไม่ได้รับความคุ้มครอง
 ตามมาตรา 916 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั่นเอง ฉะนั้น หากสิทธิของผู้โอน
 มีความบกพร่องอย่างใดอย่างใดแล้ว ผู้รับโอนก็จะต้องรับเอาขอบกพร่องแห่งสิทธินั้น
 ไปด้วย และหากได้มีการโอนเชคนั้นต่อไป ผู้รับโอนคนต่อไปนั้นก็ย่อมต้องรับเอาขอบ
 กพร่องแห่งสิทธินั้นไปด้วยเช่นกัน ผลของมาตรา 999 นี้ ท่างกับมาตรา 917
 วรรค 2 ตรงที่มาตรา 917 วรรค 2 นั้นเป็นการทำให้สภาพการเปลี่ยนมือแบบตั๋วเงิน
 สิ้นไป แต่ตามมาตรา 999 นี้ มิได้ถือว่าเป็นการห้ามโอนอย่างมาตรา 917 วรรค 2
 เพียงแต่เป็นการวางข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือในเชคชัคครอมนั้น ซึ่งทำให้ผู้รับโอน
 คนแรกและคนต่อ ๆ ไปไม่มีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ป.พ.พ. เท่านั้น

¹ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน, หน้า 102-103.

²C.B. Drover and R.W.B. Bosley, Sheldon's Practive and Law of Banking, 10th ed, (London:Macdonald and Evans Ltd., 1974)P.40.

³สุรางคนา สถาพรเจริญสุข, "เชคชัคครอม" (วิทยานพนธ์ปริชญูญามหาบัณฑิต
 ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520) หน้า 117.

ตัวอย่าง คำถามและแนวคำตอบข้อสอบกฎหมายลักษณะตัวเงินของสำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบริติชสภาสมัยที่ 29 ข้อ 7.

ถาม นายป้อมสั่งจ่ายเช็คจำนวน 20,000 บาทให้แก่นายเปรม เป็นเช็คชื่กรวมทั่วไป
สั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ และในเช็คนั้นมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" นายเปรมได้รับเช็คแล้วถูกนายป้อม
ขโมยเช็คไป นายป้อมลงมอบเช็คนี้ให้แก่นายเป็อง นายเป็องรับเช็คไว้โดยสุจริต แล้วนำเช็ค
ไปขึ้นเงินที่ธนาคาร ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังนั้นนายเป็องจะฟ้องไล่เบี้ยเรียกเงินตาม
เช็คเอาจากนายป้อมและจากนายป้อมได้หรือไม่ และเมื่อนายเปรมทราบว่า เช็คของตนที่หายไป
อยู่ที่นายเป็อง จึงเรียกร้องให้นายเป็องคืนเช็คให้ตน ดังนั้นนายเป็องผู้รับเช็คไว้โดยสุจริต
จะฟ้องคืนเช็คให้แก่นายเปรมหรือไม่

แนวคำตอบ นายเป็องได้เช็คชื่กรวมซึ่งมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" มาจากนายป้อม
นายเป็องจึงไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่าสิทธิของบุคคลอื่นที่ได้เช็คมา เนื่องจากนายป้อมได้
เช็คมาจากนายเปรม โดยการขโมย แม้นายเป็องจะได้รับเช็คจากนายป้อมไว้โดยสุจริต นายเป็อง
ก็ไม่อาจฟ้องไล่เบี้ยเรียกเงินตามเช็คเอาจากนายป้อมผู้สั่งจ่ายได้ (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 999)

และเมื่อนายเปรมเรียกเช็คคืนจากนายเป็องด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น นายเป็อง
ฟ้องคืนเช็คให้นายเปรม (ป.พ.พ. มาตรา 999) แม้นายเป็องจะรับเช็คไว้โดยสุจริต นายเป็อง
ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตาม ป.พ.พ.มาตรา 905 วรรคสาม เพราะ ป.พ.พ.มาตรา 999 เป็น
บทบัญญัติพิเศษสำหรับเช็คชื่กรวมยอมยกเว้นมาตรา 905 วรรคสอง

นายเป็องไม่อาจไล่เบี้ยจากนายป้อมเพราะนายป้อมมิได้ลงลายมือชื่อในเช็คนั้น
(ป.พ.พ.มาตรา 900)

ปัญหาในเรื่อง การชื่กรวมที่ระบุว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 995(3) สำหรับผู้เขียนมีความเห็นออกเป็นดังนี้คือ

1. ในกรณี ผู้ทรงเป็นผู้แจกจ่ายข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงในเช็คชื่กรวมตาม
มาตรา 995 (3)

เนื่องจากตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทย ถือเอาข้อความว่า "a/c payee" หรือ
"a/c payee only" หรือ "payee only" มีความหมายทำนองเดียวกันกับข้อความว่า

"เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 995(3) ดังนั้นตามกฎหมายไทย ผู้ทรงสามารถจกแจ้งข้อความทำนองเดียวกับข้อความว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงในเช็คชักรวมได้ตามมาตรา 995(3) ซึ่งทำให้มีผลเป็นไปตามบัญญัติตามมาตรา 999

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 999 ของไทยมีที่มาจากมาตรา 81 ใน Bills of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ ซึ่งการตีความของศาลอังกฤษในมาตรา 81 นั้น ศาลอังกฤษเห็นว่า มาตรา 81 ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่นักควรที่รับเช็คไปเรียกเก็บ กับธนาคารที่จ่ายเงินตามเช็คตามทางค้าปกติ โดยสุจริต ปราศจากความประมาทเลินเล่อและในเวลาเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของเช็คอันแท้จริงเท่าที่จะคุ้มครองได้ ตามกฎหมายอังกฤษถือว่า การลงข้อความห้าม เปลี่ยนมือไว้ ก็เพื่อประสงค์จะให้นำเช็คขึ้นเงินได้แต่ โดยผ่านทางบัญชีประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งก็เพื่อประสงค์จะมีให้มีการขึ้นเงินได้ จนกว่าเช็คจะตกถึงมือผู้รับเงิน ซึ่งเช็คออกมาในรูปนี้ก็ยังไม่โอนกันได้ จึงต้องบัญญัติเป็นเงื่อนไขไว้ด้วยว่าผู้รับ โอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน¹ ดังนั้นตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ เมื่อผู้ทรงมีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือลงในเช็คชักรวมตามมาตรา 77(4) ซึ่งมีผลเป็นไปตามมาตรา 81 เช็คฉบับนั้นก็ยังไม่โอนกันได้ตามปกติ เพียงแต่ผู้รับ โอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนเท่านั้น เมื่อนำกฎหมายของอังกฤษมาเปรียบเทียบกับกฎหมายตัวเงินของไทย การที่ผู้ทรงเป็นผู้จกแจ้งข้อกำหนดห้าม โอนลงบนเช็คชักรวมตามมาตรา 995(3) ซึ่งมีผลเป็นไปตามมาตรา 999 ก็น่าจะมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ คือไม่ทำให้สภาพการเป็นตราสาร เปลี่ยนมือเช็คสิ้นสุดลง เพราะบทบัญญัติตามมาตรา 995(3) ประกอบกับมาตรา 999 นั้น แตกต่างจากบทบัญญัติของมาตรา 917 วรรค 2 เพราะเนื่องจากมาตรา 917 วรรค 2 ต้องเป็นผู้สั่งจ่ายเป็นผู้จกแจ้งข้อกำหนด โอนลงไปเท่านั้นไม่ว่าจะเป็นเช็คชักรวมหรือไม่มีชักรวมก็ตาม ซึ่งมีผลทำให้เช็คฉบับนี้สิ้นสภาพการเป็นตราสาร เปลี่ยนมือหากมีการ โอนเช็คที่มีข้อกำหนดห้าม โอน โดยผู้สั่งจ่ายมีวิธีการ โอนแบบตัวเงิน. ตลอดไปอีกการ โอนไม่มีผลผูกพันผู้สั่งจ่าย เพราะผู้รับ โอนเช็คคนต่อไปไม่เป็นคู่สัญญาและไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้สั่งจ่าย (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2472/2525) แต่เมื่อพิจารณาจากมาตรา 995(3) ประกอบมาตรา 999 เห็นได้ว่า เมื่อ

¹ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2514, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรลณีทวงศ์, 2524) หน้า 187

ผู้ทรงได้จัดแจ้งข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือลงในเช็คชื่กรอม ซึ่งมีผลเพียงว่าผู้รับ โอนคนแรกและ
 คนต่อ ๆ ไปไม่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 เท่านั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่า
 การโอนเช็คชื่กรอมที่ผู้ทรงเป็นผู้จัดแจ้งข้อกำหนด โอนนั้นจะ โอนเช็คต่อไปอีกไม่ได้ ท้อง โอนเช็คฉบับ
 นั้นแบบ โอนสิทธิ เรียกร้องตามแบบวิธีที่กำหนดตามมาตรา 306 อย่างเช่นเดียวกันกับบทบัญญัติใน
 มาตรา 917 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่า เมื่อผู้ทรงเจิมคำว่าห้ามเปลี่ยน
 มือหรือข้อความห้ามโอนเกี่ยวกับลงบนเช็คชื่กรอม ตามมาตรา 995(3) ซึ่งมีผลเป็นไปตามมาตรา
 999 หมายความว่าผู้รับ โอนเช็คชื่กรอมที่ข้อความห้ามเปลี่ยนมือหรือข้อความห้ามโอนเกี่ยวกับลง
 จะไม่มีสิทธิดีกว่าบุคคลที่ โอนเช็คนี้มาให้แก่ตน กล่าวคือ ผู้รับ โอนคนแรกและคนต่อ ๆ ไปไม่มี
 สิทธิจะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 916 ป.พ.พ. เท่านั้น ผลของมาตรา 999 นี้ใช้กับผู้รับ โอน
 คนแรกและคนต่อไปในเช็คเท่านั้น จึงไม่ใช้กับธนาคารผู้เรียกเก็บ (Collecting Bank)
 ตามเช็คและไม่ใช้กับธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค (Paying Bank) ด้วย ดังนั้นธนาคารทั้งสองจึง
 ยังคงได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 998 และมาตรา 1000 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
 พาณิชย์แล้วแต่กรณี

ปัญหาว่า ถ้าผู้ทรงเป็นผู้จัดแจ้งข้อความ "ห้ามสลักหลังต่อไป" ลงบนเช็คชื่กรอม
 ตามมาตรา 995(3) ผลทางกฎหมายในเรื่องตัวเงินจะเป็นประการใด ในเรื่องนี้มีนักกฎหมายไทย
 มีความเห็นแตกทางออกเป็น 2 ทางคือ

ทางที่หนึ่งเห็นว่า กรณีนี้ถือได้ว่าเป็นการที่ผู้สลักหลังระบุข้อความห้ามสลักหลัง โอนเช็ค
 ต่อไป ซึ่งมีผลเป็นไปตามมาตรา 923 ไม่มีผลเป็นไปตามมาตรา 999 กล่าวคือ เมื่อมีการฝ่าฝืน
 การ โอนเช็คต่อไป ผู้สลักหลังที่ได้จัดแจ้งข้อกำหนดห้ามสลักหลังลงไว้ไม่ทอรับผิดต่อบุคคลที่รับ โอน
 เช็คออกจากผู้รับสลักหลังที่มีคำสั่งห้าม โอนต่อ แต่ผู้สลักหลังที่ระบุข้อความดังกล่าว ยังคงทอรับผิด
 ต่อผู้รับสลักหลังซึ่งเป็นผู้ที่ตนสลักหลังเช็คให้ไปอยู่ตามมาตรา 989 ประกอบมาตรา 923

ทางที่สองเห็นว่า กรณีนี้ถือได้ว่าเป็นกรณีผู้ทรงได้จัดแจ้งข้อความ ห้ามโอนเกี่ยวกับ
 ข้อความว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเช็คชื่กรอมตามมาตรา 995(3) แล้ว ซึ่งทำให้มีผลเป็นไป
 ตามบทบัญญัติมาตรา 999 ถือว่าผู้รับ โอนเช็คดังกล่าวไม่มีสิทธิดีกว่าผู้ โอน

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยที่ได้วินิจฉัยไว้ว่า คำว่า "A/C payee only"
 เป็นคำสั่งห้ามโอนเกี่ยวกับห้าม เปลี่ยนมือในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512 และคำว่า "payee only"

ซึ่งมีความหมายเหมือนกันเกี่ยวกับ "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ในคำพิพากษาฎีกาที่ 2472/2525 แต่ยังไม่มีความหมายเหมือนกันว่า คำว่า "ห้ามสลักหลัง" มีความหมายเหมือนกันเกี่ยวกับ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 995(3) แต่อย่างไรก็ตามสำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า ข้อความห้ามสลักหลังที่ผู้ทรงเป็นผู้จดทะเบียนเช็คชดเชยนั้นจะเป็นข้อความที่ห้ามเปลี่ยนมือแล้ว เพราะคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 995(3) ศาลฎีกาไทยได้แปลความไปว่าเป็นเช่นเดียวกันกับข้อความว่า "เปลี่ยนมือไม่ได้" หรือข้อความอื่นที่มีความหมายเหมือนกันตามมาตรา 917 วรรค 2 ดังนั้นการที่ผู้ทรงได้จดทะเบียนข้อความ "ห้ามสลักหลัง" ลงบนเช็คชดเชยนั้นจึงน่าจะมีผลเป็นไปตามมาตรา 999 ตามความเห็นทางที่สอง แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นเช็คชดเชยนั้นไม่เป็นเช็คชดเชยจะมีผลเป็นไปตามมาตรา 923 ตามความเห็นทางที่หนึ่ง

ปัญหาว่า เช็คสั่งจ่ายใช้เงินแก่ผู้ถือจะมีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือได้หรือไม่

โดยปกติเช็คที่สั่งจ่ายใช้เงินแก่ผู้ถือ ย่อมโอนกันได้ด้วยการส่งมอบตาม ป.พ.พ. มาตรา 918 แม้ว่าจะมีการชดเชยเช็คที่สั่งจ่ายใช้เงินแก่ผู้ถือตามมาตรา 994 ก็ย่อมโอนเปลี่ยนมือกันได้ คำพิพากษาฎีกาที่ 2485/2523 วินิจฉัยว่า "เช็คพิพาทเป็นเช็คชดเชยทั่วไป สั่งจ่ายเงินให้แก่จำเลยที่ 1 หรือผู้ถือ ย่อมเปลี่ยนมือได้ เมื่อจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ได้ทำสัญญาขายเช็คทั้งสองฉบับดังกล่าวให้โจทก์โดยเช็คสลักหลัง เช็คทั้งสองฉบับโอนให้โจทก์ และโจทก์ได้ชำระเงินค่าขายเช็คให้จำเลยที่ 1 แล้ว โจทก์ยอมเป็นผู้ทรงเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904"

สำหรับผู้เขียนมีความเห็นด้วยกับ อาจารย์อัฒพร ณ ตะกั่วทุ่ง ที่ได้แสดงความเห็นไว้ว่า "เช็คอันสั่งใช้เงินแก่ผู้ถือจะมีข้อความห้ามเปลี่ยนมือได้ต้องเป็นกรณีเฉพาะตามมาตรา 995(3) ใดเท่านั้น กล่าวคือ ผู้ทรงเช็คผู้ถือจะต้องเป็นผู้เติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงบนเช็ค ซึ่งเช็คฉบับนั้นต้องเป็นเช็คชดเชยเท่านั้น แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นเช็คชดเชยนั้นไม่มีการชดเชย ก็น่าจะมีคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือไม่ได้ เพราะไม่ทราบว่าบุคคลใดเป็นผู้รับเงินตามเช็คซึ่งจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งห้ามเปลี่ยนมือ

และธนาคารผู้จ่ายก็ไม่อาจทราบดีว่าผู้รับเป็นผู้ทรงคนแรกที่ถูกห้ามเปลี่ยนมือ¹

2. ในกรณีผู้สั่งจ่ายเป็นผู้แจกแจงข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" ลงในเช็คชื่กรวมตาม มาตรา 995(3) หรือ "a/c payee only" หรือ "payee only" มีความหมายทำนอง เดียวกัน "ห้ามเปลี่ยนมือ" ตามมาตรา 995(3) ดังนั้น ตามแนวความคิดของศาลฎีกาไทย เมื่อ ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้แจกแจงข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" หรือคำที่มีความหมายทำนองเดียวกันลงในเช็ค ชื่กรวม ผลจะเป็นไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 917 วรรค 2 เพราะมาตรา 969 ได้นำเอามาตรา 917 มาใช้บังคับในเรื่องเช็คด้วย ทั้งความเห็นของท่านอาจารย์อัมพร ณ ตะกั่วทุ่งได้ให้ไว้ท้าย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2742/2525 ว่า เช็คพิพาทมีคำว่า เปลี่ยนมือไม่ได้หรือห้ามเปลี่ยนมือโดยจำเลย ที่ 1 ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้เขียนข้อความดังกล่าว จึงมีผลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 917 วรรค 2 คือ โอนให้กันด้วยสลักหลังและส่งมอบตามมาตรา 917 วรรคแรก, 919 ไม่ได้ หากผู้ รับเงินจะโอนก็ต้อง โอนให้กันได้แต่โดยรูปการและด้วยผลอย่างการ โอนสามัญตามมาตรา 306 อัน ว่าด้วยการ โอนสิทธิ เรียกร่องทั่วไป² โดยตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยได้วินิจฉัยในแนวนี้ ตลอดมา ดังเช่นในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512 และ 2742/2525

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไทยที่ได้วินิจฉัยไว้ทั้ง 2 ฉบับ ต่างจากแนวความคิดในเรื่อง เช็คชื่กรวมที่ระบุว่า "a/c payee" หรือ "a/c payee only" ของศาลอังกฤษ เพราะในเรื่องเช็คชื่กรวมที่ระบุว่า "a/c payee" หรือ "a/c payee only" ของ กฎหมายอังกฤษ³ ถือเป็นคำสั่ง (direction) ที่มีต่อธนาคารผู้เรียกเก็บเงินตามเช็ค (Collecting Bank) โดยตรง แต่ไม่มี ผลกระทบกระเทือนต่อการโอนเช็คฉบับนั้นแต่ อย่างใด⁴ กล่าวคือไม่ทำให้เช็คฉบับนั้นสิ้นสภาพเป็นตราสาร เปลี่ยนมือ ดังนั้นถ้าหากธนาคาร

¹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน, หน้า 332

² อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, "หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2742/2525" ในคำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพ.ศ. 2525 (กรุงเทพมหานคร : เนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 1943

³ สุรางคนา สถาพรเจริญสุข, "เช็คชื่กรวม", หน้า 107-116

⁴ David A.L. Smout, Chalmers on Bills of Exchange, P. 316

ผู้เรียกเก็บไม่ปฏิบัติคือเรียกเก็บเงินเข้าบัญชีของผู้อื่นที่ไม่ได้รับเงินตามที่ระบุไว้ ธนาคารผู้เรียกเก็บก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย (มาตรา 82) และถือว่าประมาทเลินเล่อในการเรียกเก็บเงินสำหรับธนาคารผู้จ่ายได้จ่ายเงินตามเช็คด้วยความสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่อแล้ว ความรับผิดชอบของธนาคารก็สิ้นสุด ธนาคารผู้จ่ายไม่มีหน้าที่ใด ๆ ที่จะต้องผูกพันหรือปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เพราะการชดเชยนั้นอาจทำลงไว้โดยผู้ทรง (Holder) คนหนึ่งคนใดก็ได้ ซึ่งธนาคารผู้จ่ายจะต้องผูกพันก็เฉพาะแต่คำสั่งของผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นผู้สัญญากับคนเท่านั้น และถึงแม้จะปรากฏว่าการชดเชยนั้นผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ทำลงไว้ก็ตามแต่ถือว่าเป็นคำสั่งที่คลุมเครือไม่แจ่มชัด (Ambiguous addition) และที่คล้ายลักษณะแห่งการหมุนเวียนเปลี่ยนมือของตัวเงิน ธนาคารผู้สั่งจ่ายเงินมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่ยอมรับหรือคำสั่งดังกล่าวได้¹

¹J. Milnes Holder, Jones's Studies in Practical Banking,
5th ed. (London : Sin Isaac Pitman a Sons, 1963), P. 249